

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Okresní soud, advokáti a notáři v Rychnově nad Kněžnou v období mezi
dvěma světovými válkami

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Okresní soud, advokáti a notáři v Rychnově nad Kněžnou v období mezi dvěma světovými válkami

Zpracoval: Bc. Ondřej Pecháček

Obor: Právo a právní věda

Vedoucí diplomové práce: JUDr. et Ph.Dr. Stanislav Balík

Pracoviště: Katedra právních dějin

Plzeň, 2012

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny,
z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2012

.....

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce JUDr. et PhDr. Stanislavu Balíkovi za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a za možnost spolupráce, které si nesmírně vážím. Děkuji také celé své rodině za nezanedbatelnou psychickou a materiální podporu při obstarávání a následném zpracování podkladů potřebných k vypracování této diplomové práce. Na závěr bych také rád na tomto místě poděkoval PhDr. Janu Krámovi a paní Ludmile Lojdové - Markovové za jejich vzácný čas, ve kterém byli ochotni, předat mi velmi cenné informace.

Obsah

Úvod	1
Organizace soudnictví v Československu po roce 1918	3
Rychnov nad Kněžnou - historie města a státní správy	6
Rychnov nad Kněžnou – Okresní soud	8
Agenda soudu vedená ve spisech presidiálních	11
Žádost města Vamberk o úřední dny okresního soudu.....	11
Kontrarevolucionář Gorgulov.....	14
Vězení a vězni.....	15
Agenda soudu civilní a trestní	17
<i>Věci civilní</i>	17
Spor o uznání výhradního práva rybolovu.....	18
Pozůstalosti po českých legionářích padlých v Rusku	23
Žaloba o vystěhování se z bytu	25
<i>Věci trestní</i>	27
Pobuřování obyvatel města vůči četnictvu	28
Bezpečnoství cti	29
Zabití při střelbě z hmoždířů.....	33
Advokacie v Československu po roce 1918	36
Advokáti v Rychnově nad Kněžnou mezi dvěma světovými válkami	39
<i>JUDr. Jindřich Štemebrka (1867-1926)</i>	40
Politik.....	46
Voják.....	50
Turista	50
Básník	52
<i>JUDr. Anděla Kozáková – Jírová (1897 – 1986)</i>	55
<i>JUDr. Čeňek Langer (1862 – 1943)</i>	56
<i>JUDr. Miroslav Frauenberg</i>	57
<i>JUDr. František Handl (1906 – 1980)</i>	58
Notářství v Československu po roce 1918	60
Notáři v Rychnově nad Kněžnou mezi dvěma světovými válkami	62
Závěr	66
Summary	69
Seznam literatury	70
Přílohy	73

Úvod

Obecná představa studia práv na vysoké škole utkvěla v tom, že se člověk učí z paměti nekonečné stohy předpisů a znění jednotlivých paragrafů či článků, je sama o sobě mylná. Student má mimo jiné především za úkol proniknout do právní filozofie, etiky, ale i do myšlení lidí, kteří normy sestavují a dokázat si přitom, alespoň přibližně, promítnout obraz historické doby vzniku takového předpisu. Je to důležité hned z několika faktorů. Prvním je bezesporu to, aby si student díky této historické projekci uvědomil v jakých sociálních a politických podmínkách se zákonodárce či právní teoretik nacházel, když normu psal, nebo jak a čím mohlo být ovlivněno například rozhodnutí soudce či jednání advokáta během soudní pře v dané historické době.

Druhým neméně důležitým faktorem je pohled na provázanost historických souvislostí v dějinách práva s dějinami obecnými, a jako třetí faktor můžeme uvést proniknutí do běžných životů lidí, kteří by se platným právem, v daném časovém úseku jeho historického vývoje, řídit měli.

Téma mé diplomové práce „Soud, advokáti a notáři v Rychnově nad Kněžnou v období mezi dvěma světovými válkami“ tak naznačuje, na jakou část práva, či právních dějin jsem se zaměřil. Ve své práci se pokouším nastínit činnost soudu, advokátů a notářů v malém regionu spadajícího do oblasti Orlických hor, tedy na severovýchod české země v období, které je charakteristické vznikem Československa, jako nového samostatného státu a zároveň jeho postupným budováním, včetně legislativních úprav.

Moji snahou je tedy touto prací přiblížit konání zástupců jednotlivých právních oborů v okresním městě Rychnov nad Kněžnou a jeho okolí. K této myšlence mě inspirovala neúnavná “mravenčí“ práce JUDr. et PhDr. Stanislava Balíka, který našel zálibu ve sbírání jednotlivých fragmentů z dějin advokacie. Jedná se jistě o velmi záslužnou činnost, kterou jen těžko lze ocenit, a já jsem rád, že alespoň částečně mohu s některými novými informacemi do té pomyslné mozaiky přispět.

Svoji práci jsem rozdělil do tří hlavních částí, jak tomu již název napovídá. V rámci dostupných pramenů, které mnohdy chybí, či jsou neúplné, jsem se pokusil přibližně zmapovat činnost okresního soudu v základních rysech s tím, že jsem použil několik zajímavých příkladů na dokreslení atmosféry té doby. Dále jsem se zaměřil na advokáty a notáře, ale řekněme, že víc než jejich práce, mne zajímal jejich život v soukromí, a to jakou úlohu hrála jejich přítomnost ve společnosti.

Diplomovou práci jsem doplnil dobovými fotografiemi a fotokopiemi historických dokumentů, které jsem získal ve spolupráci s Okresním archivem Rychnov nad Kněžnou a Muzeem a galerií Orlických hor tamtéž. Vyzkoušel jsem si také hledání v soukromých sbírkách a neméně zajímavé bylo i setkání s vnučkou jednoho z advokátů, která byla tak laskavá a poskytla mi rozhovor a s ním i řadu důležitých vzpomínek.

Obstarávání dobových pramenů je obecně velmi náročná činnost, avšak pokud se jedná o regionální historii, ať už v jakémkoli zaměření, je to práce mnohdy na hranici možného. V okresním archivu a muzeích v Rychnově nad Kněžnou je jen velmi omezené procento informací, a tak bylo nezbytné oslovit pamětníky, či regionální historiky a pátrat v soukromých sbírkách. Práce je to velmi zdlouhavá a časově náročná, ale tu a tam se objeví informace, která může mít velmi zajímavý obecný význam, a to má příznivý vliv na setrvání u badatelské činnosti a zároveň nepropadnutí zoufalství.

Věřím, že tato práce přispěje alespoň částečně k postupnému odhalování regionálních dějin soudu, advokacie a notářství i přesto, že se jedná jen o stručný pohled do nedávné historie.

Organizace soudnictví v Československu po roce 1918

Rok 1918 byl pro vznik budoucího Československa klíčovým. S blížícím se ukončením první světové války, přišla i možnost vytrhnout se ze “spárů rakousko-uherské orlice“ a postavit se, jako samostatný stát na vlastní nohy. Bylo ale třeba přemýšlet nad tím, jak uchopit dosavadní právní systém zavedený vídeňským dvorem. Tohoto úkolu se velmi zdatně chopil elitní právník Alois Rašín a vypracoval tzv. recepční normu tj. zákon č. 11/1918, který měl za úkol plynule navázat na právní systém bývalé monarchie s tím, že o dalších legislativních krocích rozhodne nově ustanovené Národní shromáždění.

Alois Rašín ve svých pamětech komentuje vznik recepční normy takto:

„Večer se konala plenární schůze Národního výboru, na které byl přijat první základní zákon československého státu, který jsem v noci z 27. na 28. října napsal a jehož podstata spočívala v tom, že všechny zákony a nařízení platí dále, a že vládní formu samostatného státu ustanoví Národní shromáždění. Toto ustanovení bylo nutné, poněvadž bylo mezi stranami smlouveno, že našim zástupcům za hranicemi ponechává se úplná volnost co do formy vládní. V té době neměli jsme zde ještě zpráv od našich delegátů ze Ženevy o jejich jednání s drem Benešem. Zákon tento byl jednomyslně přijat, a tím vlastně převrat dokončen. Základním tímto zákonem mělo býti i zamezeno, aby nenastal bezprávní stav, aby celá státní správa nezastavila a aby se 29. října pracovalo dále, jako by revoluce vůbec nebylo. Toho bylo skvěle dosaženo, a vzbudilo obdiv u cizinců nad vyspělostí našeho národa.“¹

Bylo tedy zřejmé, že základní kontinuita práva zůstane zachována a nedojde k nějaké anarchii a zmatkům, které by mohly ohrozit nově vznikající samostatný stát uprostřed Evropy.

„Organizace soudnictví, stejně jako oblast státní správy, navazovala tedy na soudnictví rakouské a uherské. K zásadnějším organizačním změnám nedošlo, vznikly jen některé nové soudy, což si vynutila právní praxe, u některých došlo ke změně jejich názvů. Základní organizační struktura však zůstala zachována z monarchie.“²

¹ Rašín, L.. Paměti Dr. Aloise Rašína. Brno, Bonus, 1994, str. 216

² Schelleová, I.. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. Praha, Linde Praha a.s., 1997, str. 87

Nadále však bylo zapotřebí upravit poměry soudnictví nově a moderním způsobem, tak aby se postupně zanechávaly archaismy již zkosnatělé habsburské monarchie kdesi na pohřebišti dějin.

„Základním předpisem, který upravoval poměry soudnictví v novém státě, byla především ústavní listina, tedy definitivní ústava ČSR z r. 1920. Ve své páté hlavě zakotvila principy existence výstavby a fungování soudnictví v novém demokratickém státě. Především §96, 98 a další hovořily o zásadách činnosti soudů a soudců. Soudnictví bylo odděleno od správy a všichni soudcové byli ústavními předpisy považováni za zvláštní skupinu občanů, která vzhledem ke svým úkolům ve společnosti měla zcela nezávislé právní postavení. Ústava konstatovala, že osoby vykonávající soudcovskou funkci jsou vázány pouze zákonem, což znamenalo, že jsou nezávislé na ostatních orgánech, úřadech či na jiných osobách.“³

Pro potřebu této práce je ovšem třeba znát hlavně, jakým způsobem byly koncipovány okresní soudy.

Jak již bylo výše uvedeno, organizace přecházela prakticky stejným způsobem z období nedávné monarchie, ale i přesto je myslím účelné, abych zde představil nějaké základní rysy.

Okresní soud, jakožto soud prvního stupně představoval vůči občanům samosoudce. Z hlediska věcné příslušnosti projednával okresní soud majetkoprávní spory, jejichž hodnota nepřesahovala 5000Kč a další občanskoprávní záležitosti, které vyžadovaly rychlé a efektivní řešení. Jako příklad lze dále uvést věci nájemní, spory o rušení držby, spory o výměnek, spory ze služebních či nájemních vztahů, dále pak o uznání otcovství, o alimentární povinnosti apod.

Je dobré se také zmínit o tom, že v rámci civilního soudnictví byly zřizovány také specializované soudy, které přebíraly agendu ve specifických záležitostech.

„Z civilních specializovaných soudů je třeba upozornit na živnostenské soudy, převzaté z Rakouska. Okolnosti si však vynutily vytvoření dalších soudů a rozhodčích komisí pracovního právního charakteru. Již v prosinci 1919 byla příslušným zákonem zřízena rozhodčí komise pro úpravu služebního poměru v kovoprůmyslu, zákonem

³ Adamová, K.. Dějiny českého soudnictví do roku 1938. Praha, Lexis Nexis CZ s.r.o., 2005, str. 107

*č. 100/1921 Sb. byly zřízeny rozhodčí soudy mzdové k upravení pracovního a služebního poměru v živnostech stavebních.*⁴

Dalšími specializovanými soudy byly např. soudy hornické, pracovní, labské plavební. Pro účely této práce však postačí jen základní nástin dobového rozdělení a příslušnosti a stejně tomu tak bude i ve věcech nesporných a trestního charakteru. V nesporném řízení tedy vykonávaly okresní soudy především agendu pozůstalostí a rejstříkových záležitostí. Dále nesmíme opomenout, že okresní soudy byly zásadně příslušné k výkonu exekuce.

V trestním soudnictví byly trestní soudy příslušné v méně závažných deliktech.

*„Byly to zvláště ponejvíce majetkové přestupky, zpronevěry, kdy způsobená škoda nepřesahovala částku 2000 Kč, a lehčí případy ublížení na těle. Okresní soudy kromě toho spolupůsobily – spolupracovaly v přípravném řízení vedeném pro zločiny a přečiny. Bud' provedly celé přípravné řízení, nebo jeho jednotlivé úkony, přičemž pak dále rozhodoval soud krajský.“*⁵

Okresní soud, byl tedy stejně tak, jako dnes, v pomyslné hierarchii nejnižší instancí, ke které se mohl občan obracet se svými požadavky.

⁴ Schelleová, I.. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. Praha, Linde Praha a.s.,1997, str. 89-90

⁵ Adamová, K.. Dějiny českého soudnictví do roku 1938. Praha, Lexis Nexis CZ s.r.o., 2005, str. 118

Rychnov nad Kněžnou - historie města a státní správy

Na úplný začátek této kapitoly bych si dovilil krátce představit město a region, v kterém se nachází. Rychnov nad Kněžnou je některými lidmi označován, jako brána do Orlických hor, leží v Královohradeckém kraji a jeho středem protéká horská říčka Kněžna. Z historických pramenů víme, že existovalo již za vlády Přemysla Otakara II., kdy se český král zmiňuje o městu v listině datované rokem 1258. Za zmínku určitě stojí udělení tzv. soukenického privilegia Jetřichu a Albrechtu z Rychnova v roce 1378. Jedná se o listinu, která se pokládá za druhý nejstarší česky psaný dokument českých zemí.

Není, dle mého názoru na místě, tu jednotlivě popisovat sáhodlouhé řetězce majitelů a různých šlechtických rodů, které se v tomto městě vystřídaly a působily na zdejších panstvích. Pro účely této práce je jistě mnohem zajímavější zabývat se správní historií města.

Rychnovský hrad, který byl centrem patrimoniální správy, nechal zřejmě vystavět první známý držitel zdejšího panství Heřman z Drnholce. Město Rychnov bylo tedy městem poddanským, jeho vztah a závislost na vrchnosti byl tedy zřejmý. Práva královských měst získalo v roce 1561, kdy císař Ferdinand I. udělil městu právo volby obecních starších, pomocného samosprávného sboru. První písemná zmínka o dřevěné budově radnice je z roku 1596. Záležitosti obecního charakteru tak spravovala městská rada v čele s purkmistrem. Podílela se na správě finančních, hospodářských i soudních záležitostí. Výkonným orgánem byli vrchnostenský a městský rychtář.

Městských radní bylo zpravidla dvanáct s tím, že ve funkci purkmistra se střídali po jednom měsíci. Dohled nad městskou radou vykonávala vrchnost. Rada i rychtáři byli od poloviny 18. století jmenováni majitelem panství. V roce 1753 byla městská správa reprezentována vedle radních a obecních starších také městským rychtářem a sousedským výborem. Mezi úředníky, kteří se podíleli na správě obce dále patřili radní sluha, vodáci, kostelníci, hajní, hrobaři apod.

Dle záznamů obecního kronikáře byly v roce 1756 odstraněny pranýře a šibenice.

V letech 1784 – 1850 vykonával správní a soudní činnost magistrát v čele s purkmistrem.

Purkmistr musel mít vyšší vzdělání a magistrátní radní museli mít vzdělání právnické. Občané si sami volili svého purkmistra i radní, ale schválit jej musela vrchnost a Zemské gubernium.

V roce 1783 byl založen vrchnostenský soud pro panství Rychnov a Černíkovice. Vedle vrchnostenského soudu byl po roce 1789 zřízen také soud městský v čele s purkmistrem a jedním zkoušeným radním, dvěma nezkoušenými a zapisovatelem. Městský soud v nedalekém Vamberku také spadal do správy rychnovského soudu. Vrchnostenský soud byl dle dekretu z roku 1787 také příslušný pro židy v záležitostech osobního charakteru, v ostatních záležitostech zůstával kompetentní městský soud. Po roce 1850 došlo k oddělení tzv. politické správy a soudnictví. Správu nadále vykonávala obecní rada a obecní zastupitelstvo a soudní agendu převzal nově zřízený okresní soud.⁶

⁶ SOKA, Fond Archiv města Rychnov nad Kněžnou 1527- 1945

Rychnov nad Kněžnou – Okresní soud

Jak jsem již výše uvedl, tak před rokem 1848 byla vykonávána veřejná správa soudní, politická a finanční v první instanci patrimoniálními úřady a v některých městech magistráty. Radikální změny ve veřejné správě nastaly až po tzv. revolučním roce 1848, kdy i Rakousko – Uherská monarchie velmi vážně pocítila vlnu odporu a bylo nutné provést určité stabilizační kory. Co se to týče státní správy, změny byly provedeny v letech 1849-1850 a spočívaly v nové organizaci krajů, dále byly zřízeny jako nejnižší samosprávné celky tzv. okresní hejtmanství a nejnižší soudní instancí se stal okresní soud. Klíčovým okamžikem pro okresní soud se stal 1. leden roku 1850, kdy definitivně dochází oddělení soudnictví od správy. Území státu bylo tedy rozděleno na politické okresy, kdy v každém z nich působilo několik okresních soudů.

Činnost okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou byla zahájena po nabytí účinnosti vyhlášky uvozovací komise soudní č. 98, která byla vydána 9. května 1850. Soud tedy svoji činnost zahájil, jako okresní sborový soud 27. 5. 1850. Byl podřízen krajskému soudu v Hradci Králové a kromě svého vlastního obvodu vykonával trestní pravomoc také pro okresní soud v Kostelci nad Orlicí, Žamberku a Králíkách.

Na základě zákona č. 273 říšského zákona byla zřízena zcela nová organizace soudnictví dnem 1. července 1850. Dle tohoto zákona se staly nejnižším orgánem soudním, okresní soudy. Toto rozdělení v podstatě platilo až do správní reorganizace v roce 1949.

Do soudního obvodu Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou náležely tyto obce: Bedřichovka, Bělá, Brocná, Černá Voda, Černíkovice, Dlouhá Ves, Domašín, Habrová, Hláska, Hraštice, Jadrná, Jahodov, Jámy, Javornice, Jedlová v O.h., Ještětice, Kačerov, Kunčina Ves, Kunštát, Kvasiny, Liberk, Lipovka, Litohrady, Lukavice, Lupenice, Malá Zdobnice, Malý Uhřínov, Merklovice, Nebeská Rybná, Nová Ves, Peklo nad Zdobnicí, Prorubky, Rampuše, Roveň, Rychnov nad Kněžnou, Říčky, Slemeno, Solnice, Souvlastní, Svinná, Třebešov, Vamberk, Velká Zdobnice, Velký Uhřínov. Jako druhý soudní okres, okresního hejtmanství Rychnov nad Kněžnou, byl obvod okresního soudu Kostelec nad Orlicí.

Organizace veřejné správy v této podobě trvala po dobu pěti let, kdy po té v roce 1854 výnosem ministerstva vnitra, justicií a financí z 9. října bylo sloučeno soudnictví se správou. Od roku 1855 sborový soud působil jako soud vyšetřovací pro uvedené soudní okresy. Po roce 1872 však byly okresní vyšetřovací soudy zrušeny a vyšetřovací agendu vykonával v rámci svého obvodu každý soud samostatně. Okresní

úřady nahradily po roce 1855 starší zřízení tzv. okresní hejtmanství. Nové smíšené úřady svou činnost zahájily 26. května 1855 a staly se tak nejnižší jednotkou správní, berní a soudní. V soudním okrese Rychnov nad Kněžnou byl ustaven okresní úřad politický, avšak bez soudní kompetence, tu nadále vykonával okresní soud.

Další reorganizací ve státní správě v roce 1868 došlo k opětovnému rozdělení veřejné správy od soudnictví. Zásady obsažené v prosincové ústavě č. 144 z roku 1867 říšského zákona podrobněji uváděl zákon z 19. května roku 1868 č. 44 říšského zákona. Správní reforma z roku 1868 vešla v platnost nařízením ministerstva vnitra z 10. června 1868 č. 101 říšského zákona. Orgánem 1. instance se opět stala okresní hejtmanství, jejich počet byl ale nižší, než počet smíšených okresních úřadů. Jednotlivá hejtmanství podléhala přímo pražskému místodržitelství. Dosavadní okres Kostelec nad Orlicí měl svůj vlastní okresní soud a byl přičleněn okresnímu hejtmanství v Rychnově nad Kněžnou. Soudy se osamostatnily zákonem č. 59/1868 říšského zákona.

Zákonem. č. 49 z 23. dubna 1869 a vyhláškou prezidia vrchního zemského soudu ze dne 29. dubna 1869 č. 6112 byl nově nařízen Okresní soud Rokytnice v Orlických horách a zařazen k okresnímu hejtmanství v Žamberku. Jeho obvod tvořily vyčleněné obce převážně německého obyvatelstva z okresních soudů a hejtmanství Rychnov nad Kněžnou a Žamberk. Z Okresního soudu Rychnov nad Kněžnou to byly obce Bedřichovka, Bělá, Černá Voda, Hláska, Jedlová v Orlických horách, Jadrná, Kačerov, Kunčina Ves, Kunštát, Liberk, Nebeská Rybná, Nová Ves, Proruby, Rampuše, Říčky, Suvlastní, Velký Uhřínov, Malý Uhřínov, Velká Zdobnice, Malá Zdobnice. Jedinou obcí, která byla zanedlouho převedena zpět k Okresnímu soudu Rychnov nad Kněžnou byl Liberk a stalo se tomu tak, v roce 1886. Další už jen nepatrná změna soudního okresu byla zaznamenána v roce 1910, kdy k Okresnímu soudu Rychnov nad Kněžnou patřila nově vzniklá samostatná obec Skuhrov nad Bělou. Tato obec vznikla odloučením od obce Hraštice v roce 1910.

K výraznějším změnám politických okresů na území rychnovska nedocházelo až do roku 1949, kdy vznikla síť okresních soudů, které byla totožná s politickými okresy. Okresní soud pracuje tedy nepřetržitě od jeho vzniku v roce 1850 po současnost.⁷

V uložených materiálech okresního archivu v Rychnově nad Kněžnou, jsem objevil knihu, kterou zpracoval tehdejší dlouholetý pracovník ve státní správě Jiří Jizba, který byl zaměstnán, jako vrchní komisař politické správy v Praze ve třicátých letech

⁷ SOKA RK, OS RK, Seznam fondu OS, str. 5-7

dvacátého století. Tato kniha mi umožnila poodhalit obsazení soudu v Rychnově nad Kněžnou k roku 1936.

Pro zajímavost zde uvádím alespoň toto obsazení soudu, protože záznamy o obsazení soudu z let minulých se mě nepodařilo dohledat.

V politickém okrese rychnovském jsou dva okresní soudy a to v Rychnově nad Kněžnou a v Kostelci nad Orlicí, jež patří do obvodu Krajského soudu v Hradci králové a státního zastupitelství tamtéž.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou

JUDr. Karel Krejcar, okresní soudce a správce soudu,

JUDr. Karel Štastný, okresní soudce,

JUDr. Josef Haken, soudní auskulant,

Karel Neřold, soudní kancelářský revident,

Bedřich Fryba, soudní kancelářský officiant,

František Zvěřina, soudní kancelářský pomocník,

Václav Herbrych, pomocný soudní zřízenec,

Jan Šmíd, pomocný soudní zřízenec⁸

Z mého bádání v archivních materiálech je také patrné, že u okresního soudu byla zřízena také věznice. Dokonce, jak bude v některé z dalších kapitol řečeno, byl do vězení zavřen i jeden z rychnovských advokátů JUDr. Jindřich Štemberka, ale to bylo ještě za dob vlády Františka Josefa I..

⁸ Jizba, Jiří. Místopis a veřejná správa kostelecka a rychnovska. Vamberk, Knihtiskárna Jaroslava Čermáka ve Vamberku, v zimě 1936 – 1937, str. 46

Agenda soudu vedená ve spisech presidiálních

V dnešní době je velmi obtížné vyhledat nějakou souvislou informaci o činnosti soudu v Rychnově nad Kněžnou. Abych to uvedl na pravou míru, musím zde uvést, že jde o činnost správy soudu a řízení instituce a nikoli soudní agendy ve smyslu civilní či trestní. V takovémto vymezení pojmu jsou jediným dochovaným vodítkem tzv. spisy presidiální. Do těchto spisů soud zakládal administrativní úkony, které byly spojené s opravami budovy⁹, nebo s písemnosti z jednání s jinými soudy, převážně pak sdělení presidia Vrchního soudu v Praze a samozřejmě také sdělení presidia Krajského soudu v Hradci Králové.

Spisy presidiální také obsahují četná nařízení a různé typy novelizací. Na regionální úrovni se mi podařilo objevit, mimo jiné, celkem zajímavý úřednický spor s městem Vamberk, který žádá okresní soud v Rychnově nad Kněžnou o zřízení několika úředních dnů soudu v jeho městě. Dále je možné, přes nesčetná znění vyhlášek a nařízení adresovaným skrze krajský soud, dohledat také např. záležitosti týkající se vězňů a také osob, které mají správu věznice na starosti. Presidiální spisy nám zřetelně poukazují na to, že soud je instituce nezávislá, ale samozřejmě jenom při rozhodování v soudních sporech, protože jakmile se vyskytl nějaký problém spojený s vnitřní správou, hned správce soudu musel žádat nadřízený orgán o svolení k řešení problému, případně o vysvětlení či metodiku.

Pro dokreslení atmosféry jsem si vybral, několik již částečně zmíněných příkladů, které bych zde rád popsal trochu podrobněji, aby si případný čtenář této práce mohl udělat svůj vlastní názor na řešení některých problémů nespojených s běžnou soudní praxí.

Žádost města Vamberk o úřední dny okresního soudu

Tuto žádost zde zmiňuji z toho důvodu, protože do řešení celého problému byly začleněny krom soudu také advokáti, notáři, krajský soud v Hradci Králové¹⁰, ale také zastupitelstva jednotlivých obcí, které měly mít zájem na úředních hodinách soudu ve Vamberku.

Město Vamberk tedy požádalo okresní soud v Rychnově nad Kněžnou o to, aby byly konány úřední dny daného soudu. Ty by byly konány tím způsobem, že jednou

⁹ viz. Přílohy, obr. 27, 28

¹⁰ viz. Přílohy, obr. 16

nebo dvakrát za měsíc ve Vamberku by soudce, obvyčejně přednosta soudu, po celý den dlel, udílel by porady, konal svědecké výslechy a výslechy obviněných ve všech oborech, takže by občané z města a přilehlých obcí docházeli do Vamberka místo do Rychnova nad Kněžnou. Město Vamberk by samo hradilo výlohy osobní a věcné, takže obcím přilehlým by tak nevznikly náklady. Výhoda pro město a přilehlé obce by byla ta, že by občané měli mnohem blíže k soudu.

Obce, kterých se toto opatření mělo bezprostředně dotknout, se musely vyjádřit, zda má zřízení úředních hodin ve Vamberku pro ně vůbec nějaký smysl.

Z dopisu okresního soudu adresovaného okresnímu úřadu v Rychnově nad Kněžnou se dozvídáme, o které obce vlastně šlo. Obsahem dopisu byl dotaz okresního soudu, na určité statistické údaje daných obcí, zejména pak, na vzdálenost od okresního města a počet obyvatel. Jmenovitě se jednalo o tyto obce km/obyvatele: Peklo 5,3/539, Vamberk 5,7/3.517, Helouska 5,7/neuvedeno, Roveň 4,1/318, Lupenice 4,5/370, Merklovice 7,7/534, Zákopanka 6,9/neuvedeno, Sebranice 5,7/neuvedeno, Hradisko 8,1/neuvedeno, Mníšek 8,1/neuvedeno, Libštejn 5,3/neuvedeno, Jahodov 5,3/127, Pekelec 5,3/neuvedeno, Podřezov 6,5/neuvedeno, Forberk 5,3/neuvedeno, Roští 5,7/neuvedeno a Zádolí 7,7/neuvedeno. Následně okresní soud všechny obce písemně vyzval k podání hlášení o rozhodnutí jednotlivých zastupitelstev v dané věci. Odpovědi na vyzvání soudu byly velmi rozmanité. Některé obce chtěly úřední hodiny ve Vamberku jiné ne, některé proti zřízení nic neměly, ale nechtěly být k Vamberku přiřazeny, protože byly občané zvyklí jezdit nebo chodit spíše do Rychnova. Některé obce zmiňovali fakt, že když už se vydali občané do města, tak kvůli trhu, anebo kvůli dalším jiným organizačním záležitostem, které by ve Vamberku nepořídili. V zásadě tedy žádná z obcí nebyla proti tomu, aby takové hodiny ve Vamberku zřízeny byly, ale nechtěly s tím mít takřkajíc nic společného.

Okresní soud oslovil také rychnovské advokáty a notáře, aby zaujali nějaké stanovisko. Dle mého názoru je vyjádření advokátů velmi zajímavé a proto si jej zde dovolím ocitovat:

„Slavnému okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou

Stanovením úředních soudních dnů ve Vamberku byly by rozhodně dotčeny zájmy nás podepsaných právních zástupců. Strany vyhledávají naši pomoc nejen ve sporech a při trestních přelíčeních, ale také ve věcech nesporných a ve věcech dožadání a soudu není předem známo zda-li bude za stranu neb se stranou právní zástupce

intervenovati neb ne. Pak strana taková, která by si vyžádala právního zastoupení po obeslání, měla se zastoupením značné výdaje, které odpadají, když je zastoupena před soudem v Rychnově nad Kněžnou. Město Vamberk již dříve se ucházelo o úřední dny soudní a její žádosti nebylo vyhověno a to bylo v době, kdy spojení Vamberka s Rychnovem nad Kněžnou bylo nedostatečné. Nyní se však poměry značně změnily. Dnes je autobusové spojení dvakrát denně mezi Rychnovem nad Kněžnou a Vamberkem za poplatek pouhých Kč 3. tedy za poplatek tak nepatrný, že i ta nejchudší strana, ve Vamberku bydlící bez újmy na svém majetku a výdělku snadno může poplatek zaplatiti.

Stanovením soudních úředních dnů ve Vamberku by strany ve Vamberku a v nejbližším okolí bydlící nezískaly nic. Cesta z Vamberka do Rychnova nad Kněžnou, trvá pouhých 10 minut, tedy asi tak dlouho jako cesta autobusem z nádraží v Hradci Králové na Slezské Předměstí tamtéž. Oč mají víc daleko lidé v Praze k soudu a i v Hradci Králové. Tedy ztráta času spojená s cestou z Vamberka do Rychnova nad Kněžnou a zpět je nepatrná a spojená s výdajem tak nepatrným, že nelze o nějakých obtížích mluvit ani o nějakých výhodách, které by stranám vznikly, kdyby se konal úřední den soudní ve Vamberku. Dle oběžníku mají soudní tyto sloužit jen pro chudé strany. Tak že by tím ohromné většině vamberského obyvatelstva žádných výhod nevzniklo.

Podepsaní právní zástupci by se neobešli bez intervencí při soudních dnech těchto ve Vamberku, čímž by stranám vznikly mimořádná vydání nepoměrně větší než-li kdy by se dostavili k soudu do Rychnova na Kněžnou.

Mimo to mají všichni občané vamberečtí stále co v Rychnově na Kněžnou dělati, neboť je zde sídlo všech úřadů, jmenovitě politických a finančních, gymnasia, ženské odbrone školy atd. dojde neb za pár korunek dojede vyřídí si zde také nutné pochůzky u těchto úřadu.

Mimo toho v Rychnově nad Kněžnou konají se hlučné týdenní trhy, na které obyvatelstvo vamberecké tak jako tak dochází a docházeti také musí za účelem nákupu, nehledě k četným obchodům v Rychnově nad Kněžnou, kde musí vamberecké obyvatelstvo nakupovati to, co nedostane ve Vamberku.

S intervencemi právních zástupců vznikla by těmto značná ztráta času, která se nikdy nedá nahraditi tarifními odměnami.

Výhoda by z úředních dnů soudních ve Vamberku nevznikla pro vamberecké obyvatelstvo žádná. Ale vznikla by tím porucha posavadního hospodářského poměru mezi oběma městy a vzájemnými styky vůbec.

Podepsaní právní zastupcové jichž zájmy jsou ohroženy, žádají slušně, aby bylo upuštěno od zřízení úředních dnů soudních ve Vamberku.

*V Rychnově nad Kněžnou 2. března 1932.*¹¹

Podepsaní pak jsou tito právní zástupci: JUDr. Čeněk Langer, JUDr. Alois Hlaváček, JUDr. Miroslav Frauenberg (všichni advokáti), JUDr. Ladislav Kučera (notář). Celá tato záležitost s povolením úředních dnů ve Vamberku trvala více jak jeden rok a nakonec stejně žádné úřední dny zřízeny nebyly. Je pravdou, že v té době město Vamberk bylo velmi bohaté a prosperující, ale přesný důvod proč by měly být zavedeny soudní úřední dny, není zcela patrný. Snad jím mohla být zášť vambereckých radních, protože v tak velkém městě, jakým v té době Vamberk bezesporu byl, soudu nebylo. Nicméně nelze z výše uvedených důvodů asi zdravě uvažovat o tom, že by okresní soud k něčemu podobnému měl přistoupit už také jenom proto, že obsazení rychnovského soudu bylo velmi skromné.

Kontrarevolucionář Gorgulov

Velmi zajímavý podnět k administrativní činnosti soudu, který zaslalo rychnovskému soudu Státní zastupitelství v Hradci králové, se dotýkal trestné činnosti bělogvardějce Gorgulova na území Československa. Hradecký prokurátor tak jednal na popud interpelace poslance Kopeckého vládě republiky Československé o řádění bělogvardějců obzvláště kontrarevolucionáře Gorgulova. Ten měl údajně spáchat na území Československa celou řadu zločinů, podvodů, znásilňování apod., ale přesto nikdy nebyl odsouzen. Prokurátor tedy žádal tamní okresní soud o sdělení, zda bylo proti Gorgulovi učiněno trestní oznámení.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou však reagoval velmi rychle a hned druhý den sdělil prokuratuře, že žádné takové oznámení učiněno nebylo. Obdobných žádostí o sdělení, které intervenovaly nadřízené orgány, byla, především po první světové válce, celá řada. Naštěstí nikdy, co jsem alespoň měl možnost vysledovat, v rychnovském okolí žádný takový extrémní zločinec nepůsobil.

¹¹ SOKA RK, OS RK, č. inv. 680,kart. č.53

Vězení a vězni

V budově okresního soudu byla také věznice. Byla to jen místnost ve spodní části budovy, kde čas od času někdo odpykával trest, který nebyl většinou nijak závažný. Ale skutečnost, že věznice v budově existovala s sebou nesla další administrativní činnost pro soud a soudní úředníky. Kolik vězňů bylo ve výkonu trestu v období mezi dvěma světovými válkami v této malé věznici se mi nepodařilo dohledat, ale některá zajímavá agenda se přece jenom zachovala. Např. Výnosem presidia vrchního zemského soudu v Praze ze dne 20.8.1924 byl vězeňským lékařem u okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ustanoven MUDr. Adolf Uhlíř. Z této doby se zachoval malý fragment ze zápisu ošetření, kdy se uvádí, že v roce 1931 bylo 11 ošetření lékařem z toho 2 případy přímo ve věznici ostatní v ordinaci lékaře. Odměna za ošetření vězeňským lékařem v té době činila v jeho ordinaci 6 Kč a ve věznici 12 Kč. Mimo jiné v dopise adresovaném presidiu krajského soudu v Hradci Králové navrhuje Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou to, že by bylo lepší honorovat lékaře případ od případu a ne paušálně, jak je dáno výnosem shora uvedeným. Odpověď presidia však ve spisech presidiálních nebyla k nalezení, nezbyvá tedy jen se domnívat, jaké řešení nakonec presidium zvolilo. Dle mého názoru zůstalo u dikce zákonné.

S vězni bylo také spojeno stravování a šacení. Cena za stravování se ve třicátých letech dvacátého století pohybovala za celodenní stravování vězňů přibližně za cenu 3Kč 50h. Chleba ve váze 400g za 70 h denně. V některých dochovaných listinách je možné sledovat celou řadu žádostí ke krajskému soudu v Hradci Králové o poskytnutí příspěvku na ošacení, obuv, ale také na vymalování věznice či na opravu podlahy apod. Okresním soudem v Rychnově nad Kněžnou byl zaslán 26. září 1932 unikátní dotaz na presidium krajského soudu v Hradci Králové cituji:

„Presidiu krajského soudu v Hradci Králové

Dnešního dne nastoupil trest vězení v trvání 3 neděl, Josef Lucký z Vamberka, pro §283 tr.z. § 14, zák.č. 50/23 a §3. a 19 zák. č. 135/67 ř.z. k čemuž byl odsouzen krajským soudem v Hradci Králové, Tk VI 408/32.

Lucký při nastoupení trestu žádal podepsaného přednostu soudu, aby mu byla přiznána práva politických vězňů, zejména aby mu bylo povoleno stravování mimo věznici, ložní prádlo, šat a četba a přinesl si sebou několik knih nezávadného obsahu.

Podepsaný přednosta soudu prosí, aby bylo rozhodnuto zda se mohou shora uvedené věci povolit trestanci Luckému, zejména pak četba shora uvedena.

Podotýká se, že zdejší soud nemá vhodných knih, neboť mu příslušná částka na zaopatření knih nebyla povolena.“¹²

Z odpovědi zaslané výše uvedeným presidiem, lze vyčíst, že jediné co bylo povoleno trestanci Luckému byla četba knih. Ovšem mě na této záležitosti nejvíce překvapila ta opatrnost a možná i nerozhodnost samotného soude.

Pro zajímavost na závěr vězeňské tematiky si dovoluji přidat ještě jedno nevšední nařízení, kterým je opět upozornění presidia krajského soudu v Hradci Králové. Jde o obecné nařízení, které vydávají jednotlivé krajské soudy ve svých obvodech z popudu vrchního zemského soudu v Praze:

„Okresním soudům v obvodě.

Podle výnosu presidia vrchního soudu v Praze ze dne 30. listopadu 1932 Pres 45761 – 16/32 byly zjištěny tyto případy, že někteří úředníci prodávali ovoce ze svých ústavních zahrádek, pokud ho sami nespotřebovali, svému ústavu na vedlejší požitky pro trestance.

I když se tak děje za režijní ceny, je jednání takové naprosto nepřijatelné se zřetelem k ustanovení §3. služ. řádu pro úředníky věznic sborových soudů, které stanoví, že úředníci nesmějí býti dodavateli ústavu, při čemž jsou povinni pečovat o to, aby také jejich manželky a ostatní členové rodin i domácností těchto záležitosti dbali.

Upozorňuji proto dle výnosu ministerstva spravedlnosti z 22. listopadu 1932 č. 52257/32, že každý zjištěný takový případ byl by disciplinárně přísně stíhán.“¹³

Mnoho lidí chápe soud jako instituci, která rozhoduje o vině a trestu, či jako instituci, která nezávisle posuzuje a rozhoduje sporné i nesporné případy, ale je nutné si uvědomit, že samozřejmě krom výše uvedeného se jedná o velmi složitý mechanismus, který se podílí na řadě dalších úkonů, které ovšem jsou charakteru administrativního, ale jsou svým obsahem neméně důležité i přesto, že tyto jednotlivé agendy nelze objektivně vzájemně porovnávat.

¹² SOKA RK, OS RK, č. inv. 680,kart. č.53

¹³ SOKA RK, OS RK, č. inv. 680,kart. č.53

Agenda soudu civilní a trestní

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou byl soudem, do jehož obvodu, jak již bylo výše uvedeno, patřila značná část podhůří Orlických hor a tomu také odpovídá složení agendy civilních i trestních věcí. Kraj, kde bylo rozšířeno převážně zemědělství a textilní průmysl, neoplýval nějakou výrazně zvýšenou soudní aktivitou. Zajímavější spory se týkaly především šlechtických rodin, které vlastnily mnohá panství na rychnovsku a také několika majetnějších továrníků či průmyslníků.

Jako příklad je možné uvést velmi významný šlechtický rod Kolowratů, který vlastní rychnovský zámek, dále rod Koningswartů, který vlastnil panství v Solnici nebo například hrabě Lützow majitel panství na Žampachu. Z významných průmyslníků či živnostníků činných v oblasti rychnovska stojí za zmínku jméno Jana Mikše, který provozoval v Rychnově nad Kněžnou ve své době poměrně úspěšný pivovar s roční produkcí 15.000hl piva, nebo Antonína Bednáře, který provozoval textilní továrnu ve Vamberku pod obchodní firmou Antonín Bednář a synové. Obecně však horské a podhorské oblasti naší republiky patřily k chudším a méně osídleným regionům, z čehož vyplývá menší zatížení soudu, jak věcmi civilního charakteru, tak i v míře nižší věcmi trestními.

Věci civilní

Rozdělení civilní agendy rychnovského soudu tedy v první polovině dvacátého století vypadalo následovně:

Spisy civilní

- 1) Sporné obyčejné, občanské
- 2) Spory nepatrné (bagatelní)
- 3) Spory pracovní
- 4) Žaloby a spory rozkazní (mandátní)
- 5) Žádosti a žaloby upomínací
- 6) Výpovědi smluv nájemních a pachtovních
- 7) Věci exekuční
- 8) Věci konkursní

- 9) Prozatímní opatření
- 10) Projednávání pozůstalostí
- 11) Poručenstva a opatrovnictva
- 12) Zadržení v uzavřeném ústavě a zbavení svéprávnosti
- 13) Knihovní věci
- 14) Žaloby a spory směnečné
- 15) Ověřování podpisů
- 16) Právní pomoc v civilních věcech
- 17) Ostatní právní věci jinam neodkázané¹⁴

I přestože byly provedeny rozsáhlé skartace archivních materiálů v druhé polovině dvacátého století, je považován archivní materiál rychnovského soudu za ucelený s dokonalou vypovídající hodnotou o historii instituce. Ovšem je nutné si uvědomit, že se samozřejmě nedochovaly všechny soudní dokumenty a v početných kartonech rychnovského archivu, který je umístěn na Kolowratském zámku, jsou ponechány jen zásadní písemnosti, které jsou typické pro daný případ v dané době.

Tedy i já jsem pro dokumentární účely této práce vyhledal několik zajímavých případů, abych alespoň částečně nastínil dobovou atmosféru tehdejšího soudního jednání.

Spor o uznání výhradního práva rybolovu

Mezi, dle mého názoru raritní kauzy, patří spor mezi obcí Javornice a Rybářským klubem v Rychnově nad Kněžnou, který je zvláštní i tím, že proti sobě stáli jako obhájci dva významní rychnovští advokáti JUDr. Alois Hlaváček a JUDr. Čeňek Langer. Tento spor trval více jak dva roky a skončil uzavřením podmíněného smíru. Byl to však během řízení už smír druhý, poněvadž první smír odvolala žalovaná strana a nově navrhla výslechy svědků. Spor byl veden o uznání výhradního práva rybolovu na javornickém potoce v katastru obce Javornice.

Žalující strana obec Javornice zastoupená JUDr. Aloisem Hlaváčkem namítala to, že žalované straně Rybářskému klubu v Rychnově nad Kněžnou zastoupené JUDr. Čeňkem Langerem nepřísluší právo postavením splavu na potoku Javornickém rušiti stranu žalující ve výhradním právu provozovat rybolov po potoku Javornickém

¹⁴ SOKA RK, OS RK, Seznam fondu OS RK, str. 9, 10.

v katastru obce Javornice a žalovaná strana je povinna splav odstranit, případně upravit tak, aby žalující strana v provozu rybolovu nebyla rušena a poškozována. Žalovaná strana tvrdila, že se nejedná o splav nýbrž o zarážku ryb, která na daném místě stojí už dvacet let a byla vybudována kvůli tomu, aby násada ryb neutíkala z Ivanského jezera do Javornického potoka.

Úryvek z přípravného spisu zaslaného Rybářským klubem v Rychnově nad Kněžnou okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou 10. dubna 1931:

„Rybolov na úseku od první lávky nad jezerem až ke druhé lávce nad jezerem byl ode dávna provozován nájemcem rybolovu Rychnovského. Okolí potoka Javornického jest tam majetkem obce Rychnova nad Kněžnou až po druhou lávku nad jezerem a bylo tam právo rybolovu členy klubu resp. dřívějšími nájemci nerušeně provozováno a to již déle než 40 let. Pokud sahá paměť lidí kteří tam rybolov provozovali a pokud tito jsou na živu, provozoval tam právo rybolovu nájemce rybolovu Rychnovského. Javorničtí proti tomu nikdy námitek nečinili, na sporném úseku ryby nelovili a pokud se o to někdo pokoušel, byl vyhnán jako pytlák a vždy bez námitek odešel.“¹⁵

Jedná se skutečně jen o krátký výňatek, ale pro ilustraci situace to postačí alespoň jako základ pro pochopení stěžejních otázek sporu. Reakcí na výše uvedený spis, který byl odeslán nejen soudu, ale samozřejmě také protistraně byly námítky protistrany adresované okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou 23. dubna 1931. Pro doplnění kompletního obrazu si opět dovoluji zařadit krátký úryvek:

„Popíráme v celém rozsahu tvrzení strany žalované, že jedině nájemce rybolovu rychnovského veřejně a nerušeně na sporném místě právo rybolovu provozoval, a že každému jinému v tom zabraňoval, tím spíše pak námítku, že každý jiný kdo se o lov pokoušel, byl vyhnán jako pytlák a vždy bez odporu odešel. Strana žalovaná činí tu námítky, kterou nemůže ani v nejmenším podložití nějakým konkrétním případem, ačkoliv jest jisto, že by na každého neoprávněně lovícího učinila trestní oznámení pro pých, což se však nestalo a to proto, že si nájemce rybolovu rychnovského prostě svým výhradním právem lovití na sporném úseku nebyl vůbec jist a sám svému domnělému oprávnění nevěřil.“

¹⁵ SOKA RK, OS RK, č. inv. 687, sign. C, kart. č.58

Zejména lichým jest tvrzení, že nájemce rychnovského rybolovu výhradně loví nad první lávkou u jezera a dokonce až po lávku druhou, již přes čtyřicet let a pokud paměť lidí sahá, a že nebyl v tomto svém výkonu rušen.“¹⁶

5. května 1931 byl v této věci uzavřen oběma stranami podmíněný smír, který měl nabýt právní moci 1.července 1931. Strana žalovaná, ale již 28. května smír odvolala s návrhem výsledku řady svědků. Z dochovaných listin je patrné, že žalovaná strana velmi důmyslně hrála ve sporu o čas potřebný k obstarání důkazů na vlastní obhajobu. Svědčí o tom také nepochybně návrh žalované strany na odročení roku na dobu po soudních prázdninách.

Návrh došel k tamnímu soudu 22. června 1931 a zněl takto:

„V zevně označené záležitosti byl ustanoven rok na den 26. června 1931. V nynější době na místě samém, kde rok se má konati, jest vysoká tráva, kterou by se nutně soudní komise musila ubírat, aby dospěla k místu, kde jest sporné zahrazení toku potoka. Tím by ovšem vznikla škoda pro pachtýře této louky a škoda ta by jemu musila býti hražena. Kromě toho věc taková vždy vyvolává nepříjemnosti.

Navrhuje proto strana žalovaná, aby rok na místě samém byl odročen na dobu pozdější a to vzhledem k nastávajícím soudním prázdninám na měsíc září.“¹⁷

Po tomto návrhu na odročení se další zmínka o procesních úkonech objevuje kupodivu až na jaře v roce 1933. Tato prodleva však měla racionální vysvětlení. Nejednalo se nikoli o nečinnost soudu, ale podařilo se mi v mohutném kartonu, který obsahoval řadu různých spisů, nalézt poznámky soudce, které obsahovaly informace o tom, že se poprvé jednání na místě samém odročilo kvůli rozvodněné říčce a rozbahněným loukám a podruhé kvůli volbě nového starosty obce Javornice. Datace těchto poznámek byla velmi složitá, ale při bližším ohledání dokumentu, na kterém byly pořízeny, se dalo vyčíst, že se jedná o jarní měsíce v roce 1932.¹⁸

V roce 1933 tedy došlo na rozsáhlé dokazování formou výsledku desítek svědků, kteří byly navrhováni oběma stranami. Jako příklad jsem vybral výpověď Karla Plachetky, mlynáře z Borohrádku, který bydlel v Rychnově nad Kněžnou od třetí třídy obecné školy. Jeho výpověď u okresního soudu:

¹⁶ viz. tamtéž

¹⁷ SOKA RK, OS RK, č. inv. 687,sign. C, kart. č.58

¹⁸ viz. Přílohy, obr. 17,18

„Loviti jsem počal, od roku 1898 a lovil jsem až do roku 1902. Chodil jsem lovit až k lávce. Rybolov měl najmutý můj otec s továrníkem Lederem. Já lovil vždy veřejně a žádný mně nepozastavil a z javornických jsem nikdy nikoho neviděl od lávky po vodě potoku. Dříve byl splávek resp. zarážka byla o několik metrů níže. Přesné místo určit nedovedu. K řízení splávkou resp. zarážky byl a jest i nyní vždy Zemědělskou radou vždy spolek vyzýván, poněvadž to prospívá chovu pstruhů. Zda mně někdo z rybářů javornických viděl lovit jak jsem shora uvedl, nevím.

Pstruh vždy chodí proti vodě a když je velká voda a strhne ho, vrací se zpět na své místo. Zda javorničtí dávali někdy násadu, nevím. Jiné lovné ryby v těchto místech nebyly jenom pstruhy.

Byl jsem porybným a nyní jsem členem a předsedou spolku rybářského v Borohrádku. Dnešního dne shlédl jsem splávek, resp. zarážku, a tvrdím dle znalec, že splávek tak vysoký pstruh proti toku přeskochí, musí to být pstruh aspoň 15cm dlouhý. Svědek účtuje na cestném a stravném 100Kč přisouzeno 75Kč.¹⁹

Jednotlivé výpovědi svědků byly značně rozdílné, všichni předvolaní vlastně vzpomínali na události, které se staly před mnoha lety. Soudce tedy za přispění obou stran sporu navrhl nový podmíněný smír, který obě strany akceptovaly s tím, že žalobce uznal nárok Rybářského klubu lovit proti proudu potoka po výše zmíněný splav, ale pod podmínkou, že každoročně obdrží od zmíněného klubu 3000 kusů plůdku jako sadbu do svého úseku. Obě strany pak nesly náklady soudního řízení, každá polovinou.

Velmi zajímavé je také vyúčtování nákladů soudce na řízení konané na místě samém:

Likvidace: okr. s. a před. soudu Antonín Kábele

cestné z Rychnova nad Kněžnou do Javornice	
a zpět 7.1km a 7.1km – 14.2km á 2 Kč.....	28,-Kč
pochůzka po sporném potoku 1km á 2 Kč.....	2,-Kč
dieta za celý den.....	30,-Kč
úhrnem	60,-Kč

¹⁹ SOKA RK, OS RK, č. inv. 687,sign. C, kart. č.58

Kanc. of. Bedřich Frýba

cestné z Rychnova nad Kněžnou do Javornice
a zpět 7.1km a 7.1km – 14.2km á 1 Kč.....14,-Kč
pochůzka po sporném potoku 1km á 1 Kč.....1,-Kč
stravné za celý den.....18,-Kč
úhrnem 33,-Kč

Odchoz z Rychnova nad Kněžnou 13hod.odp.
počátek jednání 14hod.odp.
jednání skončeno 21hod.odp.
příchod do Rychnova nad Kněžnou 22hod.odp.
Usnesení upravuje se obnosem 93Kč
19. 5. 1933²⁰

Spor tedy byl, jak již bylo výše uvedeno, zakončen podmíněným smírem. Další odvolání smíru jsem ve složce nenašel, takže se domnívám, že se nakonec obě strany skutečně dohodly a podepsaný smír dodržely. Už v průběhu řízení právní zástupce žalované strany naznačoval, že celý spor je spojen s osobou tehdejšího nového starosty obce Javornice, lze tedy usuzovat z průběhu řízení, že obratnými procesními návrhy zkušeného rychnovského advokáta JUDr. Čenka Langerera došlo řízení až tak daleko, že se zúčastněné osoby dočkaly nových voleb starosty obce Javornice a to jistě, dle mého názoru, nemalou měrou přispělo ke konečné dohodě a následnému smíru.

Pokládám za velmi účelné, takto podrobně popisovat vybrané řízení, z toho důvodu, že jen touto formou je možné nahlédnout do běžné praxe soudců, soudních úředníků a advokátů v období, které bylo tak důležité pro formování nově vznikajícího demokratického státu. Přesto, že se nejedná o nijak zásadní kauzu, je dobře vidět správné využívání zákonných prostředků a zdravého rozumu zároveň, v podmínkách, které byly z politicko - správního hlediska, občanům v té době nejbliže.

²⁰ SOKA RK, OS RK, č. inv. 687,sign. C, kart. č.58

Pozůstalosti po českých legionářích padlých v Rusku²¹

Projednávání pozůstalostí je činnost soudu, která má za úkol vypořádat majetkové poměry po zesnulém. Tuto činnost vykonává zpravidla soudní komisař ustanovený místně příslušným soudem. Funkci soudního komisaře zastávali notáři stejně tak, jako tomu je i v dnešní době. V archivních materiálech jsem narazil na celkem rozsáhlé fondy závětí či posledních pořízení, ale to co je dle mého názoru skutečně zajímavé je fakt, že mezi nekonečnými svazky listin bylo zařazeno několik úmrtních listů českých legionářů, kteří působili v Ruské legii.

Jednalo se jmenovitě o tyto padlé hrdiny:

„ŠAJC František (o.č. 8423), střelec 12. roty 1. stř. pluku. Narozen 19. 10. 1891, Skuhrov nad Bělou. Příslušen v Rychnově n. K. V civilním životě brusič skla. V čs. vojsku od 8. 9. 1917 (10. 6. 1917?). Zemřel 1. 8. 1919 v čs. oddělení nemocnice amerického Červeného kříže na Ruském Ostrově ve Vladivostoku. Pohřben ve Vladivostoku, na čs. hřbitově Ulis, č. hrobu 101.

JABLONSKÝ Josef (o.č. 36207), četař technického oddílu Čs. vojska na Rusi. Narozen 19. 7. 1892, Merklovice, u Rychnova n. K.. Příslušen v Ještěticích, u Rychnova n. K. V civilním životě obchodní příručí. V čs. vojsku od 18. 7. 1917 (8. 7. 1917?). Zemřel 8. 5. 1919 ve vojenském nemocničním vlaku č. 4 na skvrnitý tyfus. Pohřben v Omsku

VAŠÁTKO Karel (o.č. 18382), podplukovník - přednosta pers. oddělení štábu Čs. arm. sboru. Narozen 13. 7. 1882, Litohrady, m. č. Rychnova n. K.. Příslušen tamtéž. V civilním životě gymnaziální profesor. V čs. vojsku od 21. 8. 1914 ("Starodružiník"). Dne 9. 1. 1919 zemřel v nemocnici v Čeljabinsku na zánět mozkových blan následkem nezdařené operace hlavy při pokusu odstranění následků těžkého zranění z bitvy u Zborova. Pohřben 12. 1. 1919 v Čeljabinsku. V září 1933 byly jeho ostatky exhumovány a slavnostně převezeny do Československa. Zde byly pietně uloženy do Památníku osvobození na Vítkově v Praze. Během II. sv. války byly zničeny německou okupační armádou.“²²

²¹ viz. Přílohy, obr. 19, 20

²² www.pamatnik.valka.cz

Především nález potvrzení o smrti podplukovníka Karla Vašátka²³, jednoho z nejvýznamnějších, mnohokrát vyznamenaných českých důstojníků Ruské legie, byl pro mne velkým překvapením. Potvrzení o úmrtí, které zaslal okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou tzv. Likvidační úřad zahraničních vojsk v Praze, nemělo stejnou právní sílu jako úmrtní list, a co víc došlo k okresnímu soudu až dva roky po podplukovníkově smrti. Podplukovník Karel Vašátko byl tedy následně úředně prohlášen za mrtvého a konečně v roce 1924 došlo také k projednání jeho pozůstalosti, kdy tato pozůstalost byla rozdělena mezi pět sourozenců (bratry Jana, Aloise, Václava, Josefa Vašátkovi a sestru Anežku Bartovou) rovným dílem. Soudním komisařem byl tehdy vážený rychnovský notář Bohuslav Král a jako zajímavost lze uvést, že za vypořádání pozůstalosti vyinkasoval odměnu 280Kč a 80h., kterou nárokoval jako soudní komisař za tyto úkony:

Likvidace:

přijetí pozůstalostních spisů od soudu.....	2K --h
pročtení spisů.....	5K --h
obeslání pěti účastníků.....	10K --h
podání na poštu.....	5K --h
5 zpátečních lístků.....	5K --h
přijetí zpátečních lístků.....	5K --h
záznam roku.....	50h
projednání pozůstalosti a protokol.....	150K --h
čistopis.....	12K --h
zapisovatel.....	7K 50h
kolek na protokol a toto podání.....	3K -- h
poplatkový výkaz.....	25K --h
čistopis.....	25K --h
osnova odevzdací listiny.....	25K --h
předkládací podání.....	10K --h
čistopis.....	7K 50h
záznamy rejstříkové.....	2K --h
záznam likvidovaných a prisouzených poplatků.....	2K --h
přijetí poplatku komisařského.....	1K --h
porto od doručení.....	1K 50h

²³ viz. Přílohy, obr. 8, 9

expedice spisů.....	2K --h
daň z obratu.....	6K 12h

V Rychnově nad Kněžnou dne 24. května 1924

Bohuslav Král – notář²⁴

Mezi další zajímavá projednání pozůstalosti patřila většinou dědická řízení s velkostatkáři, či většími obchodníky, kdy soupis majetku vydal na několik stran. Ne však pokaždé byla pozůstalost po takovém obchodníkovi či statkáři velkým přínosem. Z milionových částek uvedených v korunách se po odečtení dluhů rozdělilo mezi pozůstalé několik málo tisíc. Mezi přihlášenými pohledávkami se například velmi často objevují účty od lékařů²⁵, bankovní a spořitelní úvěry, ale v neposlední řadě i velmi objemné pohledávky Okresního berního úřadu. Vše dle dostupných materiálů, bylo velmi pečlivě soudními komisaři šetřeno a následně bez větších problémů vyřízeno.

Žaloba o vystěhování se z bytu

Žaloba nikterak ojedinělá, ale vzhledem k tomu, že na straně žalobce byl jako advokát zmocněn JUDr. Čeněk Langer, který se řadil v té době na “rychnovsku“ k těm nejlepším advokátům, tak tento spor získává určitou vyšší kvalifikaci. Z hlediska dějin regionální advokacie stojí také za zmínku, že soudcem v této věci byl JUDr. Miroslav Frauenberg, který si později v Rychnově nad Kněžnou zřídil svoji vlastní advokátní kancelář.

JUDr. Langer byl soukromým advokátem velmi zámožné šlechtické rodiny Königswarterů, která vlastnila velkostatek v Solnici a zámek v Kvasinách nedaleko Rychnova nad Kněžnou. Jeho advokátní praxe tak byla zatěžována četnými požadavky tamních členů rodiny, související především s majetkem. V žalobě výše uvedené jde tedy o majetek také. Spor je spojen s ukončením nároku na užívání služebního bytu zaměstnance Josefa Mlynáře, který pracoval jako kočí na zámku v Kvasinách. V žalobě uvádí Vilém Königswarter tyto důvody, které měly za následek výpověď a s tím spojenou ztrátu nároku na bydlení zdarma v bytové jednotce domu č.p. 25. v Kvasinách:

²⁴ SOKA RK, OS RK, č. inv. 678, sign. U, kart. č.50

²⁵ viz. Přílohy, obr. 22

„Žalovaná strana však nekonala své služby tak jak byla povinna a jmenovitě nevšímal si povinnosti dobrého a odborného ošetřování svěřených koní. Mimo toho byl stav koní strany žalující zmenšen a odpadla nutnost a účelná potřeba více kočů držeti. Proto dostala žalovaná strana pan Josef Mlynář výpověď z služby.“²⁶

Žalovaná strana výpověď uznala, ale nikdo se neměl k tomu, aby byt přidělený k pracovnímu místu opustil i přesto, že lhůta na vystěhování dávno uplynula. Jako důkazy navrhuje žalobce místní ohledání soudní, výpověď svědka Jana Czaka důchodního²⁷ velkostatku v Kvasinách a přísežné slyšení stran a žádá, aby soud rozhodl v tomto znění:

„Žalovaná strana Josef Mlynář ve Kvasinách povinna jest vystěhovati se z bytu v domě strany žalující Viléma Königswartera ve Kvasinách č.p. 25, pozůstávajícího z jednoho přízemního pokoje a komory s obvyklým příslušenstvím, byt ten straně žalující vyklizený odevzdati a zaplatiti jí všechny náklady sporu vše do 14 ti dnů pod exekucí.“²⁸

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou rozhodl soudcem v právní záležitosti JUDr. Miroslavem Fraunebergem tak, že žalovaná strana je povinna vystěhovat se z výše popsaného bytu a dále je povinna uhradit náklady řízení. Předložené vyčíslení nákladů k úhradě, bylo mnohdy bolestnější pro žalovanou stranu, než samotný výkon rozsudku. Pro ilustraci předkládám „Seznam útrat“:

vyzývací dopis Dra. Langerá.....	6Kč 60h
informaci, studium smlouvy služební a sepis žaloby.....	60Kč 00h
dvojí opis a rubriku.....	9Kč 00h
kolky na žalobu.....	3Kč 00h
plnou moc s kolkem.....	4Kč 00h
podání na soud.....	50h
porto zpáteční.....	60h
záznam prvního roku.....	50h
dopis žalobci o ustanoveném roku.....	4Kč 60h
přípravu a intervenci při roku dne	70Kč 00h

²⁶ SOKA RK, OS RK, č. inv. 669, sign. C, kart. č.44

²⁷ pozn. hospodářský úředník feudálního režijního velkostatku známý od 15. století do počátku 20. století, vybíral peněžní platy a berně, vedl evidenci a prováděl výplatu peněz.

²⁸ SOKA RK, OS RK, č. inv. 669, sign. C, kart. č.44

1.dubna 1921 – dvě půlhodiny	
kolky na protokol.....	3Kč 00h
zpráva žalobci o výsledku roku.....	6Kč 60h
záznam příštího roku.....	6Kč 50h
přípravu a intervenci při roku dne 9.dubna 1921.....	50Kč 00h
kolky na rozsudek a protokol.....	10Kč 00h
zpráva žalobci o výsledku roku.....	4Kč 50h
porto od rozsudku.....	60h
seznam útrat s kolkem.....	4Kč 50h
záznam lhůty z rozsudku.....	50h
záznam přisouzených útrat.....	50h
za dopis žalobci a písemného vyhotovení rozsudku	4Kč 50h

celkem.....	249Kč 40h ²⁹

Tato kauza je jednou z mnoha podobných, které se svými služebními a zaměstnanci řešili šlechtické rodiny. V okresním archivu v Rychnově nad Kněžnou je ve spisech uloženo několik takřka identických případů. Jednalo se o spory, kdy docházelo k propouštění bez náhrady, vystěhování, nezaplacení mzdy či nepřiznání odměny v naturáliích.

Civilní agenda rychnovského soudu obsahuje poměrně zajímavé informace o tehdejších procesních způsobech a jednáních advokátů či jejich koncipientů. Nicméně, pro ucelený obraz je nutné zařadit do celkového pohledu na justici v daném období také agendu trestní.

Věci trestní

Rozdělení trestní agendy rychnovského soudu v první polovině 20. století:

Spisy trestní

1) Udání o zločinech a přečinech. (trestní záležitosti zastavené nebo postoupené bez zkoumání skutkové podstaty, trestní záležitosti jinam postoupené)

²⁹ SOKA RK, OS RK, č. inv. 669,sign. C, kart. č.44

- 2) Přestupky ukončené bez hlavního přelíčení. (trestní záležitosti ukončené po zjištění skutkové podstaty)
- 3) Přestupky ukončené po hlavním přelíčení. (Přestupky u nichž bylo zavedeno řízení proti určité osobě, ukončené po hlavním přelíčení nebo i bez něho)
- 4) Trestné činy mládeže
 - a) Udání o zločinech a přečinech
 - b) Přestupky
- 5) Právní pomoc v trestních věcech. (okresních soudů jakožto vyšetřovacích)
- 6) Věci trestního řízení nikam neodkázané
- 7) Věci vězeňské

Pro ucelenou představu o tehdejší průběhu soudního jednání, jsem si dovolil i v této části práce zařadit a podrobněji popsat několik zajímavých, nebo možná lépe, kuriózních případů.

Jedná se především o přečiny a přestupky a prvním z nich je zahájení řízení proti neznámému pachateli pro přečin proti pořádku, pokoji a tiskovému zákonu.

Pobuřování obyvatel města vůči četnictvu

Jak již bylo výše uvedeno, neznámý pachatel se provinil tím, že spáchal přečin proti pořádku, pokoji a tiskovému zákonu. Takto alespoň vyznělo z trestního oznámení, podaném Vrchním strážmistrem četnické stanice v Rychnově nad Kněžnou 3. listopadu v roce 1921. Vrchní strážmistr popisuje stručně danou situaci tak, že jeho podřízený při raní obchůzce narazil ve velmi rušné ulici Panské na vyvěšený leták, který měl pobuřovat obyvatelé města proti četníkům a také znevažovat svým obsahem práci četnické stanice. Vrchní strážmistr v příloze dokládá opis dotyčného letáku, který měl tuto podobu:

„Na Slovensku vraždí četnictvo dělníky!

Psali jsme již v úterý v čísle našeho listu o ubytí dělníka četníky na Slovensku. Po uzávěrce úterního čísla došla nám pak tato původní zpráva přímo ze Slovenska, kterou uvádíme v plném znění:

Ve Velkých Topolčanech bylo několik dětí na řepném chrástu. Četníci dívky pronásledovali a bodli jedno dítě, sirotka, kterého ujal se před časem zemědělský

dělníka vzal za vlastního, bajonetem do nohy. Dělník nechal si vystavěti lékařská vysvědčení o poranění dítěte, by mohl celou věc předati soudu. Jakmile se dozvěděli četníci, že věc se vyšetřuje od otce dítěte, došli v úterý do bytu dělníkova 3 četníci a tam vyzvali dělníka, by šel s nimi na stanici. Dělník odepřel přítomným 3 četníkům jíti s nimi na stanici z obavy, aby tam nebyl stlučen proto že měl svoje zkušenosti, jak s lidmi na četnické stanici zachází a proto žádal, by byl předveden na služební úřad.

*Četníci uchopili dělníka, dva jej podržely a třetí vrazil dělníkovi bodlo pod ramenem do těla a tloukl pěstí na bodlo tak dlouho, až bodlo proniklo k srdci. Tato vražda stala se za bílého dne v úterý dne 11. října 1921.*³⁰

Vrchní strážmistr dále uvědomuje okresní soud o tom, že bylo ve věci vyšetřováno marně a nepodařilo se prozatím zjistit totožnost pachatele ani název časopisu, z kterého byl leták vystřižen. Ubezpečuje přednostu soudu, že ve vyšetřování bude i nadále pokračovat a o změnách jej uvědomí. Přednosta okresního soudu posoudil a zároveň hned věc postoupil Krajskému státnímu zastupitelství v Hradci Králové k návrhu. Tím byla celá záležitost zřejmě ukončena, protože stanovisko státního zastupitelství už není známo.

Uvedením tohoto neúplného příkladu jsem chtěl poukázat především na to, jakým způsobem využívaly pomoci soudu jiné státní orgány, a na to čeho lidé byli schopni pro diskreditaci četníků, rok po zavedení nové ústavy v moderním demokratickém státě.

Bezpečensví cti

Zajímavou kauzou, kterou měl na starosti rychnovský okresní soud, byla bezesporu žaloba pro urážku na cti. Tuto žalobu podal soudu prostřednictvím významného rychnovského advokáta JUDr. Čeňka Langer a lesní hajný Josef Čížinský z Hradiska u Vamberka a činil tak z toho důvodu, že na něj bylo podáno písemné udání Vrchní lesní správě na Žampachu. Do dnešní doby se zachoval originál sepsaného udání pro Vrchní lesní správu, které znělo takto:

„ Vrchní lesní správě v Žampachu.

³⁰ SOKA RK, OS RK, č. inv. 676,sign. Z, kart. č.50

My níže psaní bratři udáváme lesní správě na hajného Josefa Čížinského v Hradisku tyto delikty, že bez vědomí Pana lesního v oddělení u Rověnského šraňku si přivlastnil neprávem asi 6 metrů šindelových špalíků o kterých pracoval Ludvík Preclík z Jahodova, dále 7 hrázi délka 7 metrů, průměr asi 20cm. V oddělení pod sklepy nad čertovým dolem odcizil buk číslovaný který měl asi 1 pevný metr, ze kterého prodal dřívý P. Prachařovi obchodníku ve Vamberku.

Dále odcizil dva buky nad čertovým dolem které nakládal do trávy po kusech , mymo toho kdykoliv jeli do lesa pro trávu nakládali vždy vrchy a kusy které uřezávali ze dřívý P.Hájka.

Jezdívají každodenně asi dvakrátee pro trávu a vždy měli naložené dřívý v trávě, jen asi dvakráte za leto jeli pouze s travou.

Toto udání stvrzujeme svým vlastnoručním podpisem a naším přáním jest aby to bylo co nejdříve vyšetřeno, neboť se to děje po delší čas.

Štěrba Václav, Štěrba Jaroslav

Zároveň potvrzujeme jména svědků.

Jan Radiměřský, Antonín Kulhavý, Anna Kulhavá, Františka Štěrbová, František Antušek, Václav Krsek

*Zda-li nepostačí tito svědci, je jich tu ještě více.*³¹

Takto s četnými pravopisnými chybami sepsané udání posloužilo, jako základ k podání žaloby pro urážku na cti. Hajný Čížovský využil služeb jednoho z předních rychnovských advokátů a snažil se udělat vše pro to, aby své jméno očistil a co víc, aby nepřišel o dobré a slušně placené zaměstnání. Ti prostí lidé co udání sepsali, věděli zřejmě velmi dobře, jak celá situace vypadala, a cítili příkoří ze strany hajného, ale co si neuvědomili vůbec, bylo to, že jejich udání v dobré víře se otočí proti jim samotným. Podáním žaloby pro urážku na cti se v podstatě ze dne na den stal z obžalovaného žalobce a skupinka udávajících tak stála před rychnovským okresním soudem na straně obžalovaných. Hajný Čížovský se ve své žalobě vyjadřuje na stranu udávajících takto:

„Toto udání nespočívá na pravdě, neboť nedopustil jsem se činů v udání v obžalobě uvedených a jelikož tím udáním jsem na cti uražen a ohrožena moje existence jakož hajného a lesního strážce, jsem nucen žalovati a proto navrhuji.

³¹ SOKA RK, OS RK, č. inv. 676,sign. Z, kart. č.50

Slavný okresní soude, ráčíř po provedeném řízení trestním žalovanou stranu p. Václava Štěrbu a Jaroslava Štěrbu, oba v Hradisku č.p. 11. uznati vinnými přestupkem proti bezpečnosti cti, po zákonu je potrestati a k náhradě útrat řízení trestního odsouditi“³²

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou skutečně obžalované odsoudil, když nebyli schopni dokázat to, že jejich udání se zakládá na pravdě a ani ze svědeckých výpovědí soud nemohl dospět k opačnému názoru. Odsoudil tedy nakonec celou skupinu udávajících, kdy organizátory odsoudil na 4 dny vězení, jedním postem zpřísněné a ostatní ke 48 hodinám vězení, zmírněné na pokutu 50Kč pro každého. Ovšem největším trestem byla nutnost společně nahradit náklady řízení obnosem 1300Kč a 85h. JUDr. Josef Vaníček³³ advokát z Kostelce nad Orlicí, který zastupoval obžalované, doporučil svým klientům podat odvolání ke krajskému soudu v Hradci Králové. Obsahem odvolacího návrhu byl tento text:

„Navrhujeme slušně, aby naříkaný rozsudek byl zrušen, věc vrácena soudu I. stolice k doplnění řízení a novému rozhodnutí při čemž budiž vzat zřetel též na útraty řízení odvolacího, aneb po případném doplnění řízení budiž tímto soudem změněn my obžaloby sprostění a soukromý žalobce Josef Čížinský uznán povinným nahraditi nám náklady právního zastoupení I. a II. stolice.

Pro případ, že by tomuto návrhu plně nebylo vyhověno, prosíme aby alespoň byl změněn výrok o trestu a trest vězení Václavu Štěrbovi, Jaroslavu Štěrbovi, Janu Radiměřskému a Antonínu Kulhavému byl změněn v pokutu peněžitou, i jakož aby Janu Radiměřskému, Anně Kulhavé, Františce Štěrbové, Františku Antouškovi přiznán byl podmíněný odklad trestu.“³⁴

Pro zajímavost lze doložit náklady odvolacího řízení.

Na základech řízení odvolacího seznáváme:

záznam lhůty k odvolání.....	1Kč 00h
prostudování trestních spisů.....	100Kč 00h
sepsání další informace se stranou.....	60Kč 00h
sepsání provedení odvolání.....	120Kč 00h

³² SOKA RK, OS RK, č. inv. 676,sign. Z, kart. č.50

³³ viz. Přílohy, obr. 23

³⁴ SOKA RK, OS RK, č. inv. 676,sign. Z, kart. č.50

čistopis téhož.....	14Kč 00h
kolky na provedení odvolání.....	2Kč 00h
podání.....	1Kč 00h
kolek na přílohu.....	50h
porto doporučeně.....	3Kč30h
kolek na protokol o odvolacím líčení	1Kč 00h
kolek na rozsudek II. stolice.....	10Kč 00h
prozkoumání rozsudku II. stolice.....	3Kč 00h
záznam lhůty.....	1Kč 00h
zpráva straně.....	11Kč 00h
60% zvýšení.....	174Kč 00h

V Kostelci nad Orlicí dne 11 února 1922³⁵

Ve svém odvolání poukazují obžalovaní na skutečnost, že jeden ze svědků podepsaný na udání, jmenovitě Václav Krsek hned po podpisu hajného Čižovského varoval a ten se tak stačil připravit na vyšetřování a mohl pak veškeré nařknutí popřít. Václav Krsek také jako jediný nebyl obžalován. Nic to však nebylo platné a krajský soud odvolání obžalovaných co do viny zamítá, jako bezdůvodné, co do trestu jako nepřipustné a zamítá se i odvolání obžalovaných Jana Radiměřského, Anny Kulhavé, Františky Štěrbové a Františka Antouška, co do výroku o nepřiznání podmíněného odkladu trestu jako bezdůvodné.

Důvody k tomuto rozhodnutí krajský soud shledal ve správném dokazování soudu I. stolice, s jehož procesními postupy odvolací soud souhlasil a vše pokládal za prokázané. Dále poukazuje odvolací soud na nové tvrzení bratří Štěrbových, kteří uvádějí, že vlastně o celé věci nic nevěděli, a že je k tomu všemu ze zášti navedla Anna Kulhavá. Krajský soud v Hradci Králové tedy odvolání pro zmatené výpovědi obžalovaných a hlavně pro nedostatek důkazu, které by usvědčily hajného Čižovského, zamítl.

Nařízen byl tedy výkon trestu, hlavní viníci si měli odpykat 4 dny vězení s jedním dnem postním, ale i to pro některé znamenalo dost závažné omezení osobní svobody a podnikaly tak další procesní kroky, aby takový trest individuálně odvrátili.

Antonín Kulhavý a Jan Radiměřský podali žádost o milost přímo do prezidentské kanceláře tehdejšího československého prezidenta Tomáše G. Masaryka.

³⁵ SOKA RK, OS RK, č. inv. 676, sign. Z, kart. č.50

Ve své žádosti poukazuje Antonín Kulhavý na svůj špatný zdravotní stav³⁶ a na špatný zdravotní stav manželky, kdy výkonem trestu by se neměl kdo o ní a dvě nezaopatřené děti postarat a Jan Radiměšský svoji žádost o milost formuloval tak, že je válečný veterán – legionář z italské fronty a je váženým občanem města dosud netrestaným.

„Kromě toho zaleží mně na čistém štítě mém, jako legionáři, neboť, jak z přílohy A.B. patrně sloužil jsem před převratem jako desátník 32. čs. pluku italských legií snímž prožil jsem všechny útrapy války i nebezpečí rakouské exekuce hrozící nám všem italským legionářům“³⁷

Současně podali, také skrze okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, žádost o podmíněné odložení trestu k Vrchnímu soudu v Praze, ale ani tam neuspěli a vrchní soud nařídil brzký výkon trestu. Žádostem nebylo vyhověno a jediné čeho dosáhli, bylo to, že oddálili nástup k výkonu trestu do doby, než o žádostech bylo rozhodnuto.

Tento případ je zajímavý nejen z hmotně-právního hlediska, ale také z procesního, kdy je velmi přínosné sledovat činnost obou stran a jejich obhájců při dokazování. Pro účely této práce však toto krátké seznámení vzhledem k značnému rozsahu postačí.

Zabití při střelbě z hmoždířů

Na závěr seznámení s činností soudu v trestní agendě jsem vybral jeden případ, který je opět poměrně raritní avšak svoji povahou, ne zcela ojedinělý. Na pomyslné časové přímce se vrátíme do roku 1918, přesněji do data 29. října, kdy se konaly večerní oslavy vzniku samostatného Československa na hoře s místním názvem U kříže, která se nachází poblíž obce Javornice.

Několik mužů zde střílelo ze třech starých hmoždířů na oslavu památného dne, až do té doby, než se třetí z hmoždířů roztrhl a střepina z něj zasáhla mladíka, který postával v nepočteném hloučku zvědavců, do dutiny břišní. Mladík však za nedlouho na následky svého zranění zemřel.

Věc byla vedena jako trestní, proti neznámému pachateli. Předvoláni byli čtyři svědci, z jejichž výpovědí mělo být zřejmé, jak k celé události došlo. Prvním

³⁶ Lékařské potvrzení přiložené k žádosti. viz. Přílohy, obr. 24

³⁷ Úryvek z žádosti o milost, adresované Kanceláři prezidenta republiky, SOKA RK, OS RK, č. inv. 676, sign. Z, kart. č.50

předvolaným byl starosta obce Javornice Josef Chaloupka, na jehož popud se z hmoždířů střílelo. Ve své výpovědi udává:

„Při oslavě prohlášení samostatnosti československého státu v Javornici konané střílel z hmoždířů Alois Frynt na hoře „u kříže“, na místě samém sem nebyl. Z doslechu vím, že 3 hmoždíře při vypálení rány se roztrhly, střepinou ze 3. hmoždíře zasažen byl Josef Černohouz do břicha. Jaké poranění utrpěl, nevím, odešel domů. Doma však v krátké době zemřel. Podél mého mínění smrt Josefa Černohouze nastala nešťastnou náhodou. Jak jsem slyšel byli vyzváni okolostojící, aby odešli a byli vzdáleni na 30 kroků.“³⁸

Druhým předvolaným svědkem nešťastné události byl rolník Václav Bárta :

„Hmoždíře vypalovány byly „u kříže“, byli nějakí diváci, ti stáli ve vzdálenosti asi 30 kroků. Hmoždíře nabíjel Alois Frynt, prach dával do nich Josef Bartoš 1/2 šestnáctiny prachu do každého hmoždíře. Měli jsme celkem 3 hmoždíře. Při vypálení 5.rány roztrhl se hmoždíř a střepinou byl zasažen Josef Černohouz do slabiny, jeho matka Anna Hejlová, která střelení též byla přítomna, dovedla jej domů. Černohouz za krátko zemřel. Dle mého názoru smrt jeho stala se nešťastnou náhodou. Hmoždíř, který se roztrhl, vypálil můj syn Josef Bárta . Hmoždíř byl před vypálením v stavu dobrém, nevím prachu tam však mnoho nebylo rány byly jařků stejné. Jak se domnívám, určitě to však říci nemohu,roztržení hmoždíře mohlo nastati tím, že zátka do hmoždíře byla seříznuta poněkud ostřeji.“³⁹

Výslech pokračoval dalším zúčastněným na oslavné střelbě a zároveň předvolaným k okresnímu soudu byl “střelec“, Alois Frynt:

„Abych střílel vyzval mě starosta Chaloupka. Asi po deváté ráně, jistě nevím roztrhl se hmoždíř a střepinou zasažen byl Josef Černohouz, jak říkali, do slabiny, stál s ostatními diváky nejzadněji ve vzdálenosti více než 30 kroků. Hmoždíře jsme měli 3. Vybral jsem je sám. Obec Javornická, má 5 hmoždířů. Ze 3 hmoždířů z nichž jsme stříleli, střílelo sena horním konci Javornice, jak se mi zdá v r. 1913. Hmoždířům nic

³⁸ SOKA RK, OS RK, č. inv. 676,sign. Z, kart. č.50

³⁹ viz. tamtéž

*nescházelo, když se mohlo z nich střílet v r. 1913 a nic se nestalo, byl jsem bezpečný, že jsou dobré.*⁴⁰

Poslední záznam o výslechu svědka a zřejmě i poslední, kdo byl vyslýchán stanul před okresním soudcem JUDr. Václavem Hagelem, rolník Josef Bartoš:

„Do hmoždírů prach jsem dával já a sice ½ šestnáctiny, dával jsem vždy stejně, svítil jsem si na to lucernou; kromě toho bylo také vidět od ohně, hořela totiž nedaleko hranice dříví.

Asi při 12. ráně hmoždír se roztrhl. Příčinu toho uvést nemohu, nepozoroval jsem, že by byl hmoždír nějak poškozen, když sem sypal prach.“⁴¹

Z dostupných archiválií vyplývá, že soudce nakonec rozhodl tak, že šlo o nešťastnou náhodu a nikdo nebyl odsouzen. Nebyla nikomu prokázána vina. Postižený mladík Josef Černohouz byl pohřben na hřbitově v Javronici dne 1. listopadu 1918.

Spisy trestní agendy dále obsahují četné záznamy o přestupcích či méně závažných přečinech, ale prostor pro představení alespoň zástupců jednotlivých kategorií, je v této práci velmi omezen, z tohoto důvodu jsem záměrně vybral pouze takové kuriozity, především proto, abych doložil atmosféru maloměsta, či venkova v prvních stádiích vývoje samostatného Československa. Téma práce je však vymezeno do roku 1938 a neodpustím si poznámku na závěr kapitoly o tom, že v Rychnově nad Kněžnou žilo poměrně velké procento židovského obyvatelstva a s přicházející hrozbou okupace Československa se i v archivních materiálech začínají objevovat záznamy udání na příslušníky židovské obce. Tedy jenom období druhé světové války v Rychnově nad Kněžnou by bylo tak velmi zajímavým námětem na další obdobnou práci.

⁴⁰ SOKA RK, OS RK, č. inv. 676, sign. Z, kart. č.50

⁴¹ viz. tamtéž

Advokacie v Československu po roce 1918

Advokacie v Československu po roce 1918 byla na základě, již výše zmiňované tzv. recepční normy č.11/1918, zachována a vymezena advokátním řádem z roku 1868. Z počátku legislativních úprav nebylo potřeba, výraznými změnami do takto přejatého řádu zasahovat.

„Právní úpravou advokacie se legislativa začala zabývat až na přelomu let 1919 a 1920“⁴²

V roce 1920 byl vydán zákon č. 83/1920 Sb.z. a n. o prozatímní úpravě advokacie, který řešil problémy organizačního charakteru a to především v souvislosti s uznáváním výkonu advokátní praxe ze zemí, kde platil uherský advokátní řád a naopak.

Největším zásahem do změn v advokátním řádu bylo přijetí zákona č. 40/ 1922 Sb.z. a n., kterým se výrazně mění některá ustanovení o advokátech. Tento zákon byl přijat 31. ledna 1922 a mimo jiné se stal prvním předpisem, na základě kterého se mohly stát advokátem i ženy.⁴³

První advokátkou v českých zemích se stala Matylda Wíchovcová-Mocová v roce 1929, ale nebýt předčasného úmrtí rychnovského advokáta JUDr. Jindřicha Štemberky můžeme se domnívat, že s velkou pravděpodobností by se jí stala JUDr. Anděla Kozáková-Jírová, kterou výše zmíněný advokát prozíravě zaměstnal ve své advokátní kanceláři jako advokátní koncipientku. Ovšem ta se po jeho smrti z Rychnova nad Kněžnou odstěhovala a nadále se věnovala pouze notářství.

Do seznamu advokátů mohl být zapsán, dle tehdejší platné právní úpravy, každý občan Československa, který prokázal:

„1. absolvování právnického studia a dosažení doktorátu práv na některé československé právnické fakultě; 2., že byl po složení tří teoretických státních zkoušek nebo po dosažení doktorátu práv zapsán do seznamu kandidátů advokacie a jako takový

⁴² Balík, S. a kolektiv. Dějiny advokacie, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, str. 146

⁴³ Balík, S. a kolektiv. Dějiny advokacie, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, str. 147

zaměstnán prakticky po dobu pěti let výlučně u advokáta; 3. úspěšné složení praktické advokátní zkoušky.“⁴⁴

Délka výše uvedené advokátní praxe se v meziválečném období neustále měnila. Původně byla ustanovená na sedmiletou, později snížena na pět let, aby pak v roce 1936 byla stanovena na plných šest let.⁴⁵

Co se týče českých zemí, advokáti se sdružovali v advokátních komorách, které byly v Praze, Brně a Opavě. Na Slovensku byla advokátní komora v Turčianském Sv. Martině, ta vznikla až po roce 1936, kdy došlo ke sloučení obvodů dřívějších komor v Bratislavě, Bánské Bystrici, Prešově a Košicích. Na Podkarpatské Rusi advokátní komora zřízena nebyla, ale její činnost zastával předseda sedrie⁴⁶ v Užhorodě.

Očekávaná novela advokátního řádu byla provedena až zákonem č. 144/1936 Sb.z. a n., který byl přijat 26. května 1936. Nebyl to nikterak zlomový okamžik, který by měl za následek převratné změny v advokacii, ale i přesto novela přinášela jisté pokrokové prvky. Jedním z těchto prvků bylo konečné ustálení šestileté advokátní praxe, dále se advokátní řád okrajově zabývá pojištěním advokátů a v neposlední řadě řeší také pravomoc advokátní komory usnášet se o zaopatření advokátů v invaliditě a stáří.⁴⁷

Obecně můžeme říci, že advokáti, kteří vykonávali svoji praxi během meziválečného období byli považováni za velmi vzdělané a prospěšné osoby tehdejší společnosti. Četní zástupci z řad advokátů byli úspěšnými politiky, vynikajícími řečníky a působili v mnoha různých spolcích a občanských sdruženích, které byly svým zaměřením mnohdy od advokacie a práva vzdáleny mílovými kroky.

Mezi významné zástupce tehdejší advokacie, kteří jsou neopomenutelní pro svoji činnost v oboru i mimo něj patří zejména: JUDr. Alois Rašín, ministr financí první československé vlády; JUDr. František Soukup, ministr spravedlnosti v první československé vládě; JUDr. Adolf Stránský, ministr obchodu v první československé vládě; JUDr. Alfréd Meissner, ministrem spravedlnosti ve vládě Františka Udržala a Jana Malypetra, následně také ministrem sociální péče ve vládě Jana Malypetra do roku 1934; JUDr. Ivan Dérer, slovenský advokát, který působil v Bratislavě, později

⁴⁴ Schelleová, I. Organizace notářství, soudnictví a advokacie. Praha, Linde Praha a. s., 1997, str. 356

⁴⁵ Balík, S. a kolektiv. Dějiny advokacie, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, str. 148

⁴⁶ pozn. název sedrie se používal za československé první republiky pro sborové soudy první instance (stolice) na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, a to až do r. 1929.(www.wikipedie.org)

⁴⁷ Balík, S. a kolektiv. Dějiny advokacie, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009, str. 157

mnohokrát ministrem jednotlivých prvorepublikových vlád; JUDr. Alois Stompfe, vynikající advokát a dlouholetý prezident Advokátní komory v Praze; JUDr. Hynek Bulín, jeden z nejvýznamnějších advokátů v Brně a na Moravě.⁴⁸

Výčet advokátů, kteří se nějakým výrazným způsobem zapsali do meziválečného budování tehdejšího Československa a byli tak prospěšní tehdejší společnosti nejen jako advokáti, ale také jako politici či “proští“ spoluobčané, je zdaleka neúplný a pouze informativní. Nepřímo však dokládá nezanedbatelné schopnosti a inteligenci tehdejších advokátů, jejich důležitost ve formě zastoupení spoluobčanů a s tím související výrazný vliv na události, které formovaly naši nedávnou historii.

⁴⁸ Kober, J.. Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994. Praha. Česká advokátní komora v Praze, 1994, str. 67-74

Advokáti v Rychnově nad Kněžnou mezi dvěma světovými válkami

Jak již bylo výše naznačeno, advokáti patřili na přelomu devatenáctého a dvacátého století mezi elitu tehdejší společnosti. Nejinak tomu bylo v podhorském městečku, které se nacházelo téměř na hranicích s tehdejším Pruskem, později od roku 1919 Výmarskou republikou.

Ten, kdo se mohl pyšnit titulem doktora práv, měl ve městě vždy velmi významné postavení a to v mnoha různých odvětvích. Především takový člověk byl mnohdy starostou města např., jak tomu bylo u JUDr. Jana Smrtky, JUDr. Čenka Langer, nebo později JUDr. Františka Handla. První zmiňovaný JUDr. Jan Smrtka ovšem umírá již na přelomu devatenáctého a dvacátého století, ale i přesto se zasloužil o velmi zásadní urbanistický rozmach města. Stál např. u zrodu nové nemocnice, nebo u výstavby železnice do Solnice apod. Jeho jméno jsem zde uvedl nejen proto, že se jednalo o vynikajícího advokáta a zasloužilého občana, ale také proto, že jako koncipient nastoupil v jeho advokátní kanceláři další neméně významný rychnovský advokát, který se dle mého názoru dá řadit k absolutní špičce mezi advokáty v českých zemích, také vzhledem k tomu, že o jeho služby měl zájem pozdější prezident Československa Tomáš G. Masaryk. Tím zmiňovaným advokátem byl JUDr. Jindřich Štemberka.

Samozřejmě advokátů v Rychnově nad Kněžnou bylo více a všichni měli společnou jednu vlastnost a tou je ta, že každý se nějakým způsobem podílel také na kulturním rozvoji města a aktivně se účastnil činnosti různých spolků. Pro názornost mohu uvést zastoupení advokátů v TJ Sokol Rychnov nad Kněžnou, Klubu českých turistů, divadelních spolcích například divadelní spolek Tyl v Rychnově nad Kněžnou, hudební spolek Dalibor, nebo jako přispěvatele do regionálních či celostátních periodik např. Posel z Podhoří, Listy, Orličan, Lidové noviny apod.. Advokáti se také angažovali v politice a politické osvětě. Při různých slavnostech a mimořádných příležitostech vystupovali jako řečníci⁴⁹ nebo psali projevy pro přednášející.

V období mezi dvěma světovými válkami, působili v Rychnově nad Kněžnou prokazatelně tito advokáti:

JUDr. Jindřich Štemberka

⁴⁹ viz. Přílohy, obr. 31

JUDr. Anděla Kozáková adv. kociipient

JUDr. Čeňek Langer

JUDr. Otakar Langer adv. koncipient

JUDr. Miroslav Frauneberg

JUDr. Alois Hlaváček

JUDr. František Handl

Všichni výše jmenovaní patřili skutečně k váženým osobnostem a vyhledávaným odborníkům ve svém odvětví. Protipólem těmto advokátům byli často, zejména advokáti z Kostelce nad Orlicí, Ústí nad Orlicí či nepříliš vzdáleného Hradce Králové.

Z rozhovoru s vnučkou⁵⁰ JUDr. Jindřicha Štemberky lze vysledovat i určitou nevraživost mezi rychnovskými advokáty. Jedná se především o dvojici JUDr. Čeňek Langer a JUDr. Jindřich Štemebrka. Tito dva advokáti se dle dochovaných vzpomínek opravdu rádi neměli. Základem pro tuto rivalitu zřejmě mohla být určitá politická orientace a způsob jakým oba jednotlivci chápali své povolání. O JUDr. Jindřichu Štemberkovi se vědělo, že si za své služby od chudých občanů nebere odměnu, a když, tak jen nezbytné poplatky. To mohlo také vadit ostatním kolegům a samozřejmě také JUDr. Čeňku Langrovi. Byli to, ovšem občané vzdělaní a slušní, takže k nějakým větším excesům nedocházelo a zdravá rivalita k advokátní praxi jistě patřila a patří i dnes.

V další části této diplomové práce, bych tedy rád jednotlivě představil některé rychnovské advokáty s důrazem zejména na osobu JUDr. Jindřicha Štemeberky, protože tento výborný advokát, velký vlastenec a milovník přírody své kolegy svými aktivitami mimo advokátní praxi velmi výrazně převyšoval.

JUDr. Jindřich Štemebrka (1867-1926)⁵¹

Při svém bádání v Okresním archivu v Rychnově nad Kněžnou jsem narazil na jméno advokáta, který upoutal mou pozornost svým rozsahem činností natolik, že jsem se rozhodl představit jeho osobu v té nejširší možné míře.

Tím zmiňovaným advokátem je JUDr. Jindřich Štemberka, který ač nepříliš znám v obecném povědomí je významnou osobností nejen Rychnovského regionu.

⁵⁰ pozn. rozhovor ze dne 5. 3. 2012 s vnučkou JUDr. Jindřicha Štemberky, Ludmilou Lojdovou – Markovovou, dcerou prof. Věry Jelínkové a akademického malíře a sochaře Otakara Šorše

⁵¹ viz. Přílohy, obr. 2,3,4

Rozsah jeho aktivit je natolik významný, že dle mého názoru si zaslouží, aby mu byla věnována nemalá pozornost, a aby jeho odkaz byl neustále připomínán alespoň, jako součást dějin regionální advokacie.

Byl to člověk, který vynikal nejen jako advokát, ale i jako zdatný politik, řečník, básník, spisovatel, fejetonista, ale také jako velký přítel přírody a své vlasti.

JUDr. Jindřich Štemberka se narodil 28. března 1867 v mále podkrkonošské obci Pecka poblíž Nové Paky v rodině tkalce. Měl šest sourozenců. Zajímavostí je, že bratr Jindřicha Josef, byl později jako lidický kněz zavražděn nacisty při lidické tragédii v roce 1942. Za zmínku stojí také to, že pro kněze byla udělena milost, ale Josef Štemberka ji odmítl a před zraky nacistického důstojníka roztrhal, poté byl zbit a zastřelen společně s lidickými chlapci. Jeho matka byla upoutána na lůžko, takže otec musel živit rodinu prakticky sám. Ve třinácti letech matka Jindřichovi zemřela a on odešel na studia do jičínského gymnázia, kde od roku 1880 studoval osm let. Přivydělával si kondicemi a získal také stipendium 100 zlatých ročně, takže byl zcela nezávislý na svém otci.

Po dokončení osmiletého gymnázia se Jindřich rozhodl studovat práva na Univerzitě Karlově v Praze. Zde se účastnil studentských bouří v 90. letech 19. století jako člen Omladiny. Skládal protihabsburské písně a účastnil se studentských demonstrací. Písně "Okovy pukly, duch se výše nese" a "Když se národ přestal bát své vlády", k nimž napsal text, se na demonstracích v té době zpívaly velmi často. Po letech o tomto období sám Štemberka napsal:

„Když se blíží podzim lidského života, tu by člověk rád lecco opravoval a předělával na svém mládí. Avšak na pohnutých letech devadesátých, na šťastné době pokrokového hnutí nechtěl bych nic předělávati. Bylo vše tak dokonalé! Na jedné straně láska k malým a trpícím, na druhé ideál k české samostatnosti – byl to čarovný květen našeho státního probuzení...“⁵²

Z jeho slov je tak zcela zřejmé, jak moc mu záleželo na vlasti a právu českého lidu na svobodu a demokracii.

Po úspěšném absolvování rigorózní zkoušky JUDr. Jindřich Štemberka působil jako advokátní koncipient nejprve v Sušici, z té musel odejít, protože by byl prý schopen všechny vydělané peníze rozdat chudým dětem pracujícím v sušické sirkárně,

⁵² Šplíchal, V.. JUDr. Jindřich Štemberka, život a dílo. Rychnov nad Kněžnou, Městský úřad v Rychnově nad Kněžnou, 1991, str. 6

kteřé denně potkával při cestě do práce. Dále vykonával praxi ve Dvoře Králově, a nakonec si vybral opět podhorskou oblast stejně jak tomu bylo v obou předešlých případech a zakotvil v Rychnově nad Kněžnou v advokátní kanceláři JUDr. Jana Smrtky. Již jako koncipient byl velmi kvalitní a JUDr. Jan Smrtka si jej cenil také hlavně pro jeho politickou agilnost, protože sám politiku na celostátní úrovni neměl příliš v oblibě a věnoval se především politice regionální, jak již bylo zmíněno pouze v roli starosty Rychnova nad Kněžnou. V roce 1900 po smrti JUDr. Jana Smrtky si JUDr. Jindřich Štemberka otevřel svoji vlastní kancelář. Později nechal vystavět nedaleko vlakového nádraží poměrně rozlehlou vilu⁵³ a advokacii tak vykonával společně s koncipientem a písařem ve svém domě. Písař při práci stál u speciálního stolku a vše bylo velmi striktně řízeno pečlivým advokátem.

Manželka JUDr. Jindřicha Štemberky Františka, měla na starosti chod celé domácnosti, včetně zabezpečení kanceláře po stránce proviantní. Byla vynikající kuchařkou, oddanou manželkou a skvělou hospodyní. Denně vařila pro svého manžela, vytíženého advokáta, hovězí vývar, který on zbožňoval a dával si jej k svačině. Starala se také příkladně o významné hosty, které si manžel zval do své vily na návštěvu. Mezi nejvýznamnější jistě můžeme zařadit Aloise Jiráska, Gutha Jarkovského, Svatopluka Machara či Otakara Březinu. Z rychnovských občanů je možné označit za jeho blízkého přítele a kolegu z klubu českých turistů majitele rychnovského pivovaru Jana Mikše.

JUDr. Jindřich Štemberka se rád a často obklopoval vzdělanými lidmi a ještě mnohem raději je provázel po Orlických horách, kde z toho důvodu zakoupil v roce 1913 německou chalupu v Antonínově údolí a později v roce 1915 bývalou německou hospodu v Dříši, kterou opravil a zřídil tak moderní nocležnu pro své hosty i v horách, aby nemuseli ještě na noc z hor scházet zpět do Rychnova nad Kněžnou. Svoji vilu si nechal postavit blízko železniční dráhy a hlavní silnice nejen kvůli svým klientům, aby to neměli příliš daleko, ale také pro četné houfy turistů a přátel, které se k němu v hojném počtu sjížděly.⁵⁴

Jeho advokátní kancelář byla velmi vyhledávána ponejvíce chudšími vrstvami obyvatel pro nesmírnou laskavost, kterou oplýval, ale mezi jeho klienty patřili i zámožní šlechtici, jak o tom vypovídá jeho dcera prof. Věra Jelínková⁵⁵ v rozhovoru s redaktorem Podorlických listů:

⁵³ viz. Přílohy, obr. 29

⁵⁴ pozn. rozhovor ze dne 5. 3. 2012 s vnučkou JUDr. Jindřicha Štemberky, Ludmilou Lojdovou – Markovovou dcerou prof. Věry Jelínkové a akademického malíře a sochaře Otakara Šorše

⁵⁵ pozn. zajímavostí jistě je, že hodiny klavíru u prof. Věry Jelínkové navštěvoval jeden z nejvýznamnějších českých klavíristů 20. století - Rudolf Rokl.

„Tatínek byl moc hodný člověk, který nesnášel bezpráví, nespravedlnost, snad proto vystudoval práva a stal se advokátem chudých. Ovšem jeho klientelu tvořili také baroni a hrabata, kteří žili na Rychnovsku a Podorlicku, například hrabě Lützow, který byl nejen klientem ale i velkým přítelem a byl u nás častým hostem a my zase u něho na Žampachu.“⁵⁶

Klientela byla vskutku pestrá, zastupoval mimo výše uvedené také největší šlechtický rod na rychnovsku a tím byl bezesporu rod Kolowratů. Správcem kolowratského panství byl v té době konkrétně Hanuš Kolowrat (1879 – 1955). Dále zastupoval rod Köningswarterů ze Solnice a Kvasin. Zde bych chtěl jen pro zajímavost poukázat na to, že po smrti JUDr. Jindřicha Štemberky tento rod téměř výhradně zastupoval JUDr. Čeněk Langer. Snad tedy i určitá forma závidosti mohla tyto dva advokáty proti sobě štvát, ale pravděpodobnější se zdá být vysvětlení takové, že JUDr. Čeněk Langer coby advokát byl neméně zdatný a Kolowratové si jeho služby rádi zaplatili.

Pokud se ještě vrátíme k práci JUDr. Jindřicha Štemberky v advokacii, která byla pamětníky hodnocená, jako bystrá a svědomitá, velmi mu napomáhalo jeho vynikající řečnické umění a znalost právních předpisů. Studoval také mnohé francouzské právní knihy, aby si neustále doplňoval vzdělání a mohl tak být svým klientům ku pomoci.

S francouzštinou byla spojená ještě jedna činnost JUDr. Jindřicha Štemberky a to především členství ve společnosti ALLIANCE FRANCAISE v Rychnově na Kněžnou. Tato společnost byla založena v roce 1924 a popud k jejímu založení dala profesorka tamního gymnázia paní Kalisová. Společnost měla kolem dvaceti členů převážně z řad židovského obyvatelstva. Pořádali tématická setkání v městském hotelu Puchwein, hráli divadlo ve francouzském jazyce a společně prohlubovali znalosti a cvičili praktické užívání jazyka formou konverzace.⁵⁷

Pokud se ještě vrátíme k výkonu jeho advokátní praxe, tak za zmínku stojí jistě také drobná zajímavost, která spočívala v tom, že když JUDr. Jindřichu Štemberkovi klient zaplatil za služby větším obnosem, tak nikdy nazpět nevrátil nepoškozenou nebo nějak pomuchlanou bankovku. Měl k tomu své důvody. Když prý jednou za studií v Praze dostal natrženou bankovku za kondice, tak se ho zmocnil neuvěřitelný strach, že

⁵⁶ Hofrichter, V. Pod horami domov můj JUDr. Jindřich Štemberka. Listy podorlicka, roč. 1, 1991, č. 23, s. 4

⁵⁷ Hofrichter, V. Takový byl Bezruč Orlických hor. Listy podorlicka, roč. 1, 1991, č. 34, s. 5

bankovka je bezcenná a nebude ji možné použít. Proto vždy dbal na správné zacházení s penězi, aby snad podobný zážitek nikomu nepřivodil.⁵⁸

Ve svých vzpomínkách na JUDr. Štemberku píše přispěvatel označen jako J.N. v regionálním tisku Posel z Podhoří toto:

„Byli jsme chlapci. Eh co chlapci, kluci. Práví rychnovští kluci bez bázně a hany. Strach nám byl neznámý, až na jednu věc, z které jsme měli nejen strach, nýbrž přímo hrůzu.

My hrdinové, otužilí v bojích s kluky z Velké Láně a Lipovky, často hledící smrti v tvář jsouce obléháni na slaměných tvrzcích u Borovin, kluky z Habrové, kdež nás i vyhladovět nechávali, aniž bychom se vzdali, kteří jsme tak statečně bojovali a krváceli na polích na drahách proti dlouhovesským a roveňským klukům až jsme ztracený prapor dobyli čestně zpět, my vždy jsme se ve strachu vyhnuli Nádražní ulici a to proto, že v ní stál dům Dra Štemberky. Raději vedla-li nás v tu stranu cesta, jsme prošli ulicí “Židovskou“.

Dnes mi je to k smíchu při vzpomínce, leč tehdy jsem byl kluk a druzí též. Ani se tomu nechce věřit, že já neutíkající před postrachem všech kluků strážníkem Beránkem, který bdělým okem sledoval naší podryvavou činnost ať ve vodách Kněžny, neb v zahradách či na třešňových stráních, nešel bych býval kolem domu Dra Štemberky.

Stačilo křiknouti: „ Kluci, jde peří!“ (to byl strážník Beránek) a po chlapcích nebylo památky. Já zůstal a po jeho odchodu jsem ku svoji lítosti shledával, že mám jedno nebo obě uši červenější, případně jinou část těla. Ale ne vždy. Než utekl jsem. Křiknutí: „ Jde doktor Štemberka“ byl jsem v prachu já prvý a jiní zůstali.

Ale proč to? Divné, ale takto: Byli jsme tři takový bázlivci, což slouží ku moji cti. A tím strachem byly vinny naše zlaté maminky. Však je znáte ty naše chuděrky z těch dobrých zlatých časů. Za jejich dob, kdy se tak věrně sloužilo císaři pánu, že se nechal ten Jabůrek u Králového Hradce na kusy roztrhat , než by od kanónu odešel a nechal to císaře pána prohrát, v těch našich maminkách byla taková svatá úcta před zeměpánem a tato úcta opět byla tak pěkně navázána na víru, až jedna radost. Bůh je Bůh, císaře pána ustanovil na trůn, proto je apoštolský a král nad Jerusalemem a dost! To bylo neomylné!

⁵⁸ Rozhovor ze dne 5. 3. 2012 s vnučkou JUDr. Jindřicha Štemberky, Ludmilou Lojdovou – Markovovou dcerou prof. Věry Jelínkové a akademického malíře a sochaře Otakara Šorše

Do toho myšlení a nazírání přijde nějaký Štemberka, počne hlásat nějaká hesla o rovnosti, svobodě, svobodomyšlnosti, socialismu a docela se na nějaké schůzi vysloví, že nás císař pán zradil. Nu, prosím Vás, nezavánělo to vlastizradou, čertovinou a peklem? Kam takový člověk může přijít? Jen do pekla. Nuž a potvrzení, že takový bezbožný člověk musí být v pekle čtvrcen, ba že se proň čerti přijdou za živa, nosívala maminka et compagnie z ulice domů z kostela z každého kázání. Ovšem nezůstalo pouze u toho co se slyšelo v kostele.

Obrazotvornost konala divy. Však znáte hrůzné povídání při draní peří. Tetka Koutská, ta viděla na komíně domu Dra Štemberky sedět čerta, jak se šklebil dolů do komína v pravé poledne. Tetka Šplíčkova? Ta šla večer od vlaku a před domem Dra Štemberky ji tak silný smrad po síře uhodil přes nos, že myslela, že tam zůstane ležet. Na tom domě je, lidičky, nějaká hlava, prý Havlíčkova. A ten byl arcineznanboh takový, že jej císař pán musel zavřít, by všechny lidi nenakazil. A pan kaplan kázal, že je takový socialist a s těma maj čerti hroznou práci. Voni ty socialisti ani děti nechtí dát učit náboženství.

Nám klukům v posteli při tom naskakovala husí kůže. A zdálo se nám, že i ta mísa, zatěžující peří v hrůze nadskakuje a ježí se. Což teprve my. A pak by býval někdo na nás žádal jíti kolem toho domu a snad potkati toho strašného socialistu? A což kdyby nás čerti, přijdouce proň, vzali sebou? Nebo jen šlehli zrakem?

Zadostiučinění se dostalo všem tetkám a rakouským sýčkům, (ovšem i nám kluků se ulevilo) když byl dr. Štemberka žalářován. To jsme se, ovšem za doprovodu starších, chodívali dívat od kostela sv. Havla za kterými okny sedí a svítí v budově okresního soudu. Jen to nám vrtalo hlavou, proč čerti tak dlouho otálejí a ponechávají to řešit soudu.

Zvláštní bylo, že právě těmi chudobnými lidmi byl nejvíce vyhledáván v soudních sporech. Přijal-li Dr. Štemberka soudní při za svoji, byl každý rád, věda, že právo vyhraje a což hlavního, levně.

Sám si pamatuju později, že matka přišla jedenkrát od něho potěšená, že ji pěkně vyslechl o její při, přijal ji z svoji a řekl: „Nic se, matko, nebojte všechno vyhráme“ Matka se raduje z toho přijetí takovým pánem, třeba je socialist, říkala, když měla příznivý rozsudek v kapse: „Von je lepší jak ty druhy co socialisti nejsou. A ani moc vod chudobného člověka nebere. Tetky ovšem již potom nesměly naň nic zlého povídat, hned je okřikla, ba i nás posílala na ten dům jeho se podívat, ač nám to dříve zakazovala, což bylo zbytečné neb hrůza a strach konal svoji povinnost. Ba dočkali jsme se, že všechny tetky změnily svůj názor a začaly jej chváliti. Prý nedře chudého člověka

o poslední krejcar a mezi lidem naší ulice se stal váženým a milým. A tím ovšem ztrácela na vážnosti slova z kazatelny a přestávalo se jim věřit.

Dr. Štemberka svojí milou povahou, zastáním chudého lidu, a což hlavního, že je nedřel o poslední krejcar si získal široké vrstvy chudého lidu, odzbrojil nepřátele a zarážel hroty kopí naň namířených. Do srdcí lidu se zapsal zlatým písmem. Ba dočkal se toho, (o tom nevěděl) že jsme se dívali na jeho dům s Havlíčkem ne se strachem, ale s úctou a dokonce si naň počkali po dva dny na rohu hostince u Zlaté růže, bychom jej viděli a poznali. To přec byla od nás kluků odvaha po tom všem. Dnes jej pouze obdivujeme a je nám vzorem občanských cností a národní hrdosti. Městu Rychnovu byl v tehdejších dobách světlem i solí.

Zakončuje nemohu opomenouti přidati, naše válečné schopnosti a cíle, projevované v hrdinných činech za okresní nemocnicí a na drahách později usměřňovali vedoucí Sokola rychnovského tak by sloužily ku prospěchu vlasti a ne císaři pánu. Dr. Štemberka část této zásluhy má též. Byl v odboji proti Habsburkům v první řadě a nám zářným příkladem. Jen škoda, že jich nebylo po Čechách více....⁵⁹

Takto byl v očích pamětníka popisován JUDr. Jindřich Štemberka. Nebylo vsutku lehké za dob vlády Habsburků beztrestně prosazovat vlastenecké myšlenky a pomýšlet na rovnost mezi obyvateli Rakouska – Uherska.

Záměrně uvádím celý text tak, jak byl otištěn ve zmiňovaném periodiku z toho důvodu, že jde, dle mého názoru o unikátní příspěvek pamětníka, který vzpomíná na své mládí a předkládá tak obraz advokáta v očích malého chlapce. Jde tak o bezprostřední vjemy, které nejsou nijak zkresleny politickými či jinými faktory.

JUDr. Jindřich Štemberka působil v advokacii bezmála třicet let a nebýt zákeřné nemoci, která jej provázela a kvůli níž předčasně zemřel, byl by jistě zdatným advokátem ještě o nějaký ten rok déle.

Politik⁶⁰

Podívejme se tedy na JUDr. Štemberku coby, politicky velmi činného občana českého venkova. Zmínil jsem se na začátku této kapitoly, že koketoval s politikou již na studiích v Praze, kde se účastnil revolučních akcí Omladiny a skládal revoluční písně, které zpíval se svými kolegy, když projížděli Prahou po Vltavě na dřevěném

⁵⁹ J.N.:Vzpomínka na Dra Štemberku. Posel z Podhoří. roč. 41, 1928, č. 28,s. 3

⁶⁰ pozn. pro zajímavost spisovatel Karel Poláček, rodák z Rychnova nad Kněžnou JUDr. Jindřicha Štemberku karikoval ve svém románu Okresní město(1936) jako poslance Fáberu.

voru. Později působil ve straně radikálně pokrokové a kritizoval, i nadále neúnavně, rakousko-uherské poměry.

Byl zastáncem všeobecného, rovného a přímého hlasovacího práva. Kandidoval do českého zemského sněmu, ale v den voleb ještě nedovršil 30ti let, nemohl tedy získat mandát.

Ovšem to se mu podařilo v roce 1907 a získal tak poslanecký mandát do sněmu království českého za Žamberecko.

Byl kandidátem České strany pokrokové a získal mandát jako jediný zástupce z venkova. JUDr. Jindřich Štemberka byl pokrokový realista, jeho myšlenky nacházely oporu v myšlenkách T. G. Masaryka, se kterým si dopisoval. Jeho přítelem byli také, jak již bylo výše uvedeno například Alois Jirásek nebo Svatopluk Machar či Guth-Jarkovský.

Nejen jako student v Praze, ale také jako poslanec provokoval a stále na sebe upozorňoval rakouské úřady, když jako nově zvolený zástupce ohradil se proti instituci Sněmu jako takovému. Dokládá to myslím velmi přesvědčivě zápis z jednání Sněmu království českého:

„pátek 18. září

Sněmovní aktuár Dr. Šafařovič (čte): Jeho Jasnosti panu knížeti Ferdinandu Lobkoviczovi, nejvyššímu maršálku království Českého.

Před složením slibu poslance sněmu " království Českého ohrazuji se vůbec proti útvaru sněmu tohoto jako součásti oktrojované ústavy ze dne 26. února 1861 a 21. prosince 1867, které nikdy nemohly v království Českém nabýti právní platnosti, ježto k platné ústavě zemské nutná je dohoda krále se zastupitelstvem zemí koruny České.

Poněvadž stavovský sněm po vydání patentu ze dne 8. dubna 1848 nemůže býti považován za právního reprezentanta království Českého, mohlo k vydání platné zemské ústavy dojíti pouze dohodou krále a ústavodárným generálním sněmem zemí koruny České.

Jestliže pres to účastním se práce této sněmovny, činím tak proto, abych jednak uplatňoval toto své odchylné přesvědčení, jednak abych na této taktické půdě usiloval především o změnu volebního řádu na základě všeobecného rovného práva hlasovacího mužův i žen s poměrným zastoupením menšin, což by mělo vlastně býti jediným úkolem

tohoto sboru, dále pak o související s tím dohodu s krajany německými na základě svobody a demokracie o opravu obecního zřízení a všeobecné rovné právo volební do obcí a okresův, o intenzivní podporu školství vůbec a menšinového zvláště o systematickou organickou sanaci financí zemských s plnou autonomií zemskou a spravedlivou úpravou otázky jazykové, jež výlučně patří před forum sněmů zemských.

*Dr. Jindřich Štemberka*⁶¹

Také např. brojil proti rakouskému politickému stereotypu tím, že podával interpelace:

„středa 16.září 1908

p. posl. dra. Jindřicha Štemberky na nejvyššího maršálka zemského.

Sněmovní tajemník dr. Haasz (čte): Jeho Jasnosti panu Ferd. knížeti Lobkovicovi, nejv. maršálku království Českého! Člověka nové doby, muže práce překvapuje zvyklost, dle níž počátek schůzi dosaváde kladen byl na 11. hodinu dopolední. Hodina tato snad odpovídá způsobu života v kruzích aristokratických, nikoli však pořádku obyčejného života občanského, jakým žije většina členů tohoto slavného sněmu, čímž - ač v nepatrnosti - jasně jest označován feudální ráz tohoto sboru zákonodárného.

Podepsaní projevují proto přání, aby na tento názor většiny pp. poslanců vzat byl zřetel a důsledkem toho počátek schůzí sněmovních ustanovován byl na 9. hodinu dopolední.

Dr. Jindřich Šternberka a soudr.

Nejvyšší maršálek zemský: Jelikož je tato interpellace namířena na moji osobu, neváhám ihned dáti na ni odpověď.

Dle § 15. j. ř. má nejvyšší maršálek zemský právo a povinnost, ustanovovati den, hodinu a denní pořádek příštího sezení. Jedenáctá hodina jest po dlouhou dobu, jak myslím, obvyklou (Choc: Pro ty, kdo chodí pozdě spát!)

⁶¹ Sněm království Českého 1908, 1. zasedání, 3. schůze, část 3/7 (18. 9. 1908), www.psp.cz, webové stránky Parlamentu České republiky

Ve všech parlamentech jest tato hodina obvyklá a sice zejména z té příčiny, jelikož před schůzí sněmovní obyčejně se odbývají schůze komisí, klubů atd.

Vzdor tomu, kdybych přišel k přesvědčení, že velká většina tohoto slavného sněmu by si přála něco jiného, nikterak nebudu proti tomu, abych vzal v úvahu nějaké další ustanovení.“⁶²

Dále je ujednáno příští jednání beze změny na 11 hodinu dopolední 18. 8. 1908, kníže Lobkovicz si nevzal příliš Štemberkovi připomínky k srdci, ale odvaha nově zvoleného poslance se jistě ocenit dala.

Prof. PhDr. František Drtina filozof, univerzitní profesor, politik a jeden ze zakladatelů skautingu v Čechách, také děkan Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v letech 1905-06, který byl poslancem říšské Rady ve Vídni, později prohlásil, že hlavně díky samotnému JUDr. Jindřichu Štemberkovi a jeho politickým agitacím získal svůj mandát. V politických kruzích byl uznáván, protože vedl vždy spravedlivý a čestný politický boj a nepoužíval intriky a pomluvy k dosažení svých cílů.⁶³

Po první světové válce se JUDr. Jindřich Štemberka angažoval v regionální politice, jako předseda Okresního národního výboru v rychnovském okrese. Zůstal až do své smrti radikálem a přívržencem Masarykovi politiky. Konal nespočet přednášek, uvádí se až jeden tisíc, první měl v rodné obci Pecka o Kryštofu Harantu z Polžic a Bezdržic a poslední údajně pro svou pokročilou nemoc absolvoval v kleče při příležitosti otevření Masarykovy chaty na Šerlichu. Není snad města, městyse či vesnice ve východních Čechách, kde by se JUDr. Jindřich Štemberka nezastavil a nevystoupil se svojí řečí.

Jeho přednášky měly nejen charakter politický, ale i vlastenecký a naučný. Vystupoval při slavnostních příležitostech, například 7. března 1920 slavnostní přednáška při oslavě 70. výročí narození prezidenta T. G. Masaryka, O Masarykovi a české politice, psal také články do regionálních novin Posel z podhoří, Orličan, ale také např. do Lidových novin a Národních listů apod.

⁶² Sněm království Českého 1908, 1. zasedání, 2. schůze, část 7/7 (16. 9. 1908), www.psp.cz, webové stránky Parlamentu České republiky

⁶³ Šplíchal, V. JUDr. Jindřich Štemberka, život a dílo. Rychnov nad Kněžnou, Městský úřad v Rychnově nad Kněžnou, 1991, str. 8

Voják⁶⁴

JUDr. Jindřich Štemberka se ovšem, jako mnoho dalších mužů v době, kdy probíhala první světová válka, také nevyhnul vojenské službě. I přesto, že byl nemocný, trpěl neurasthenií⁶⁵ což je nervová slabost, jistý druh vyčerpání, byl odvelen do Korházy v Uhrách, nyní přibližně na hranicích Rakouska a Maďarska.

Z této situace se mu ještě před odvelením snažil pomoc jeho milovaný bratr Josef, který sloužil v té době již na farnosti v Lidicích. Několikrát mu vzkazoval, že jestli to umí zařídit, tak jej na frontě zastoupí. Neměl děti, kdežto JUDr. Jindřich Štemberka měl dvě malé dcerky a tak mu říkal, ať se pokusí vyžádat výměnu, aby ho vojna nezahubila také vzhledem k jeho zdravotnímu stavu. Nestalo se tak, kněz z Lidic zůstal na své farnosti a advokát z Rychnova nad Kněžnou seděl kdesi v Schoproni v lágru a psal dopisy⁶⁶ domů o tom, jak strádá a jak mu chybí jeho hory a příroda. Jediné čím si mohl, dle jeho slov udržovat trochu psychické kondice v uherském vězení bylo to, že se snažil učit alespoň maďarsky, aby nezahálel.

S odstupem času se můžeme domnívat, že se mohlo jednat o záměr rakouských úřadů takového člověka poslat na frontu. Byl za své radikální a revolucionářské chování nejednou kárán a dokonce i vězněn, pro tehdejší politickou stabilitu, proto bylo jistě lepší poslat jej na frontu, kde byl zcela neškodný. Jeho zdraví mu, ale naštěstí nedovolilo na frontě dlouho setrvat, a proto se vrátil do svého zamilovaného, podorlického města ještě před koncem války.

Turista

JUDr. Jindřich Štemberka je také známý, jako průkopník turistiky v Orlických horách. V pramenech se uvádí, jako první oficiální chalupář v Orlických horách. Tato záliba pramenila z jeho velké lásky k přírodě, ale také z určité části z vlasteneckého smýšlení. Jako intelektuálovi, který se usadil v pohraničí, mu samozřejmě nebylo lhostejné husté osídlení německy mluvícího obyvatelstva. Měl tedy jasnou představu o tom, jak české pohraničí zpřístupnit. Bez jakéhokoliv násilí se postupně vmísit mezi

⁶⁴ viz. Přílohy, obr. 5

⁶⁵ K této jeho zákeřné nemoci se váže jedna historka, která se odehrála v době, když vykonával ještě v plné síle advokátní praxi. JUDr. Jindřich Štemberka velmi trpěl tím, že nemohl spát a když už jednou ve dne se mu podařilo na chvíli zdřímnout, tak se z haly v jeho vile ozval ohromující hluk. K zemi se poroučel podnos se svačinou. JUDr. Jindřich Štemberka vstav, vzteky popadl pušku a vystřelil broky do dveří. Dle svědectví jeho vnučky Ludmily Lojdové dodnes ty broky jsou ve dveřích. Byl tou nespavostí, která doprovázela jeho nemoc neuvěřitelným způsobem po celý život handicapován. (Ludmila Lojdová – Mrkovová)

⁶⁶ viz. Přílohy, obr. 12

německé osadníky tím, že si bude kupovat německé chalupy. Stalo se tak poprvé v roce 1913, kdy zakoupil chalupu v Antonínově údolí a začal pořádat okázalé výlety do Orlických hor, kam si zval přátele a významné hosty a touto formou si českou stranu pohraničí dobýval alespoň symbolicky zpět. Později v roce 1915, jak již bylo výše uvedeno, zakoupil také německý hostinec u poutní mariánské kapličky v Dříšici nedaleko Deštného v Orlických horách. Vybuvoval tak základnu pro české turisty, která dodnes nese dodnes název Panorama.⁶⁷ Vždy, když byl JUDr. Jindřich Štemberka na své chalupě, tak vyvěsil prapor, aby všem kolemjdoucím turistům dával na vědomí, že je na horách a mohou se tak zastavit a odpočinout si v prostorách jeho horské turistické základny.

V roce 1902 se stal členem Klubu českých turistů a byl dokonce místopředsedou a jednatelem rychnovského odboru tohoto klubu. Zápis v kronice odboru KČT v Rychnově nad Kněžnou:

„Jak zřejmo, odbor nezhálel. Bylo by si jen přát, aby i ostatní členové přiložili ruku k dílu, aby si uvědomovali, že turistika v našem kraji není jen pouhou zábavou, nýbrž i cennou podporou našich menšin v boji proti zuřivé zášti výbojných Němců. Vždyť tam, kde nesmělo se česky promluvití stojí dnes české školy. Hledme si proto těch našich Orlických hor, hledme si jich tak, aby v dohledné době, byly celé české!“⁶⁸

Je zřejmé, že německé pohraničí bylo lidem z podorlicka trnem v oku. Turistika a nenásilné obsazování dané oblasti, například kupováním německých škol a zřizováním škol českých, bylo součástí promyšlené strategie JUDr. Jindřicha Štemberky k minimalizaci německého vlivu v Orlických horách.

Nemalé zásluhy měl také na zřízení Jiráskovy cesty po hřebeni Orlických hor, vybudování Masarykovy chaty na Šerlichu, ale také po něm byla pojmenována, ještě za jeho života turistická cesta z Rychnova nad Kněžnou do Deštného v Orlických horách.

Dobovou atmosféru do posledního detailu zorganizovaných výletů, které JUDr. Jindřich Štemberka pořádal dokresluje vzpomínka jeho vnučky Ludmily Lojdové - Markovové v příspěvku pro časopis Český dialog:

„Báječná polévka, zajíc na smetaně s brusinkami a knedlíkem, pivo, malinová šťáva, štrúdl, koláče s borůvkami, káva, štamprlička - nadšení neznalo mezí. Jaképak

⁶⁷ pozn. u chaty Panorama dodnes stojí pomník JUDr. Jindřicha Štemberky a vněm je zasazena urna s jeho popelem přesně tak, jak znělo jeho přání před smrtí.

⁶⁸ Knihovna SOKA RK, Kronika odboru KČT Rychnov nad Kněžnou

bylo jeho překvapení, když se před ním zkroušeně uklonil majitel hospody a omlouval se: "Pane doktore, ať jsem dělal, co dělal, za zlatku - taková byla sjednaná cena - jsem pohoštění připravit nedokázal. Dělá to jen šedesát osm krejcarů.

Dědeček nepocházel z bohaté rodiny a poctivosti si vždy nesmírně vážil. Celý život tu historku připomínal, takže ji znám dobře z mamčinčina vyprávění.⁶⁹

Skutečnost, že výlety pod vedením Štemberky byly nezapomenutelnými zážitky, potvrzuje i řada pochvalných článků v Listech podoorlicka, kam spokojení turisté posílali své dojmy formou krátkých článků, kde komentují průběh akcí a zároveň děkují za velmi zdařilou organizaci.

Láska k přírodě tak byla jedním z motorů, které poháněly a zároveň inspirovaly tohoto významného advokáta v jeho soukromém životě.

Básník

Básnická tvorba JUDr. Jindřicha Štemberky je poměrně rozsáhlá a různorodá. Jeho poezie byla velmi ovlivněna krajem, ve kterém po většinu svého života žil a také nepochybně nepřehlédnutelným vlasteneckým cítěním. Inspiraci hledal, jak jsem se již zmínil, převážně na svých toulkách v Orlických horách. Mnohdy byla pro jeho básně inspirací také politická situace či nějaká slavnostní událost. Jistě také stojí za zmínku, že byl řádným členem spolku českých spisovatelů beletristů – „Máj.“

Do své diplomové práce jsem účelově zařadil ukázkou z jeho básnické tvorby. Prezentuji ji zde dvěma básněmi, kdy první poukazuje na velké emocionální sepětí autora s přírodou a druhá klade důraz na hrdost a sebereflexi českého národa.

Mým horám

I.

Bože, jak mám rád hory Orlické, svoje hory!
Údolí zpívající, ve slunci stopenou stráň,
hřebeny pyšné jako svržených božstev vzdory,
dumavé lesy s mechem sladkým jak matčina dlaň.

Rád mám i domky bílé v západu slavné záři,
na kopcích školy, odkud vítězné písně v kraj zní,

⁶⁹ Lojdovalá, Ludmila. Už to není ono. Český dialog, roč. 16, 2006, č.6

sedláčka, který pluhem hladí zem v potu tváři.
Krista, jenž na rozcestí rameny do dálky pní.

Vím, že ta země malá i vaše, co na ní žije,
s hvězdami všehomíru jediné síly je plod,
olbřímů lesních zástup, pták i květ parnasie
život svůj pily z buňky, lidský jež kojila rod.

Až mých dnů zmlkne řada, v plameni tělo zetlí,
popel můj rozmetejte v hřebeny horské i svah!
Vrátím se , hory, vrátím v domov svůj vonný světlý,
v bratrství všeho tvorstva, ze prachu vašeho prach!

Z popelu mého bude píti klas půdy zdrané,
budou jej štíhlé srny v prameni stříbrném sát.
Prachnivé srdce moje kvítečkem drobným vzplane,
na lípě, již jsem slavil vzkříšení svobodný stát!⁷⁰

Rychnovskému Sokolu!

Jsme na bojišti zrozeni, a boj nám údělem.
Ne jednou pouze v životě, my svádíme boj stále
zde v přední stráži západu, Kdo nám tu přítelem?
Nám srdce pláče po míru, však bít se dlužno dále,
bít za tu hroudu chudobnou, za každou českou duši,
již svírá pouto cizácké a dvojnásobně kruší,
za dítek lepší budoucnost, jež v cizím jařmu hynou,
za muže – raby, máteře, jež dítky k srdci vinou.

O věru, člověk zoufal by, když časem rozváží,
jak malým je ten národ náš, i sílu nepřítele,
jenž drsnou silou brutální voj český rozráží,
jak slabým je ten člověk náš, jenž přece v boj jde směle,
jak proto masse penězi a panstvím rozvášněné

⁷⁰ Štemberka, Jindřich. Mým horám. Posel z podhoří, roč. 37, 1924, č.9, str. 2

jdou v boj jen hlavy nadšené a ruce zmozolené,
i jak v tom víru Evropy a světa ve zápasu
ten český výkřik zaniká, tak hluše, bez ohlasu!

A přec by zase zaplakal – to slastí jásavou,
že srdce lidu bohato, vždyť tolik chová zlata,
a tolik víry, nadšení, že byť mu meč plál nad hlavou,
jenž existenci ohrozit a ve prach zdeptat chvátá,
lid necouvne, ni zlata lesk, ni zášť ho nezakoupí,
tu vzdychne neb i zaklne – však stojí, neustoupí,
jen oddechne si z hluboka, když krev se k čelu pění,
a znova zase zaorá v tu brázdou každodenní.“

I tady v stínu Vrchmezí lid dobrý pracoval.
Ne pro sebe, - sám spokojil se skývou okoralou, -
však pro svobodu národa se v tuhý zápas dal,
až k Vrchmezí se probíjel svou prací vytrvalou,
a směle heslo Tyršovo až v ony kraje zanes,
kde kdysi pjal se k nebesům a šuměl Kladský prales,
a v pohádkové krajině, kde dvojí kmen se sráží,
stál jako skála nezdobná, stál mračně v přední stráži.

On pochopil, že vítězství jen se nakloní,
kde pokrok, zdatnost duševní, jež sílu těla snoubí,
kde bratr bratra podepře a vlídně zacloní,
kde zisku nikdo nežádá, plané ni slávy, ni chudoby,
kde třeba štěstí vlastního se člověk zříká,
by bratra šťastným uviděl a spolubojovníka,
a nad vše sladkou odměnou je vědomí mu klidné,
že lidu svému zajistil dny budoucnosti vlídné.

Tož bratři, skoro půl sta let se tady bijete!
A ještě doba nepřišla, kdy ruce v klín se složí,
kdy ukončí se s jáсотem ty boje staleté....
jen ohlédnem se, pozvednem zor ku obloze boží

a k milnému praporu, kde v zruřovělé zoři
nám, Volnost, rovnost, bratrství jak zlatá hvězda hoří,
a s vírou znova budem dále v Orlických hor stínu
boj vést o volnost člověka a naší domovinu.⁷¹

JUDr. Štemberka byl vskutku ideálem své doby a dle mého názoru by vynikal i v době naší. Je jenom s podivem, že tomuto významnému člověku, který je autorem velmi pestrého odkazu budoucím českům, se nedostalo více uznání než na poli regionálním.

JUDr. Jindřich Štemberka zemřel po dlouhé nemoci ve svých 59 letech, 3.října v roce 1926.⁷²

JUDr. Anděla Kozáková – Jírová (1897 – 1986)⁷³

JUDr. Anděla Kozáková - Jírová je známá veřejnosti spíše jako notářka, nebo lépe jako první žena, která nabyla titulu doktora práv. Promovala na Univerzitě Karlově v roce 1922 a prezident T. G. Masaryk dokonce při této příležitosti vyslal z prezidentské kanceláře zástupce s malým dárkem. Bylo to něco v té době absolutně nevídaného, ale otevřela se tím cesta pro další budoucí právničky, které ovšem cestu k uplatnění měly i nadále velmi klikatou.

Nejinak tomu bylo i u JUDr. Anděly Kozákové. Advokátní kanceláře či jiná právní pracoviště byly pro mladou vzdělanou ženu zapovězené.

Ze studií na vysoké škole se ovšem znala se studentkou filosofické fakulty Univerzity Karlovy, která pocházela z východních česk a tou mladou ženou nebyl nikdo jiný než dcera JUDr. Jindřich Štemberky Ludmila Štemberková, která v Praze studovala u významného českého historika prof. PhDr. Josefa Pekaře. To ona měla zásluhu na tom, že mladá právnička našla své první působiště v podhůří Orlických hor, konkrétně v advokátní kanceláři JUDr. Jindřicha Štemberky.⁷⁴

O jejím působení v Rychnově nad Kněžnou však mnoho záznamů neexistuje. Dokládá to i fakt, že dva významní znalci života a díla Anděly Kozákové – Jírové, JUDr. et PhDr. Stanislav Balík a JUDr. Radek Keller, se ve své práci o této první právniče v dějinách Československa nezmiňují nikterak o jejím pobytu v Rychnově

⁷¹ Štemberka, Jindřich. Rychnovskému sokolu. Posel z podhoří, roč. 42, 1928, č. 24, str. 1

⁷² viz. Přílohy, obr. 33

⁷³ viz. Přílohy, obr. 7

⁷⁴ pozn. rozhovor ze dne 5. 3. 2012 s vnučkou JUDr. Jindřicha Štemberky, Ludmilou Lojdovou – Markovovou dcerou prof. Věry Jelínkové a akademického malře a sochaře Otakara Šorše

nad Kněžnou, a už vůbec ne o tom, že byla zaměstnána jako advokátní koncipient. Toto zjištění tak přímo poukazuje na velmi obtížnou cestu k zaměstnání prvních právnických žen a zároveň s tím, na nemalou důležitost postupného mapování regionálních dějin advokacie.

Z dostupných informací snad jenom tolik, že v regionálních novinách Posel z podhoří vyšel článek⁷⁵, který oznamoval její nástup do advokátní kanceláře a jedna jediná substituční plná moc⁷⁶ pro právní zastoupení velmi známé vamberecké uzenářské firmy Jindřicha Kubiase.

JUDr. Jindřich Štemberka tak potvrdil i na sklonku svého života svoji pověst rebela a pokrokaře, když si dovolil, jako jeden z prvních v Československu, zaměstnat ženu s právnickým vzděláním.

JUDr. Anděla Kozáková po smrti JUDr. Jindřicha Štemberky odešla z Rychnova nad Kněžnou, aby tak o dvanáct let později v roce 1938 byla jmenována první veřejnou notářkou v Československu.

JUDr. Čeňek Langer (1862 – 1943)⁷⁷

Tento významný rychnovský advokát se narodil ve východočeském městě Hronov v okrese Náchod. Základní vzdělání získal tamtéž, ale gymnázium navštěvoval již postupně v Hostinném a Rychnově nad Kněžnou. V roce 1886 promoval na Univerzitě Karlově v Praze. Z pražského městského prostředí se vrátil hned po studiích zpět do míst, kde dokončil své středoškolské vzdělání, tedy do Rychnova nad Kněžnou.⁷⁸

Nastoupil zde jako advokátní koncipient u JUDr. Jana Smrky podobně jako později JUDr. Jindřich Štemberka. K advokátní praxi však přidal ještě funkci starosty, kterou vykonával od roku 1903 do roku 1919. Ve funkci starosty byl velmi aktivní a město Rychnov nad Kněžnou svými zásahy velmi zmodernizoval. K obsáhlému výčtu jeho zásluh můžeme zařadit např. zavedení elektrického osvětlení, vodovodu a kanalizace, vydláždění pozemních komunikací, zřízení nového hřbitova. Zasloužil se také o vybudování Ivanského jezera a jeho hráze, dále se zasloužil o rozvoj samosprávy,

⁷⁵ viz. Přílohy, obr. 10,11

⁷⁶ viz. Přílohy, obr. 25

⁷⁷ viz. Přílohy, obr. 6

⁷⁸ Juza, J.; Nespěchal, Z.; Mach, J.; Matouš, V.. Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou, Okresní úřad Rychnov nad Kněžnou, 2001, str. 181

školství, průmyslu, obchodu, živností, peněžních ústavů a v neposlední řadě také sociálních institucí.

Jeho aktivity spojené s osobními zájmy a koníčky byly také neobyčejně pestré. Uvedu zde alespoň ty nejvýraznější. Byl členem TJ Sokol, Rybářského spolku, Občanské besedy, divadelní ochotnické jednoty Tyl⁷⁹, jehož byl 25 let předsedou a mezi čestné členy se řadil i Bedřich Smetana, vedl Pelclovo muzeum⁸⁰, byl uznávaným znalcem starožitností a dlouholetým jednatelem archeologického odboru České akademie.

„Pravda, poctivost a čest“, to bylo životním heslem JUDr. Čeňka Langera. Vyznačoval se velmi jemným a taktickým jednáním. V očích rychnovských obyvatel byl pravým gentlemanem.⁸¹

Advokátní praxi se však znovu naplno věnoval až po první světové válce, kdy nebyl již znovu zvolen starostou a měl tak více času na to, aby svědomitě zastupoval své klienty, mezi něž patřily šlechtické rodiny v okrese, stejně tak, jak tomu bylo i u výše uvedeného advokáta JUDr. Jindřicha Štemberky, zejména pak rodinu Königswarterů.

S činností JUDr. Čeňka Langera v advokacii jsme měli možnost se již výše seznámit, zejména v kapitole o rychnovském okresním soudu, proto se nadále k jednotlivým kauzám nebudu vracet. Pro ilustraci tehdejší advokátské praxe to, dle mého názoru, zcela postačí. Mým úkolem, který jsem si vytyčil v úvodu této práce, je především popsat advokáty a jejich činnost mimo advokátní praxi, abych co nejvíce přiblížil jejich chování, mentalitu a úlohu ve společnosti.

V případě JUDr. Čeňka Langera je tak myslím dobře vidět jakou roli hrál v tehdejší společnosti vystudovaný právník a pozdější advokát, který působil v nevelkém podhorském městě na přelom 19. a 20. století.

JUDr. Miroslav Frauenberg

Bylo velmi obtížné dohledat, alespoň minimum informací, které by se týkaly tohoto advokáta. V knihovnách, muzeích a archivech na rychnovsku prakticky žádné medailony o JUDr. Miroslavu Frauenbergovi nenalezneme. I přesto není pochyb o tom,

⁷⁹ viz. Přílohy, obr. 14

⁸⁰ pozn. František Martin Pelcl, rodák z Rychnova nad Kněžnou, významný český spisovatel, historik a filolog.

⁸¹ Sedmdesátiny Dra. Čeňka Langera. Posel z podhoří, roč. 46, 1932, č.33, str. 1

že se jednalo o velmi bystrého a vzdělaného muže, který byl obdarován, mimo jiné, výrazným hudebním nadáním.

Z archiválií lze zjistit, že do konce roku 1922 byl okresním soudcem⁸² u okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou. Ovšem od 1. ledna 1923 si otevřel svoji vlastní advokátní kancelář⁸³ a ze služeb soudu vystoupil. O jeho činnosti v advokacii je možné se dozvědět alespoň ze soudních spisů⁸⁴, které jsou uloženy na zámku v Rychnově nad Kněžnou v tamním okresním archivu. Jeho klientela, jako advokáta, byla různorodá. Z dostupných materiálů víme, že se jednalo většinou o nižší a střední vrstvu obyvatelstva převážně z Rychnova nad Kněžnou a jeho blízkého okolí.

JUDr. Miroslav Frauenberg byl znám jako dlouholetý dirigent rychnovského hudebního spolku Dalibor, který vystupoval při různých slavnostních příležitostech, nebo také sám pořádal koncerty a doprovázel divadelní hry⁸⁵ nastudované již výše zmíněným rychnovským spolkem ochotnického divadla Tyl. Je tedy zřejmé, že se soudce a později výborný advokát setkával pravidelně se starostou a později, také předním rychnovským advokátem, JUDr. Čeňkem Langerem při běžných divadelních zkouškách a kulturních akcích. Dokládá to tedy, jakým způsobem se tito vzdělaní lidé dokázali zabavit a co je svádělo dohromady mimo soudní síň.

JUDr. Miroslav Frauneberg byl, jak již bylo výše uvedeno, velmi kvalitním hudebníkem a to dokládal nejen, jako dirigent, ale také jako výborný klavírista.

Jen pro zajímavost uvádím, že jeho hudební talent zdědil syn Miroslav, který založil společně s Jiřím Šlitrem v Rychnově nad Kněžnou 16ti členný rychnovský dixieland, který po druhé světové válce dal základ k vytvoření Czechoslovak dixieland jazzband.⁸⁶

JUDr. František Handl (1906 – 1980)

Advokát, který byl “rychnovákem“ tělem i duší. Jako zřejmě jediný z uvedených se totiž narodil a zemřel v Rychnově nad Kněžnou. Vystudoval právnickou fakultu Univerzity Karlovy a v roce 1930 nastoupil k Okresnímu soudu v Rychnově nad Kněžnou jako soudní čekatel. Netrvalo to však déle než pět měsíců a rozhodl se, že vyzkouší advokátní praxi. Do své kanceláře ho tak přijal jako advokátního koncipienta JUDr. Alois Hlaváček. V advokátní kanceláři pracoval až do roku 1938, kdy si zřídil

⁸² viz Přílohy, obr. 1, 21 (datum narození a úmrtí se mi, přes veškeré úsilí, nepodařilo dohledat)

⁸³ viz Přílohy, obr. 34

⁸⁴ viz Přílohy, obr. 26

⁸⁵ viz. Přílohy, obr. 32

⁸⁶ viz. Přílohy, obr. 30

v Rychnově nad Kněžnou svojí vlastní kancelář, která byla v provozu nepřetržitě, až do roku 1951. V advokátní kanceláři pracoval dokonce i v období pomnichovském protektorátu, kdy zároveň vykonával čestnou funkci starosty města. Sám se považoval za velkého vlastence a poctivého Čecha. K jeho velmi dobrým vlastnostem patřily zejména zásadovost a čestnost.

Stál u zrodu rychnovského Sdružení přátel památek Rychnova nad Kněžnou a byl také členem výboru TJ Sokol v Rychnově nad Kněžnou. Vždy se snažil, aby jeho osobní cíle nepředčily zájmy obecně prospěšné a potřebné pro občany v jeho rodném městě.⁸⁷

⁸⁷ Juza, J.; Nespěchal, Z.; Mach, J.; Matouš, V.. Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou, Okresní úřad Rychnov nad Kněžnou, 2001, str. 92

Notářství v Československu po roce 1918

Stejně tak, jak tomu bylo u výše uvedených právnických odvětví, byl také vývoj notářského povolání velmi úzce spjat s politickým vývojem Rakousko – Uherské monarchie. Po revolučním roce 1848 vzniklo nové ministerstvo spravedlnosti pod, které se notářství plynule zařadilo. Byly dány požadavky na nový, reformní notářský řád, který byl skutečně vydán v září 1850 pod č. 366 ř.z.. Tento nový notářský řád se neosvědčil, i přestože mu byl předlohou notářský řád francouzský a v květnu 1855 byl vydán pokrokový notářský řád pod č. 93 ř.z.. Nadále však přetrvávaly problémy s některými ustanoveními a notáři poukazovali na nedostatečnost a četné chyby v zákoně, které nebyly odstraněny. Na tuto situaci reaguje notářský řád vydaný v roce 1871 pod č. 75 ř.z. a při té příležitosti vydaný, zákon o nezbytnosti legalizace podpisu na tabulárních listinách č. 76 ř.z. Tato právní úprava platila bez jakéhokoliv dalšího zásahu až do počátku vzniku Československa.⁸⁸

„Recepční zákon z 28. října 1918 převzal veškerý rakouský právní řád, v důsledku čehož došlo k recipování i právní úpravy notářství. V českých zemích tedy platil rakouský notářský řád č. 75/1871 ř.z. a na Slovensku zákonný článek z roku 1874 ve znění zákonného článku VII z roku 1866. Tento dualismus se po dobu trvání první republiky nepodařilo odstranit.“⁸⁹

Povolání notáře bylo spojeno s určitou formou oficiality v podobě ověřování, sepisování veřejných listin a osvědčování. Dále notář vykonával úřad soudního komisaře, především při vyřizování pozůstalostí. Úkony při jednáních, kdy notář zastupoval stát jako soudní komisař byly hrazeny samotnými účastníky řízení. V meziválečném období platil pro notáře tzv. „numerus clausus“ tzn. přesně stanovený počet vykonavatelů této funkce. Nejvyšší dozor nad výkonem notářství zařazení a jmenování nových notářů měl v kompetenci ministr spravedlnosti. V tomto duchu se neslo notářství nepřetržitě až do roku 1948, kdy naléhavá potřeba změny, jež vyplývala

⁸⁸ Schelleová, I.. Organizace notářství, soudnictví a advokacie. Praha, Linde Praha a.s. , 1997, str. 253

⁸⁹ Schelleová, I.. Notářství. Zlín, Živa v.o.s., 1994, str. 9

z nepříznivých politických událostí, měla za následek přijetí nového notářského řádu z.č. 202/1949.⁹⁰

⁹⁰ Schelleová I., Stavinohová J.. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. Brno, Doplněk Brno, 1994, str. 109

Notáři v Rychnově nad Kněžnou mezi dvěma světovými válkami

O činnosti notářů v Rychnově nad Kněžnou existují obecně velmi strohé záznamy, i tak se ale dají z několika střípků poskládat poměrně zajímavé informace o tehdejší notářské praxi.

Před první světovou válkou a krátce po jejím skončení byl v Rychnově nad Kněžnou ustanoven notářem JUDr. Alvin Jaschke. Tento notář vykonával svoji funkci velmi svědomitě a jeho početná klientela se za ním sjížděla do města z celých Orlických hor. Na základě podrobného prostudování notářského repertoria lze uvést některé příklady úkonů, které JUDr. Alvin Jaschke pro své klienty zabezpečoval. Jedná se především o ověření(o) a spisy notářské (sn):

trhová smlouva(sn), kvittance (o), prohlášení na přednost pohledávky (o), rubopis (o), postupní smlouva (sn), svadební postupní smlouva (sn), plná moc na upsání vkladu (o), postupní smlouva na polovici domku (sn), prohlášení na výnosy kauce (o), postupní smlouva na louku (sn), žádost ke krajskému soudu o zápis (o), smlouva na pojištění výměnku (o), prohlášení na výmaz (o), listina na postup dědičného podílu (o), smlouva o zřízení služebnosti (sn), všeobecná plná moc (o), prohlášení na výmaz práva předkupního (o), žádost o výmaz prokury z obchodního rejstříku (o), mlýnská smlouva s válečným obilným ústavem (o), svadební smlouva na upsání věna (sn), prohlášení na upsání práva vlastnického (o), svadební a postupní smlouva na pivovar v Kvasinách (sn), prohlášení na výmaz služebnosti (o), umořovací listina na úvěr (o), disoluční prohlášení na zrušení smlouvy o domku (o), darovací prohlášení (sn), smlouva o vzdání se dědictví (sn), zaručovací listina na nemovitosti (o), žádost ke krajskému soudu v Hradci Králové o zápis krajkářského družstva pro Vamberk a okolí (o), postupní smlouva na polovici mlýnu (sn), postupní smlouva na usedlost (sn), žádost ke krajskému soudu v Hradci Králové o výmaz společníka (o), prohlášení o ustanovení prokuristou firmy (o), poštovní plná moc (o), smlouva o upuštění používaná nemovitosti (o), výkazy o svém jmění v Anglii (o), dlužní úpis na pohledávku...⁹¹

Tento výčet samozřejmě slouží pro ilustraci a není ani zdaleka úplný. Je velká škoda, že se nezachovala osobní pozůstalost po JUDr. Alvinu Jaschke, protože pak bychom některé úkony mohly analyzovat i z hlediska jejich obsahu. Jedním z mála přímých důkazů o vykonávané praxi tohoto rychnovského notáře je spis notářský

⁹¹ SOKA RK, SN RK, č. inv. 32, kniha č.113

nesoucí název „Svadební a postupní smlouva“ z 8. června 1918. Pro zajímavost jsem vybral zřízení věcného břemene, jakožto součást této smlouvy, abych demonstroval způsob, jakým se rodiče ženicha zabezpečují při postoupení domu:

„Mimo cenu trhovou vyhrazují si páni manželé Jan a Terezie Bartošovi za byt výhradné používání světničky, kterou si sami svým nákladem zřídí, s právem moci si své věci na příhodném pro ně místě na půdě, ve sklepě, na sýpce, v dřevníku a na dvoře uložit, vodu ze studně volně si brátí a ve světničce na půdě nábytek si uložit, s volným přístupem a odchodem ke všem vymíněným místnostem a mimo to budou hospodáři povinni jim až do jejich smrti bezplatně odváděti, každoročně šest hektolitrů žita, čtyři hektolitry pšenice a tři hektolitry ječmene, vše čistého a dobrého předního zrna dvakrát na mlýnku čištěného, třináct hektolitrů zdravých požitelných přebraných brambor, dvě kopy matičkových čerstvých slepičích vajec na zimu, pět metrů zdravého měkkého polenového dříví, půldruhé kopy hůlkových otýpek, a třetí díl veškerého ovoce, dále v měsících dubnu, květnu, červnu a červenci každý den dvě čerstvá slepičí vejce a každoročně jednu pětinu maku.

Dále budou páni manželé Jan a Terezie Bartošovi oprávněni jednu krávu při hospodářově krmení a ošetřování ve chlévě si držeti, aby jako druhá ode dveří ve chlévě stála, z níž veškerý užitek si budou brátí a když kráva mléka dávatí nebude, musí jim hospodáři po dobu tu každodenně jeden litr teplého kravského mléka hned po dojení odváděti.

Kdyby si krávu nedrželi, musí jim hospodáři každý den dva litry teplého kravského mléka hned po dojení, každý týden půl kilogramu čerstvého nového másla od jejich krav a každoročně patnáct kilogramů chutného tvarohu bezplatně dávatí.

Dále budou postupující rodiče oprávněni na tom poli, kde sami hospodáři brambory sázeti budou, půl hektolitru ranních bramborových oček, které si sami dodají, zasázeti a skliditi a hospodáři budou povinni veškerou polní práci svým nákladem obstarati a mimo to budou postupující rodiče oprávněni jeden záhon z pole u stavení užívatí.

Postupující rodiče budou také oprávněni jednu prasnici v chlévě si držeti, kterou si sami krmíti budou a hospodáři budou povinni jim, když sami zelenou pící krmíti budou, jetel nebo trávu pro prasnici a v zimě plevy dávatí.

Kdyby prasnice měla prasátka, mohou si prasátka ta do budovy v chlévě dáti, aby si je krmíti mohli a hospodáři budou povinni jim pro prasnici a prasátka, jakož i do

slamníku potřebnou slámu bezplatně dávat. Kdyby prasníci nedrželi, mohou si prasátko za techže podmínek držeti.

Kdyby s výměnkovými dávkami spokojeni nebyli, budou hospodáři povinni jim k jejich žádosti hotové peníze podle tržních cen platiti.

Konečně budou hospodáři povinní postupující rodiče svým potahem a povozem pětkrát do roka na vzdálenost pěti kilometrů, kam budou chtít zavésti a zpět přivézt,....“⁹²

Na příkladě této “svadební a postupní“ smlouvy je dobře vidět, jak rodiče, kteří celý život budovali hospodářství a shromažďovali majetek, se při předání nemovitosti synovi, snaží zabezpečit. Velmi důležitá úloha notáře je zde tak více než patrná. Na takové smlouvě mnohdy závisel budoucí život postupujících, bylo tedy třeba sepsat ji co nejpečlivěji a obsáhle, aby se na některé důležité záležitosti nezapomnělo.

JUDr. Alvin Jaschke byl notářem, o kterém můžeme s jistotou říci, že se také zapojil aktivně do kulturního života v Rychnově nad Kněžnou, podobně jak tomu bylo u advokátů. V kronice Klubu českých turistů Rychnov nad Kněžnou existuje záznam o tom, že byl dlouholetým pokladníkem této organizace⁹³ z toho lze usoudit, že se aktivně účastnil výletů pořádaných touto organizací. Další informace, které by vedly k odhalení soukromého života notáře, nejsou v běžně dostupných materiálech k nalezení.

V Rychnově nad Kněžnou také prokazatelně působil v pozici notáře JUDr. Bohuslav Král, o kterém jsem se zmínil již v rámci projednávání pozůstalosti po pplk. Karlu Vašátkovi. Vykonával svoji notářskou praxi od roku 1921 do roku 1925. V jeho dochovaném notářském repertoriu, jsem našel jediný záznam, který se vymykal z již výše uvedených činností a tím bylo “ověření o braní vzorku ze zásilky škrobové moučky“, jedná se tak o další důkaz rozmanitosti notářských úkonů, které však byly nutné k správnému chodu průmyslu a zemědělství v dané oblasti.

Dále po roce 1925 nastoupil jako notář v Rychnově nad Kněžnou JUDr. Ladislav Kučera. Ze zajímavých zápisů, které se dochovaly opět díky pečlivě vedenému notářskému repertoriu lze uvést například: znamenání firmy Textil Werke Antonín Bednář SÖHNE Vamberk na generální plné moci pro advokáta JUDr. Issersohna v Rumunsku, vzdání se vojenského výživného příspěvku, legalizace věnovací listiny z 2.11.1928 o zřízení “JUBILEJNÍ NADACE MUDr. JOSEFA

⁹² SOKA RK, SN RK, č. inv. 14, kart. č. 16

⁹³ Kronika odboru KČT Rychnov nad Kněžnou, knihovna SOKA RK

ŠIMBERSKÉHO A HERMINY roz. VOLHMEROVÉ“ s jměním 10.000,-Kč, nebo legalizace smlouvy pachtovní z 3. října 1929 o pronájmu cihelny za roční nájemné 30.000,-Kč na 3 léta. Z důvodu četných bílých míst v pozůstalosti nelze bohužel lépe činnost tohoto, stejně jako ostatních notářů, popsat.

Snad poslední zmínkou tedy je, že ve svém úřadu setrval až do roku 1932, kdy jej na jeho místě vystřídal na základě dekretu krajského soudu v Hradci Králové ze dne 29. července 1932 ustanovený náměstek uvolněného notářského místa JUDr. Josef Nosek.⁹⁴

Touto poslední informací, která je skutečně k tomuto tématu jednou z mála dostupných, uzavírám kapitolu o notářích a tím zároveň pomyslně celou diplomovou práci.

⁹⁴ SOKA RK, SN RK, č. inv. 68,sign. 92,kart. č.118

Závěr

Můj úkol, kterým jsem byl pověřen v zadání této práce, spočíval v tom, abych zmapoval a přiblížil další z mnoha slepých koutů v právních dějinách konkrétního regionu v České republice. Mé obavy z neúplných historických dokumentů a velmi strohá regionální publikace na dané téma mě přiměly k tomu, že jsem po konzultaci s JUDr. et PhDr. Stanislavem Balíkem své téma rozšířil, z původně zamýšlených dějin advokacie, také o okresní soud a notáře. Z mého pohledu se jednalo o správné řešení, které se ukázalo být pro tuto formu práce ideálním.

Region, který ve své práci popisuji, má poměrně bohatou historii a svůj život zde prožila nejedna významná osobnost. Soud, advokáti a notáři v popisovaném období vyvíjeli poměrně rozsáhlou činnost jak profesní, na to jsem se zaměřil především v případech soudu, tak samozřejmě činnost zájmovou, jak je nejlépe vidět u zástupců z řad advokátů.

Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou, jak by se na první pohled zdálo, byl v meziválečném období tradičním maloměstským soudem, který nebyl hojně obsazen soudci a úředníky a jeho agenda byla prostá a skládala se z obecně známých věcí. Ovšem když podrobně projdeme dostupné archiválie, zjistíme, že rozmanitost nejrůznějších typů podání je velmi široká a nepochybně zajímavá. Co je ovšem na škodu, tak to je provádění rozsáhlých skartací od počátku padesátých let, kdy došlo především k tomu, že byly vybrány jen některé části archiválií jako reprezentativní vzorky a zbytek byl navždy vymazán a lidskému oku či mysli odepřen. Přesto alespoň díky této práci, můžeme částečně nahlédnout do činnosti tehdejšího okresního soudu. Záměrně jsem vybral několik příkladů pro jednotlivé druhy agend, abych tak možná někdy i humornou formou přiblížil administrativní i čistě procesní úkony soudu. Mám za to, že pro historický náhled není důležité sáhodlouhé vyjmenovávání, nekonečných řad podání, ale představení některých z nich, tak aby bylo zřejmé, jak daný soud postupuje a reaguje na podněty obhájců či účastníků řízení. Pravděpodobně by stálo za pokus, v některé z dalších obdobných prací uchopit téma okresního soudu samostatně a pokusit se o podrobný popis této instituce. Je ale nutné připomenout, že takovou práci nelze sestavit ze dne na den. Osoby soudců a soudních úředníků, jejich např. soukromý život, v oblasti Rychnova nad Kněžnou se téměř nedají dohledat. Je to do budoucna nepochybně velká výzva pro nadšené badatele.

Advokacie v Rychnově nad Kněžnou a její meziválečná historie, to je pro milovníky dějin advokacie zajisté velmi vděčné téma. Advokáti představovali

v okresním městě elitu společnosti a podíleli se významným způsobem nejen na kulturním rozvoji města, ale také na urbanizaci, osvětě apod.. Byli zastoupeni v nejrůznějších spolcích, sdruženích a patřili mezi občany, kteří se těšili velmi vysokého uznání. Mezi jejich klientelu patřily nejvýznamnější rody z regionu např. rod Kolowratů z Rychnova nad Kněžnou, Königswarterů z nedaleké Solnice a Kvasin, či v této práci také zmíněný, hrabě Lützov z panství na Žampachu. Dále jejich služby vyhledávala početná skupina živnostníků i zámožnějších průmyslníků z okolí. Mimo jiné např. Antonín Bednář z Vamberka (textilní výroba) , Jan Kubias z Vamberka (uzenářská výroba) , Jan Mikš z Rychnova nad Kněžnou (pivovarnictví) apod.. Nejvýznamnější osobou mezi rychnovskými advokáty byl dle mého názoru jednoznačně JUDr. Jindřich Štemberka. Jeho odkaz na mě udělal veliký dojem, a proto jsem se mu snažil v této práci věnovat více místa než ostatním. Za zmínku také stojí, i v podstatě náhodný, objev počátků advokátní praxe Anděly Kozákové – Jírové v Rychnově nad Kněžnou, který jistě přispěje k celkovému pohledu na život a dílo této významné průkopnice na poli ženské právnické obce.

Pokud bychom se pokusili porovnat postavení advokáta ve společnosti tehdy a dnes, zřejmě by to pro některé dnešní zástupce z řad advokátů nevyznělo tak přesvědčivě, jako tomu bylo v dobách nově zrozeného Československa. V dnešní době je advokát mnohem více ztotožňován s představou nenasytného, arogantního a nelidského tvora, který mluví s lidmi jenom za úplatu a na kulturním či jakémkoliv jiném dění v obci se podílí tak maximálně tím, že se zúčastní jako divák, nebo lépe jako osoba, která chce být viděna. Samozřejmě se jedná o vykreslení možné situace ad absurdum. Naštěstí ne každý advokát tuto definici do puntíku splňuje. Na obranu dnešní advokacie musím říci, že v řadách dnešních advokátů, které jsou také nepochybně širší než dříve, je zastoupeno poměrně výrazné procento těch, kteří by mohli bez otálení převzít místa nejvýznamnějších advokátů z dob první republiky a to bez větších problémů.

Co se týče notářského zastoupení, jedná se pravděpodobně o nejméně dostupný materiál k bádání. Tiskopisy a záznamy rychnovských notářů se zachovaly ve velmi žalostném rozsahu. Informace privátního charakteru jsou roztroušeny do občasných záznamů v regionálním tisku či kronik nejrůznějších tamních spolků. Soukromé sbírky jsou běžně nedostupné a velmi nesnadno dohadatelné. Notářská komora v Praze mlčí. Jedná se o instituci, která vznikla až v devadesátých letech 20. století takže nemá jediný záznam z meziválečného období. Alespoň tak mi to bylo řečeno při osobní návštěvě. Každopádně obecně se dá říci, že notář v období první republiky byl osobou neméně

významnou a váženou, stejně tak, jak tomu bylo u advokátů či soudců.

Notáři v Rychnově nad Kněžnou byli vyhledáváni poměrně širokou klientelou a dle dostupných pramenů také z rozsáhlého okolí. Vzhledem k tomu, jak již bylo řečeno výše, že v regionu se nacházela poměrně zajímavá šlechtická a živnostenská klientela měli i notáři mnohdy ve svých zápisech zajímavé úkony. Bohužel, lze tuto činnost doložit jen z dochovaných notářských záznamů, nikoliv z dokumentů či písemností jimi vydaných.

Na závěr bych chtěl poznamenat, že v této práci jsem se snažil ve všech odvětvích co nejvíce přiblížit dostupné informace tak, aby dopomohly k ucelenému náhledu na dobu, ve které jednotliví zástupci právnických oborů žili a pracovali. Mým přáním do budoucna je tedy podílet se i nadále na postupném odhalování naší nedávné historie, přinejmenším obdobnou formou, jakou jsem zvolil u této diplomové práce.

Summary

This thesis focuses on regional history in selected branches of law. Primarily, it surveys operations of the district court, attorneys and public notaries in Rychnov nad Kněžnou in the period between WWI and WWII.

The district court in Rychnov nad Kněžnou has the tradition of many years. It goes back to the mid 19th century when the court was permanently established and the court in Hradec Králové became its court of appeal. In the mentioned period, judges followed the routine similar to the court routine carried out at present. However, due to the fact that the legal system was changing over from the Hungro-Austrian to Czechoslovakian law, at that time, it was necessary to more often turn to superior courts with certain contradictory issues for specification how to proceed with the given points at issue. In the court building, which had a seat in the town hall situated in the town square until the late 1930s, there also was a small prison. From time to time, convicts served their sentences there. Mostly it concerned very moderate sentences, usually amounting to several days. Therefore, the court's operation may be divided into administrative, civil and criminal law operations. The court also maintained the land registry. This thesis contains several authentic examples sketching in work of the court and court officials in the given period. Attorneys in Rychnov nad Kněžnou are described mainly from the perspective of their purpose and significance in the society at that time. Many attorneys then pursued various interests and free time activities. They were members in TJ Sokol - a sports club, Dalibor – a musical society, Tyl – a theatre group or the Czech Tourist Club. Furthermore, they were engaged in public education and political activities, and several attorneys became town mayors.

Jindřich Štemberka, Doctor of Laws, became the most significant attorney in the given region at that time. He pursued a very wide range of various interests and he also was a very sought-after and respected law professional.

Public notaries in Rychnov nad Kněžnou are represented very sparsely, which is given by their occupation. The thesis describes their operation and provides some examples, such as an agreement on right of user etc. The thesis contains period photographs and printed matter, provided in Annexes. It is possible to illustrate the given period better based on written expressions. The main objective of the thesis is to make readers familiar with individual representatives of branches of law in the recent history of our country so that they are able to make their own view of purpose of the mentioned regions and understand their thinking and operations better.

Seznam literatury

Použitá Literatura

- Adamová, K. Dějiny českého soudnictví do roku 1938: Praha, Lexis Nexis CZ s.r.o., 2005
- Balík, S. a kolektiv. Dějiny advokacie, v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: Praha, Česká advokátní komora ve spolupráci s Národní galerií, 2009
- Jizba, J. Místopis a veřejná správa kostelecka a rychnovska: Vamberk, Knihtiskárna Jaroslava Čermáka ve Vamberku, v zimě 1936 – 1937
- Juza, J.; Nespěchal, Zdeněk; Mach, Jiří; Matouš, Václav: Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou, Okresní úřad Rychnov nad Kněžnou, 2001
- Kober, J. Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994: Praha. Česká advokátní komora v Praze, 1994
- Rašín, L. Paměti Dr. Aloise Rašína: Brno, Bonus, 1994
- Schelleová, I. Organizace soudnictví, notářství a advokacie: Praha, Linde Praha a.s., 1997
- Schelleová, I. Notářství. Zlín, Živa v.o.s., 1994
- Schelleová I., Stavínohová J.. Organizace soudnictví, notářství a advokacie. Brno, Doplněk Brno, 1994
- Šplíchal, V. JUDr. Jindřich Štemberka, život a dílo: Rychnov nad Kněžnou, Městský úřad v Rychnově nad Kněžnou, 1991

Prameny

- Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou (dále SOKA)
- SOKA RK, OS RK, Seznam fondu OS
- SOKA, Fond Okresní soud Rychnov nad Kněžnou (dále OS)
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 93, kniha č.93
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 95, kniha č.95
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 98, kniha č.98
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 667, kart. č.42
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 679, kart. č.52
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 680, kart. č.53
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 669, sign. C, kart. č.44

- SOKA RK, OS RK, č. inv. 671,sign. A, kart. č.46
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 674,sign. P, kart. č.49
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 676,sign. Z, kart. č.50
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 677,sign. U, kart. č.51
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 678,sign. U, kart. č.50
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 687,sign. C, kart. č.58
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 688,sign. C, kart. č.59
- SOKA RK, OS RK, č. inv. 690,sign. Cn, kart. č.61

- SOKA, Fond Státní notářství Rychnov nad Kněžnou (dále SN)
- SOKA RK, SN RK, č. inv. 31,kniha č.112
- SOKA RK, SN RK, č. inv. 32,kniha č.113
- SOKA RK, SN RK, č. inv. 33,kniha č.114
- SOKA RK, SN RK, č. inv. 34,kniha č.115
- SOKA RK, SN RK, č. inv. 35,kniha č.116
- SOKA RK, SN RK, č. inv. 14,kart. č.16
- SOKA RK, SN RK, č. inv. 48,sign. 5,kniha č. 328, kart. č.56
- SOKA RK, SN RK, č. inv. 68,sign. 92,kart. č.118

- SOKA, Fond Archiv města (dále AM) Rychnov nad Kněžnou (dále RK), č. inv. 1461,
kart. č. 140
- - SOKA RK, AM RK, č. inv. 1462, kart. č. 140
- SOKA RK, AM RK, č. inv. 1465, kart. č. 140
- SOKA RK, AM RK, č. inv. 1467, kart. č. 140
- SOKA RK, AM RK, č. inv. 1467,sign. 5/15, kart. č. 140

- SOKA, Drobné fondy (dále DF) RK, č. inv. 46,sign. 124, kniha č. 290,
kart. č. 51
- SOKA RK, DF RK, č. inv. 48,sign. 3, kart. č. 55
- SOKA RK, DF RK, č. inv. 48,sign. 4, kart. č. 55

Knihovna SOKA RK

- Kronika odboru KČT Rychnov nad Kněžnou

Noviny a časopisy

Posel z Podhoří

Listy podorlicka

Český dialog

Webové stránky

- www.europeana.eu

- www.psp.cz

- www.wikipedie.org

- www.pamatnik.valka.cz

- www.kareivasatko.cz

Ostatní

- Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou (sbírky)

- PhDr. Jan Krám (soukromé sbírky)

- Ludmila Lojdrová – Markovová, rozhovor 5. 3. 2012 (audiozáznam)

- Okresní soud Rychnov nad Kněžnou (spolupráce)

Přílohy

Pálení “rakouských oslů“ na náměstí v Rychnově nad Kněžnou v roce 1918.

První československý prezident Tomáš G. Masaryk na návštěvě v Rychnově nad Kněžnou.

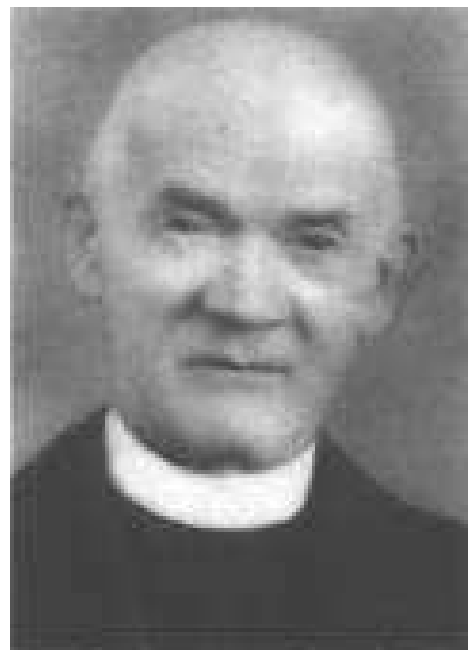
Obr. 1 JUDr. Miroslav Frauenberg

Obr. 2 JUDr. Jindřich Štemberka(po studiích)

Obr. 3 Jindřich Štemberka

Obr. 4 Josef Štemberka, kněz z Lidic

Obr.5 JUDr. Jindřich Štemebrka na vojně.

Obr. 6 JUDr. Čeňek Langer(divadelní spolek “Tyl“ první řada, napravo od pána s plnovousem)

Obr.7 JUDr. Anděla Kozáková – Jírová(www.europeana.cz)

Obr.8 Pplk. Karel Vašátko (www.karelvasatko.cz)

Obr.9 Pplk. Karel Vašátko s bratry legionáři (www.karelvasatko.cz)

edávají obchod a nečavají upadat sečistvi, citá se stát na šikmé ploše a jeho moc je šude brzo na posměch. Československý lid emá na štěstí ani nejmenší sklon k této olitické dobrodružnosti jihoamerického nebo alkánského typu, dovedl až dosud odolati itěžně všem svcdům v tomto směru a ne- láme obav, že by napříště chtěl si libovati takovém laciném revolucionářství.

Nemá toho také zapotřebí. Vládní krise stranické spory o konkrétní otázky, jako ou na příklad agrární cla nebo rozluka irkve od státu patří k nejnornálnějším zje- ňm politického života nejen u nás, nýbrž i šude jinde. My můžeme říci, že naše ny- ější situace vyvíjí se znenáhla, ale vytrvale lepšimu, takže není žádné příčiny ku zne- okojení širokých vrstev nebo k nějakým

teré jsem dostával z Hradce Král., prostřed- etvím jednoho pojišťovaceho úředníka a pak tali jsme články »Národních Listů«, pokud nsurou prošly.

Bylo to na podzim r. 1917, kdy byl olán říšský parlament, aby »odklaple« státní

Al. Dvořáka (dř. R. Vostřebal),
Rychnov n. Kn. - Staré nám.

Různé zprávy.

Osobní. Slečna JUDr. Anděla Kozá- ková, první ženský doktor veškerého práva v naší republice, bývalá úřednice v ministerstvu sociální péče v odboru pro stavební ruch, vstoupí počátkem května jako koncipient do advokátní kanceláře p. Dra Štemberky. V nej- bližší době vyjde tiskem její cenou poctěný spis o ženském studiu.

Dary. Obě. záložna v Rychnově n. Kn. darovala Masarykově lize proti tuberkulose

»Inu,« odpovídá, »mám slíbené nejbliže příští místo a ty prý přijdeš na řadu později, poněvadž jsi služebně mladší«. To byla zpráva! »Vždyť ale slíbil p. personální refe- rent místo mně, ty prý budeš jmenován po- zději!«, povídám já.

Obr. 10 Článek v regionálním tisku Posel z Podhoří

DI. E. M. UR GRUBU DUBROV.

„Právní postavení ženy v českém právu zemském“ je-t název cenou poctěného spisu, jež s podporou ministerstva školství vydala JUDr. Anděla Kozáková, t. č. koncipient v advokátní kanceláři p. Dra Štemberky v Rychnově n. Kn. Bylo určeno, aby první ženský doktor práv v naší republice soustavně vylíčil postavení ženy v českém právu rodinném, ma- jetkovém, dědickém, procesním atd. Takového spisu jsme dosud postrádali, jednotlivá ustanov- ení českého práva ženského musila se pracně, úryvkovitě shledávat v různých dílech literár- ních, nemluvě o těžce přístupných pramenech archivních. Ohromnou píli snesla mladá spiso- vatelka veškerý právnícký materiál, spadající do toho oboru, podrobila jej pronikavému po- sudku, uvedla vše v přehledný systém a umož- nila takto jmenovitě právníckému dorostu, aby se nyní snadno seznamoval s tak zajímavou látkou domácího práva zemského. — Jaký kul- turní význam dlužno přikládati této úctyhodné a obsažné práci, patrně i z toho, že k jejímu vydání mimo právnícký spolek „Všehrd“ při- spěly tyto korporace: Ženská národní rada, Ženský klub český, Československá liga pro mír a svobodu, Ústřední spolek českých žen, Kolej posluchaček vysokých škol v Praze, Klub zemských úřednic v Brně, Českoslov. ochrana ženských zájmů, „Minerva“, spolek pro ženské studium v Praze, Spolek učitelek moderních jazykův atd. K tak pronikavému úspěchu možná mladé autorce jen blahopřáti.

Obr. 11 Článek v regionálním tisku Posel z Podhoří

24/10 1916.

Milý příteli,
sejáději již 4 týdnů v
šoproni a rád bych se
odtud loukal. Prosím
te, obrátíš mě na
adresu E. J. Dr. Jas.
John. Lin 11 - IV Komp.
Čing, jak to zadržíš
a kam "šest" adres-
suješ. Chci do Hradce
Kruš. Rancehův
Maje Korrespondence

Obr.12 část dopisu JUDr. Jindřicha Štemebrky ze Schoproně

Národní dům.

Pelcovo divadlo.

Divad. ochotnická jednota „TYL“ v Rychnově n. Kněž.

pořádá na počest sjezdu rodáků a
:: přátel Rychnova n. Kn. ::

Slavnostní

představení

v sobotu dne 3. srpna 1907.

Pořad:

1. Předhra hudebního spolku „Dalibor“.
2. Proslov, napsal p. JUDr. J. Štemberka, přednese p. říd. uč. J. Macháček.
3. Živý obraz, sestavil režisér p. Rud. Vostřebal. (Panorama města Rychnova n. Kn.) maloval p. Fr. Hvězda.

4. V sudě Diogenově.

Komedie o jednom jednání. Napsal Jarosl. Věrbický. Vypravil režisér p. Jan Jelínek.

OSOBY:

Alexandr Velký	—	—	p. Jelínek Jan.
Parmenián, jeho věrný sluha a přítel	—	—	p. Fíček Jan.
Diogenes	—	—	p. Vostřebal Rudolf.
Eutychides	—	—	p. Hama Frant.
Mólina	—	—	sl. Kollářková L.

5. Paní Mincmistrová.

Vaudevilka o jednom jednání. Napsal Lad. Štoupalský. Vypravil režisér p. Vostřebal Růž.

OSOBY:

Václav z Věsnice a z Doubravské Hory se Věry- milkou, nepřítel sedláctva a král. Čestmír	p. Balaš C.	Václav Alexy, písař, radní a přítel se- pánů	p. Bělova A.
Leontínka z Věsnice a za Doubrav. roz. Vostřebalová z Hrádkova, jeho manželka	sl. Valtovská A.	Milaněk Dušický z Hradce	p. Micháček K.
Zemědělský z Věsnice, panství ve službě sene- šalovny	sl. Kaspárková M.	Talich Trčka, úřední poutník	p. Vostřebal R.
Sedláček Růžička z Hradce, bývalý kolář	p. Peška J.	Paní Želka, jeho manželka	sl. Finková M.
Milaněk Vostřebal z Čáslavy, sedláček a bývalý kolář	sepanství p. Adam J.	David Waldron, mládek z královských houslí kůlny	p. Jelínek J.
Janek z Věsnice, sedláček	p. Kollář J.	Onofej Brůnský, maršálek hradu	p. JUDr. Ohe- nec jako host.
		sepanství, hosté, náspřevodní.	

Děj se vlněná Dřevě - Katedr. Hrad. Mě. Pábe 1877.

V meziaktí účinkuje ct. hudební spolek „Dalibor“. Po představení **přátelský večírek** v místnostech besedních. **Začátek určitě o půl 8. hodině.**

Obr.13 Divadelní plakát spolku „Tyl“, proslov napsal, JUDr. Jindřich Štemberka

NÁRODNÍ DŮM.

PELCLOVO DIVADLO.

Divadelní ochot. jednota „Tyl“ v Rychnově n. K.

pořádá

ve středu dne 28. září 1921

JUBILEJNÍ VEČER

na počest dvacetipětileté činnosti svých čestných členů
Čeňka Čermáka, Čeňka Holase, JUDra. Čeňka
Langra a Josefa Šofra.

LUCERNA.

Divadelní hra o šesti obrazech. Napsal Alois Jirásek.

OSOBY:

Mladá kněžna.	Bráha, sekerník.	Mošketýr.
Dvořán.	Zima.	Žan, služebník.
Vrchní.	Sejtko. } sumáři.	Komorná.
Mlýnář.	Klásek. }	Kroužilka. } rychláři.
Jeho bába.	Klásková. }	Votruba. }
Hanička.	Michal. } vodníci.	Drážice.
Zajček, učil. miládenec.	Ivan. }	Farář.
	Pan Franc.	

Zámečtí úředníci, rychláři, drážice, Hejkal, lesní panny.

Děj za tohoto času ve mlýně, na zámku, v lese a v lesním zámečku.

V meziaktí účinkuje cf. hudební spolek „DALIBOR“.

Začátek přesně ve 20 hodin (8 hodin večer).

Ceny míst: křeslo 6 Kč, I. místo 5 Kč, II. místo 4 Kč, k stání 2 Kč.

Předprodej lístků na číselná sedadla obstará p. Jos. Říha.

„LUCERNA“ hraje se po druhé v pátek, 30. září a po třetí
v neděli dne 2. října 1921.

Obr.14 oslava dlouholetého působení JUDr. Čeňka Langra divadelním spolku „Tyl“.

Okresní soud v Hradci Králové.

OKRESNÍ SOUD v RYCHNOVĚ n/Kn.	612
DOŠLO: - 5. 11. 1932	7/32
KRÁT	PŘÍLOH
	RUBRIK.

Okresnímu soudu

v

Rychnově n/Kn.

ku Pres 155-7/32

155
7/32

Vracím spis z 25. ledna 1932 i se žádostí rady města Vamberka ze 23/1 1932 k doplnění do 1 měsíce:

1. nutno opatřiti od okresního úřadu (vzdálenosti Vamberka a obcí, pro něž má se úřední den konati, od sídla soudu, počet obyvatel Vamberka a připojených obcí,
2. vyžádati usnesení městského zastupitelstva v e Vamberku, schváleného okresním úřadem, že ponese všechny věcné i osobní výdaje, opatří místnosti, úklid a otop a kolik dní měsíčně má se konati,
3. usnesení obecního zastupitelstva okolních obcí, že si přejí, aby úřední dny ve Vamberku a proč byly konány,
4. vyjádření od místních advokátů a notáře, nebudou-li tím dotčeni ve svých zájmech.

V Hradci Králové, dne 1. února 1932.

Obr.16 Instrukce krajského soud v Hradci Králové

U sázení

Za sázení funkcionári Bydčického
 klubu v Bydčovicích, kteří sázení
 sledovali, svědčí, že u sázení
 stálo a jasně, u sázení se celý
 spor tuze hromadně. Obec Javornice
 hlásí, že sledování může pro spory
 být velmi puzeb. 15/3/32

Kal 15/3/32

Konec nemůže pro sázení
 nepřijít, pokud by se provedlo
 15/3/32

Kal 15/3/32

1. b
 732. 26 na 15/4/32 100
 vešly u sázení
 15/4/32

Zároveň

W. Kato se podílel
 15/4/32

Kald řízení
 15/4/32

Obr. 18 Zápis soudu z místního šetření.

CS. OKRESNÍ SOUD V RYCHNOVĚ 1/cv
 číslo 2- VI. 1921
 1 KBAT - 3

Svazek XIII str. 162 úmrtní matriky.
 Cs. jízdní pluk č. 4/18
 136721

Ex officio
 Úmrtní list. na žádost č. občanského soudu v Rychnově č. 21.

Čís. 12488

Jméno a příjmení	Jablonský Josef		
Hodnost vojenská	četař - legionář		
Pluk, oddělení, případně pododdíl	technické oddělení ruských legií		
Rok narození	1892	Náboženství	-
Občanské povolání	x	Slav	řemal
Místo narození a domovská příslušnost (obec, okres, země)	Merklovice, okres Rychnov, Čechy		
Den, měsíc a rok úmrtí	8. 5. 1919 slovy: o míře kvitna si odvětil se devalváci		
Místo úmrtí (obec, okres, země)	nemocniční vlak č. 4, Omsk, Rusko		
Den, místo kde byl pochován (obec, okres, země, oddělení hřbitova, číslo nebo označení hrobu)	9 května 1919 samotář.		
Příčina smrti	stomatitida		
Jméno a hodnost lékaře, který mrtvolu ohledal, případně jména svědků	-		
Jméno kněze, který mrtvolu pochováł nebo zapsal do	Jaroslav Febráček, polní kurál		
Na základě kterého úmrtního dokladu byl zapsán do matriky	dle úmrtního oznámení soudního		
Poznámka. (Zde bodi uvedeno, zda nemoc si přivodil ve vykonávání vojenské služby; byl-li přivezen, exhumován, agnoskovan a pod.)	sah. vojka.		

Duchovní správa č. zemského velitelství

Obr. 19 Úmrtní list ruského legionáře.

M. N. O. L. U. Z. V.
Evidenční úřad čs. zahranič. vojsk
(legií)
ODDĚLENÍ ZTRÁT

V Praze, dne 30. května 5 1921

POTVRZENÍ.

Legionář *Podplukovník Václav Karel, 18.832*
1. čs. pluk „Jana Husi“, 2. rota, legie ruská.
Narozený dne *13. července 1882*
Příslušný *Litohrad, okres Písecký m. p. H.*
Do čs. legie vstoupil dne *21. srpna 1914 v Rusku.*
V býv. rak. arm. sloužil u *18. p. pluku.*
Zemřel dne 9. ledna 1919 v čs. nemocnici v
Cheljabinskú od zranění utrpěného v boji u Horocov.
Hale Schiben v Cheljabinskú - Sibír.

Osvědčení toto nemá platnosti úmrtního listu.
Ředitel evidenčního úřadu kasáří čs. legií,
Likvid. úřadu zahranič. vojsk,
Major *Obrovský*

Obr.20

Veřejné ústní jednání

okresní soud v Rybném n. K.,
oddělení II, soudem dne *7/4. 1921.*

před

Přítomné osoby soudní:

Soudce *JUDr. Miroslav Frauenberg*

zapisovatel *JUDr. Vojtěch*

Právní záležitost:

Strana žalující *Jan Hložný, vst. s. v. Hložných*

strana žalovaná *Jos. Hložný, vst. s. v. Hložných*

vyšehovská ul. 12

Obr. 21 Jako soudce uveden JUDr. Miroslav Frauenberg.

MUDr. VLADIMIR MUSIL,
PRIMÁR A OPERATEUR OKRESNÍ VEŘEJNÉ NEMOCNICE
V RYCHNOVĚ n. KN.

O Rychnově n. Kněž., dne 20/X 1921.

Vaše Blahorodí!

Za lékařské ošetřování 71 ro. Stumitz Frankla
obolovníka zde a dce za 20 měsíců,
operaci, 4 obvazy a 2 injekce

dovoluji si účtovat obnos

K 1100. — Janoušek et K.

S veškerou úctou

Obr.22

11.13/911
6

Plná moc

se pan JUDr. Josef Vaníček, advokát v Kostelci n. Orli.
zmocňuje, aby *mas* a dědice, *mas* ve všech právních, politických, i jiných záležitostech u všech soudů civilních i trestních, jakož i u politických a jiných úřadů a vůbec i mimo soudy a úřady zastával.

Za účelem vedení sporu, uděluj *mas* mu tímto plnou moc procesní ve smyslu § 51. zákona ze dne 1. srpna 1895 č. 153 ř. zák., a zmocňuj *mas* jej zvláště k tomu, aby za žaloby, jakékoli nařízení, výnosy a výměry, byť i k vlastním rukoum dodány býti měly, přijímal, smíry uzavíral, prozatímních opatření, jakož i exekuci všeho druhu dobýval.

Zmocňuj *mas* ho též, aby činil prohlášení ku vložení do kněh veřejných, jimiž se práva nabývají aneb od práv nabytých upouští a na jichž základě dá se dosáhnouti vymazání z kněh veřejných, aby i tuto plnou moc do kněh vložiti dal.

Taktéž má moc a právo, by proti výměrům a výnosům rekursy podával, z nálezů a rozsudků se odvolával a dovolával, zmatečné sličnosti podával a od nich zase upouštěl, jakož i na základě rozsudků a nálezů exekuci vedl.

Mimo to zmocňuj *mas* jmenovaného právního přítele, aby za peníze a co peněz hodnotu má, přijímal a z nich jménem *mas* platně kvitoval anebo postoupení vydával, jakýchkoli věci movitých jakož i práv, úplatně nebo bezplatně za *mas* nabýval a přijímal, na rozhodce se smlouval, rozhodce volil, umoření listin vymáhal, k pozůstalostem s vyhrazením právního opatření inventáře, nebo bez tohoto vyhrazení se přihlašoval, všechny výkazy pozůstalostní podpisoval a všechno zařizoval, čeho k odevzdání pozůstalosti jest potřeba, v řízení konkursním správce konkursní podstaty a výbory věřitelů volil a je k jednáním zmocňoval, vůbec vše, co za dobré uzná, za *mas* zařídil i když by k tomu zvláštní plné moci třeba bylo.

Konečně má též moc a právo, aby jiného právního přítele nebo jiného plnomocníka se stejnou aneb užší plnou mocí dle své vůle ustanovil za sebe.

Cokoliv na základě této plné moci učiní schvaluje *mas* již napřed zavazuj *mas* se rukou společnou a nedílnou úplnou náhradou jeho výloh za *mas* učiněných, jakož i odměnu za všechny práce konané, jemu v Kostelci nad Orlicí zaplatiti a podrobně se v případě sporu a plné moci této pravomoci okresního soudu v Kostelci nad Orlicí.

Důkazem toho *mas* vlastnoruční podpis.

V KOSTELCI NAD ORLICÍ, dne 10. 10. 1920

Antonín František
Jan Rodinický
dipl. právník
advokát v Kostelci nad Orlicí

Obr. 23

U 136/22
34

Likarisko 'vysvětlivka'

Š. K. J., ze dvorů v Kulech, chalupník z
Pekla - Hradiska, č. 13., stýžející nepřítelkou
rozednou plíe, nálezem naniho
Kilomého proutky in guretem polomdu
s horečkou spojivými přemociel a ne
luzko upotán, a móm le' dem p' uschaze.
Nemc může p'ro prováděním prítěhu
asi 3-4 týdnů Avost.

Vc Varnberku 28. října 1927.

Roubal
obvoda 64

Obr.24

Plná moc

pro pana JUDr. Anděla Kozáka
advokáta v Praze

zmocňuji ¹ za sebe a své dědice, aby ~~ve~~ všech soudních, civilních, trestních, politických i jiných záležitostech u všech soudů civilních i trestních, jakož i u politických a jiných úřadů a vůbec i mimo soudy a úřady zastával. Má tedy též moc a právo ve jménu ~~svě~~ veškeré spory vesti, k čemuž jemu plnou moc ve smyslu § 31, zák. ze dne 1. srpna 1895 č. 113, i zák. udělují, jakož i rozepte proti ~~me~~ počaté dále vesti, žaloby na ~~vol~~ podané jakož i jakékoli nařízení, výnosy a výměry, byť i k vlastním rukoum dodány býti měly, přijímatí, smíry činní, zjištění sekvestrací, obstatévk záznamů a vkladů do knih veřejných dobývání, je opět zdvihání a od nich upouštění, ku stáním a komisím za ~~u~~ přícházeti a protokoly, sporné spisy a veškerá podání jménem ~~ve~~ podávati a podpisovati. Zmocňuji ² ho též, aby činil prohlášení ku vložení do knih veřejných, jimiž se práva nabývají aneb od práv nahyých upouští a na jejich základě dá se dosáhnouti vymazání z knih veřejných, aby i tuto plnou moc do knih vložiti dal. Taktéž má moc a právo, by proti výměrům a výnosům stížností podával, z nálezů a rozsudků se odvolával a dovolával, zmatečné oznámení a stížnosti podával a od nich zase upouštěl, jakož i na základě rozsudků a nálezů exekuci vedl. Mimo to zmocňuji ³ svého jmenovaného právního zástupce, aby za ~~me~~ peníze a co peněz hodnotu má, přijímal a z nich jménem ~~my~~ plně kvitoval anebo postoupenu vydával, jakýchkoli věcí nemovitých a movitých jakož i práv, úplatně anebo bezplatně za ~~me~~ nabýval a přijímal, na rozhodce se smlouval, rozhodce volil, umoření listin vymahal, k pozůstatostem s vyhrazením právního opatření inventáře nebo bez tohoto vyhrazení se přihlašoval, všechny výkazy pozůstatosti podpisoval a všechno zařizoval, čeho k odevzdání pozůstatosti jest potřeba, v řízení konkursním správce konkursní podstaty a výbory věřitelů volil a je k jednáním zmocňoval vůbec vše co za dobré uzná za ~~me~~ zaříditi kdyby k tomu zvláštního plnomocenství třeba bylo.

Konečně má též moc a právo, aby jiného právního zástupce nebo jiného plnomocníka se stejnou nebo užší plnou mocí dle vůle ustanovil za sebe.

Cokoliv na základě této plné moci učiní, schvaluji již napřed, zavazuji se úplnou náhradou jeho výloh za ~~me~~ učiněných, jakož i odměnu za všechny práce ním konané jemu v ~~me~~ zaplatiti a prohlašuji ~~me~~ stanovením tohoto místa plnění oprávnění jeho k žalobě v tomto místě v případě, že by z toho spor povstati měl.

Důkazem toho ~~me~~ vlastnoruční podpis

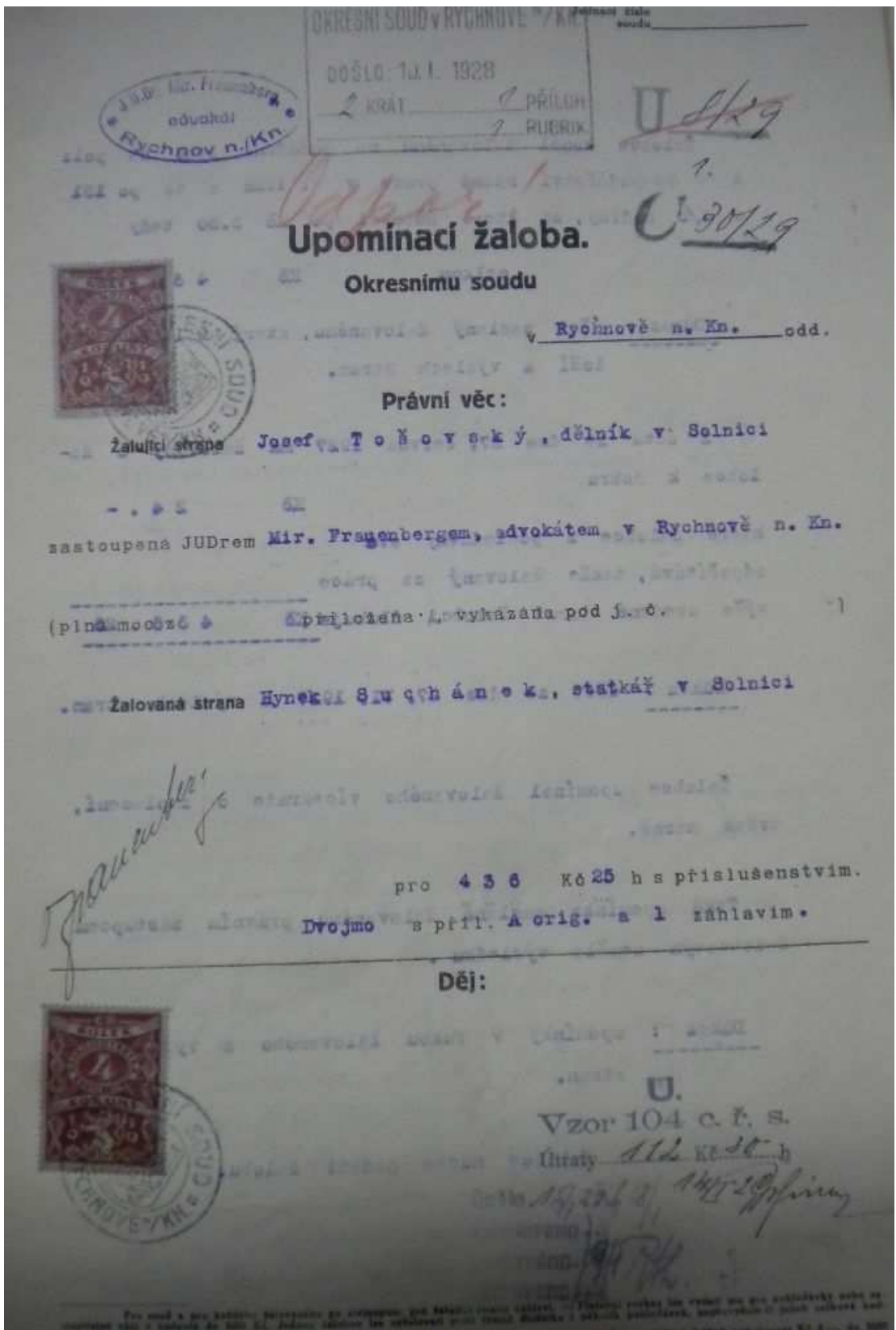
JUDr. Kozák, dne *20/7* 1926

Substitují za sebe se stejnou plnou mocí

Dr. Anděl Kozák
advokáta *konc. v Praze*

JUDr. Kubica
Dr. Kubica

Obr.25 Substituční plná moc pro JUDr. Anděla Kozákovou

Obr. 26 Advokát JUDr. Miroslav Frauenberg.

Číslo položky a množství	měry	Obsah	Cena	
			Kč	h
ARCHITEKT OTA HÁNYŠ, stavitel v Rychnově nad Kněžnou.				
Rozpočet výloh ----- na opravy okresního soudu pro rok 1929 ----- v R y c h n o v ě n a d K n ě ž n o u . -----				
1.				
Zmizení nových schodů dřevěných		6		
1.30 m dl. do schodnic, kusů			23.-	138.00
Za dodání a osazení 1 kusu čítá se.....				
2.				
Vyspravení 13 schodů dřevěných z I.				186.00
do II. patra ve louchích za paušál.....				
3.				
Vytrhání starých okenních rámu, kusů		18		
Za vytrhání a uložení 1 kusu čítá se.....			4.-	72.00
4.				
Osazení nových okenních rámu se		18		
zaomítnutím špalet a opravou rohů, kusů			17.-	306.00
Za 1 kus bez ohledu na velikost čítá se.....				
		50.00		
Nová omítka ohradní zdi na dvoře měří m ²			15.-	750.00
Za 1 m ² omítky z malty vápenné čítá se.....				
Oprava částí zdi ve světlíku s nahra-				
žením vymrzlých zdi a vypadaných cihel				
novými cihlami ostře pálenými a s nahozením		12.20		
maltou cementovou měří m ²			26.50	323.30
Za 1 m ² čítá se.....				
Oprava 2 místností při listovně s				275.00
trojnásobným vybělením paušálně.....				
Dodání nových oken dvojitých ven a				
dovnitř k otvírání 110/135 cm vel.		2		
ve spisovně, kusy			465.-	930.00
Za 1 kus s okováním, zasklením				
a nátěrem čítá se.....				
Dodání oken vnějších 110/135 cm vel.:				
	jednací síň č. 6 kusy	2		
	čekárna č. 7 ..	1		
	jednací síň č. 8 ..	2		
	záchod ..	1		
	celkem kusů	6		
Za 1 kus s okováním, zasklením			252.-	1512.00
a nátěrem čítá se.....				
Nová okna jednoduchá v chodbě II. patra				
k otvírání 50/130 cm vel., kusy		2		
Za 1 kus se vším dle pol. č. 9 čítá se.....			161.-	322.00

S n e s e n o				4814.30

Obr. 27 Stavební rozpočet na opravu budovy okresního soudu.

	Rozměry	Obsah	Cena		Obnos	
	metr	metr	Kč	h	Kč	h
Rekapitulace:						
Budova soudu.....					30.827.43	
Věznice v budově soudu.....					59.283.06	
Věznice u bytu dozorce.....					2.197.50	
Zavedení vody.....					1.368.10	
					2.035.00	
					<u>36.428.03</u>	
Celkový náklad Kč.....					36.428.03	

2% obř. obrátové
 v cenách tohoto
 rozpočtu při sáms.
 Rychnov nad Kněžnou 14.II. 1929.

ARCHITEKT
OTA HÁNYŠ,
 stavitel
 v Rychnově nad Kněžnou.

Ota Hányš

Technické oddělení okresního úřadu v Hradci Králové.
 Nůst provedení se stanovuje 23./2. 1929.
 Přezkoušeno a obnošem
 upraveno. Kč 36.428.05 slovy:
 třicet šest tisíc čtyřicet dva a osmdesát
 penízů.
 Ceny jednotkové při míř. poměru
 rozboru - při sáms. při poměru 100

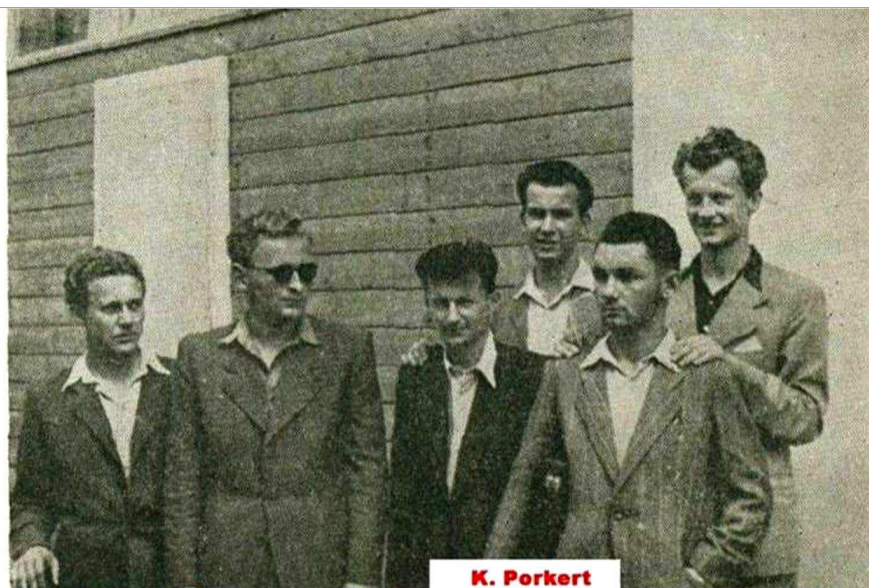
Za vrchního technického radu:
J. Konečný

Obr. 28 Stavební rozpočet na opravu budovy okresního soudu.

Obr.29 Vila JUDr. Jindřicha Štemberky v Rychnově nad Kněžnou (únor 2012)

K. Pokort

• **Franc (?)** **M.Frauenberg** **O.Steiner** **M.Rücker** **J.Šlitr.**

La Rocca — L. Shields: At the Jazzband Ball. Czechoslovak Dixieland Jazz Band (M. Rücker — klarinet, K. Danda — kornet, S. Franc — trombón, J. Šlitr — klavír, M. Frauenberg — kytara, O. Pokorný — kontrabas, F. Hrůza — bicí). Natočeno na podzim 1948 v Čs. rozhlase v Praze pro E. Vogla (fólie).

Obr. 30 Soukromá sbírka PhDr. Jana Kráma

Pelcovo divadlo. Národní dům.

Divadelní ochotnická jednota „Tyl“ v Rychnově n. K.
oslaví 70. výročí narozenin

Mistra Aloise Jiráska

ve dnech 6. a 8. září 1921.

POŘAD:

I. Weis: Slavnostní předehra.
 II. Proslov p. JUDr. Jindř. Štemberky.
 III.

= OTEC. =

Drama o třech jednáních od Aloise Jiráska.

OSOBY:

Kopecký, sedlák.	Janáč, právnický
Jeho žena.	Křivda, ředitel doktor Smetana
Antonín,)	Váňa,)
Václav,)	Jilek,)
Anna,)	Peluhková.
Dívčák, ševčík.	1. 2. 3. žena sloužka.
Jan,)	1. 2. chlapec Štávkový.
Bobek,)	

Poslání, mládenci, družice, hudebníci, veseláci - Dív ve východních Čechách.

Začátek přesně v 8 hod. večer. Ceny míst obyčejné.

V meziaktí účinkuje et. hudební spolek „Dalibor“.

Předprodej lístků na čísl. sedadla obstará p. J. Říha, obchodník.

Obr. 31 Slavnostní proslov JUDr. Jindřich Štemberka.

JUBILEJNÍ SLAVNOSTI GYMNASIJNÍ V RYCHNOVÉ N. KNĚŽNOU.

V sobotu dne 23. srpna 1924.

„Národní dům“.

SLAVNOSTNÍ VEČER

na uvítanou hostů.

POŘAD:

I.

1. *K. Weis*: Slavnostní předehra. Hudební spolek „Dalibor“. Diriguje řed. A. Provazník.
2. Zahájení slavnosti a sjezdu rychnovských rodáků, bývalých žáků a profesorů ústavu. Red. Frant. Svoboda, předseda slavnostního výboru.
3. Uvítání hostů za město a okres. Arnošt Frauenberg, člen měst. rady a okr. spr. komise.
4. a) *K. Voborský*: Kyrysník. } Pěv. kroužek rychnovských akademiků a studujících
b) *Dr. Ipanec*: Slovenec jsem. } Diriguje Ing. C. Jan Thorsch.
5. *P. Oelklas*: Tarantella. Solo na violoncello. Prof. Fr. Vacek. U klavíru JUDr. M. Frauenberg.
6. *B. Smetana*: Arie paní Rozy z op. „Tajemství“. } Pi. L. Provazníková-Horáková, op. pěvkyně.
Vítězslav Novák: Touha. } U klavíru hud. sklad. p. Anatol Provazník.
7. *B. Smetana*: Arie Podhajského z op. „Dvě vdovy“. Prof. Jindřich Muk.
U klavíru JUDr. Miroslav Frauenberg.

II.

8. *Hynek Palla*: České lance: a) Menuet.
b) Komínček. } Pěvecký kroužek rychnovských akademiků
c) Dupák. } a studujících. Diriguje Ing. C. Jan Thorsch.
9. *Lad. Šimerda*: a) Ballada na text národní poesie. } Pi. Luisa Provazníková-Horáková, oper.
b) Píseň na národní text. } pěvkyně. U klavíru Ladislav Šimerda.
10. *Godard*: Berceuse. Solo na violoncello. Prof. Fr. Vacek. U klavíru JUDr. Mir. Frauenberg.
11. *V. Štěpán*: Národní písně. Prof. Jindřich Muk. U klavíru JUDr. Miroslav Frauenberg.
12. Parodie na Novákův sbor „Ballada na Váhu“. Káňovo pěvecké sdružení.

Mezi čísly studentské vzpomínky bývalých absolventů rychnovského gymnasia.

Začátek přesně o 20. hodině večerní.

Obr.32 Doprovod na klavír, JUDr. Miroslav Frauenberg.

V Hronově 5. října 1926

Vážená paní!

Z básně uveřejněné v Lidových novinách, která mne dojala, vyrozuměl jsem, že pan manžel Váš churaví. Netušil jsem, že nemoc je tak vážná. Dnes čtu, že vážený pan manžel Váš odešel na vždy. Dojat, že předčasně smrti ušlechtilého muže, vysoce zasloužilého národního pracovníka, prosím, abyste s váženou svou rodinou přijala projev vřelé mé soustrasti.

V upřímném součastění Váš

oddaný Alois Jirásek

Obr. 33 Dopis Aloise Jiráska adresovaný paní Štemberkové. (přepsáno dle reprodukce, která byla otištěna v publikaci: Šplíchal, V. JUDr. Jindřich Štemberka, život a dílo: Rychnov nad Kněžnou, Městský úřad v Rychnově nad Kněžnou, 1991 str. 21)

HOŘÍ. Ročník XXXVI.

sh suken, KN. — — — — —	Advokát JUDr. Miroslav Frauenberg <small>dovoluje si oznámiti,</small> že dnem 1. ledna 1923 otevře advokátní kancelář v Rychnově n. Kn. v Panské ulici č. 9., I. poschodí (proti Národnímu domu).
---	--

jakož i veškeré vlasové práce za snížené ceny

Obr. 34 Článek v regionálním tisku Posel z Podhoří

Náměstí v Rychnově nad Kněžnou v roce 1918, ve středu fotografie budova radnice, ve které sídlil okresní soud do roku 1938